

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 14th June, 2022

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker is the Chair

MR SPEAKER

Mersi. Bonzour Manm Onorab, nou Lasanble, bonzour nou *staff* Sekretarya e nou piblik ki pe swiv nou. Byenveni pou nou sesyon travay pou sa semenn.

Mersi pou zwenn nou ankor enn fwa, pou akonpany nou dan sa travay. Nou a komans avek enn de kominikasyon. Premyerman mon le raport avek Lasanble avek manm piblik, Ki loperasyon kont lenfestasyon mwazi, in al byen. Nou'n menm al pli lwen ki sa landrwa kot mwazi ti'n ganny detekte.

E nou'n fer osi bann landrwa kot sa kondisyon ti pe prezan komans donn siny ki pou annan problem. Pou Manm piblik eksprim dezapwentman lo lenteripsyon Lasanble semenn pase, mon remersi zot pou zot latansyon. E mon asir zot ki sa loperasyon,

toudswit i pou evit nou problem pli grav e pli gran lenkonvenyans pli tar.

Mon remersye nou *staff*, ki'n travay dir semenn pase sa *weekend* avek bann kontrakter ki nou'n apele, pou rektifye problem e met keksoz annord. Mon a mansyonn spesifikman *staff Media Unit, Maintenance, Housekeeping, Management* e osi byen ki *SBC* ki'n ed nou. Mersi tous.

En dezyenn pwen, serten Manm in apros mwan pou demande pou zot adres lensidan vandalizm dan Katedral Imakile Konsepsyon semenn pase. Olye ganny enn de Manm pou fer diferan ladres, mon'n deside mon a fer enn, lo mwan menm lo lapar Lasanble an antye.

Alor lo lapar Lasanble, mon eksprim latristes ek kondannasyon lo sa lensidan ki'n al kont laliberte relizyon, kont respe pou tou group dan nou sosyete, e kont valer nou Nasyon. Katolik oubyen pa katolik, krwayan oubyen pa krwayan, nou pa kapab toler en tel aksyon, ki ofans en parti nou parti nou popilasyon e ki kont Lalwa nou pei.

Nou eksprim solidarite, avek bann ki'n ganny afekte e mon remersye Manm Lasanble ki'n eksprim solidarite avek

group ki'n ganny afekte, e avek popilasyon an zeneral. Mersi tous.

Prezan mon pou donn Onorab Audrey Vidot, laparol lo partisipasyon Lasanble dan en *Inter-sectoral Meeting* lo *Disabled* ek *Elderly*. Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab, e tou Manm piblik ki a lekout. Mr Speaker, mersi pou donn mwan laparol. Pou lenformasyon Lasanble, Merkrede e piblik ki a lekout.

Merkrede le 8 Zen, Onorab Naddy Zialor avek mwan menm, nou'n asiste premye rekont sa *Inter-sectoral Committee* etabli par Departman Lafanmir avek bi group diferan Lazans, Departman e lorganizasyon Gouvernman, e non gouvènmantal, e endepandan, pou idantifye bann faktor ki tous bann dimoun aze, ouswa bann dimoun avek en dezabilite.

Swivan premye *meeting* nou'n ganny briyevman enformen, ki lo bi sa *meeting*. Ki sa komite, e nou'n ganny demande pou met serten propozisyon. Par kont nou ti osi swete, ki omwen, annan en

term referans pou ki i gid travay sa komite, ki pli boner posib osi, ki bann dimoun ki ti prezan, bann diferan Departman i ganny en bann dokiman neserer pou zot kapab komans travay ki Departman Lafanmir i pe ekspekte, de sa bann sak sa bann diferan lorganizasyon pou fer.

E nou osi met lo rikord pou enform Lasanble - bann Manm, ki i annan serten konsern ki ti'n ganny souleve. Swivan petet bann lo Lalwa ki tous sa de group kad dimoun. E i annan menm ki'n fer resorti kler poudir ki prenon kont ki bann *Council*, tou lede Lalwa in ganny retire, nepli egziste. Alors i annan bokou travay ki sa komite pou bezwen al fer, pou kapab vwar ki mannyer pou kapab protez sa de kad dimoun.

E nou osi anvi fer resorti ki, petet ler Gouvernman i konsider, bann tel striktir parey, oubyen program, pou pli byen fasilite travay e pli byen prepare.

Nou ti ava swete ki omwen annan bann term referans parey nou dir, ki kapab vreman gid en direksyon travay pou sa Komite. E annan en disiplin avek bann lorganizasyon, ki *at least* omwen pou en premye rankont zot tou zot prezan, pou asire pou montre vreman

lenportans, ki nou anvi tous sa de group kad dimoun.

Alors koman reprezantan Lasanble, i enportan ki nou fer resorti ki prenon kont ki kantite travay ki nou bann Manm nou annan - e nou ti a swete ki letan zot bezwen, Gouvernman i bezwen nou Manm Lasanble pou reprezant Lasanble lo bann tel size, pou o mwen pli byen prepare e annan bann dokiman neserer pou valoriz letan.

Prenon kont ki bann gran, gran group dimoun dan diferan Departman ki pe zwenn, pou ki keksoz i ganny fer byen e vit. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a prezan donn laparol Onorab Wavel Woodcock pou en leksplikasyon personnel. Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Bonzour Mr Speaker. Tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker, mon demann ou en leskiz pou en lensidan ki'n arive dan en landrwa piblik Vandredi le 10 Zen 2022.

Dan en lesanz parol avek en lot parol, mon'n servi bann mo ki pa apropiye, dan en landrwa piblik, pou en Manm Lasanble Nasyonal.

Mon regrete pour sa kalite langaz ki mon'n servi dan sa

lensidan. Mon demann leskiz avek Lasanble Nasyonal, e okenn lezot dimoun ki mon'n ofanse, enkli zabitan mon distrik. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Bon mon pou osi donn laparol, Onorab Cosgrow pou en *matter of privilege*. Briyevman Onorab.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour tou Manm e tou dimoun a lekout. Mr Speaker ozordi, i mon *matter of privilege* i, an sa ki konsern en kestasyon ki mon ti'n met devan Lasanble Nasyonal.

En *Urgent Question* an sa ki konsern, Lalwa ki'n ganny aplike pou restrikte trafik dan Lari Bazar e Lari Felix Paul. An vi ki sa size, i en size ki dan domenn piblik e ki i annan kantite konsern. Sirtou avek bann bazardye, bann dimoun ki vann dan Lari Bazar e osi bann dimoun ki annan biznes dan Lari Bazar avek Lari Felix Paul.

Mon ti santi ki ti annan serten irzans pou met sa kestasyon devan. Me malerezman mon kestasyon pa'n ganny pran ozordi lo *Order Paper*, koman en Kestyon Irzan. E mon ti anvi fer pep Seselwa osi konnen ki poudir nou lo sa kote sa latay,

nou pe pran sa koman en size tre serye.

E i en size ki nou anvi debat lo la isi dan Lasanble Nasyonal. E mon priye ki Lasanble Nasyonal, i ava vwar irzans e i ava kapab donn nou en loportinite, pou koz lo sa size. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon'n pran *note* kekyon ki Onorab Cosgrow in mete. Diskresyon Speaker i lo kekyon i enskrir lo *Standing Order*. Mon konpran konsern Onorab Cosgrow, e mon pou akseptasyon kekyon pou nou kapab pran o pli vit ki posibil. Mersi.

Onorab Pillay, i le met en *privilege* lo en klarifikasyon. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker e bonzour tou Manm Onorab. Mr Speaker, permet mwan pou zwenn avek ou pou siport mesaz ki ou'n lir bomaten. An relasyon avek sa lensidan ki'n arive dan Katedral.

Mon krwar sa ki ou'n dir, i *encapsulate* santiman lamazorite. Anfe tou Manm dan sa Lasanble. E mon swete ki bann Lotorite konsernen ki fer zot travay. E retrouv bann ki

koupab e sa i pa en lensidan ki repet ankor.

Mr Speaker mon *matter of privilege* i relate to enn nou bann *Standing Order* ki dir, enn rol Lasanble se pou *press* Minis pou lenformasyon, oubyen pou aksyon. Dan en kekyon ki mon ti demann Minis Devika Vidot an relasyon avek bann pti biznes, Minis ti enform nou ki annan 2500 nouvo biznes ki'n anrezistre. Sa ki nou, nou pe gannyen e se ki sa bann biznes ti deza sa bann biznes ki ti pe fonksyonnen. Me ki'n annan zis en formalizasyon bann *licenses* ki sa bann biznes i annan.

Sa ki nou pe demande Mr Speaker, se ki Minis i klarifye avek Lasanble, si sa i bann nouvo biznes ki'n anrezistre, oubyen bann biznes ki ti an egzistans? E ki dan sa lespri, nou fer ki lenformasyon ki bann Minis i vin donner devan Lasanble.

Bann lenformasyon ki korek. E ki Lasanble i kapab kontinyen met presyon, pou asire ki okenn Minis ki vin asiz dan sa sez la devan, i donn nou lenformasyon ki korek. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay. Mon a met sa demann pou klarifikasyon devan Minis konsernen. Mersi.

Nou annan Prezantasyon Papye, e mon ava apel Madanm Deputy Clerk pou fer sa.

MADAM DEPUTY CLERK

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Onorab e bonzour tou dimoun a lekout. Prezantasyon Papye i *comme* swivan:

S.I. 70 of 2022 Customs Management (Tariff and Classification of Goods) (Amendment) (Regulations) 2022 e Defence and Security Committee - Site Visits Report 2020 to 2021. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi rapor *Defence and Security Committee*, Onorab Arissol pou prezante – wi?

HON SANDY ARISSOL

Bonzour Mr Speaker, bonzour tou bann Manm. Mr Speaker mon ti a kontan prezant avek Lasanble enkli ou en kopi, Rapor pou Komite Defans Sekirite ek Lentelizans.

Mr Speaker zis mon a pas enn pti revè lo la. Rapor ki nou pe donner se senpleman pe prezant avek Lasanble, enn de bann travay ki nou'n fer koman en komite. Spesyalman bann vizit ki nou'n fer.

E pou bann dimoun ki pe ekout nou deor, zot a rapel poudir, sete sizyenm Lasanble, ki ti kree sa komite, zisteman pou nou annan en, kolaborasyon etabli en fason travay, ant Lasanble Nasyonal avek *MDAs* deor ki reste konekte avek lord, lape, sekirite pei.

E zot a rapel nou ti etabli sa e nou annan 7 Manm lo la. E sa komite ti ganny etabli zisteman pou nou annan en kolaborasyon avek Lafors Defans, Lapolis ek lezot Lazans ki *involve* dan sekirite ek lentelizans pei.

Dezyenmman, sa komite ti ganny formen zisteman pou nou kapab diskite. E pour nou *scrutinize* Bidze, alokasyon Bidze ki nou donn bann lazans annan pou fer avek sekirite ek lentelizans pei.

Trwazyenmman, sa ki nou ti fer, se nou konsilte avek Lafors Defans, Lapolis ek lezot Lazans an relasyon ek sekirite ek lentelizans, e zot plan travay an relasyon ek sa ki zot fer.

Katriyenmman, nou resevwar osi bann rapor Mr Speaker. Rapor par egzanp sorti kot Lafors Defans, Lapolis, ek lezot Lazans ki, annan pou fer avek sekirite ek lentelizans.

E senkyenmman, tou bann Manm ki lo sa komite Mr

Speaker. Nou'n tou nou'n *subscribe to an oath, or a solemn affirmation of secrecy* pou nou pa devwal okenn lenformasyon ki nou gannyen an relasyon avek sa komite.

E mon ti anvi zis met dan ou latansyon, Mr Speaker sa komite i konpri 7 nou. Son *Chairperson* se Onorab Clifford Andre. Nou annan son *Vice-Chair* ki Onorab Francois Adelaide. Nou annan Onorab Churchill Gill, nou annan Onorab Audrey Vidot, nou annan Onorab Doyace Porice, Onorab Michel Roucou e mwan menm mwan koman Onorab Sandy Arissol.

E dan nou rapor Mr Speaker, i annan tou bann detay, bann vizit ek bann travay ki nou'n fer. E mon ti a kontan soumet enn avek Lasanble atraver ou koman nou Speaker Lasanble. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Arissol. Madanm reporter, i a kapab kolekte rapor silvouple? Mersi Komite Defans ek Sekirite. Ankor enn fwa pour zot travay. Nou aprezan pas lo *Private Notice Question*. E mon a demann reporter pou apel Vis-Prezidan Afif e delegasyon ki la pou kestyon.

Bonzour Vis-Prezidan Ahmed Afif. E byenveni dan Lasanble avek ou delegasyon, Mr Patrick Payet Sekreter D'Etat pour Finans. Mrs Shella Mohideen, *Chief Secretary* pou *Public Service*, Mrs Nasreen Abdul Majid *CEO, Seychelles Pension Fund*.

Mersi pou zot partisipasyon dan kestyon Onorab Pillay *Leader* Lopozisyon i a prezant son kestyon silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun, ki pe swiv, bonzour Vis-Prezidan ek ou delegasyon. E bonzour tou koleg Onorab. Mr Speaker mon kestyon i lir koumsa: -

Swivan lanons ki laz retret pou ogmante pour vin 65an, eski sa Lasanble i kapab ganny lesplikasyon lo: -

Konbyen travayer ki'n fer prosedir pour pran zot retret laz 60an?

Ki lenpak sa i kapab annan lo travay Gouvernman? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan, ou larepons silvouple.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour *Leader* Lopozisyon. *Leader* biznes Gouvernman, tou bann Manm Onorab e tou dimoun a lekout.

Larepons premye parti kestyon, i *comme* swivan, selon lenformasyon ki nou'n resevwar kot Fon Pansyon;

Pou lannen 2022, depi Zanvye ziska Me, i annan en total 176 aplikan ki annan selman 60an ki'n fer zot aplikasyon pour pansyon retrait.

Parmi sa 176 aplikan, selman 60an. I annan 36 parmi ki sorti dan departman Gouvernman, e 140 i sorti dan sekter prive.

Pou bann retirete laz 61an an montan, i annan 260 e sa pa enkli sa bann, ki 60an ki'n fer aplikasyon pou pansyon retrait pou menm peryod Zanvye ziska Me 2022.

E parmi sa 260 aplikan, i annan 68 ki sorti dan Departman Gouvernman e larestan 192 ki sorti dan sekter prive. E sa i enkli sa ki nou apel *self-employed*.

Savedir pour peryod Zanvye ziska Me 2022, 24poursan i reprezant retirete 60an an montan, ki sorti dan sekter Gouvernman e 76poursan i sorti dan sekter prive. Sa i fer en total 436

aplikan ki'n fer aplikasyon pansyon retrait.

Sa 436 i vin 176 ek sa 260, pou peryod Zanvye ziska Me 2022. Annou regard lannen 2021;

Pou lannen 2021 ti annan en total, 1008 aplikan i dan laz 60an an montan, ki'n kalifye pou en pansyon retrait.

Ladan i annan 332 ki sorti dan Departman Gouvernman. E sa i fer 33poursan, e i annan 676 ki sorti dan Departman prive, enkli bann *self-employed* ki reprezant 67poursan. Si nou konpar sif Zanvye, ziska Me 2022 - taler mon ti dir 436 aplikan.

Avek lannen 2021, an antye kot ti annan 1008 aplikan, nou kapab dir ziska konmela sif 2022 i montre 43poursan kantite aplikan ki ti annan, an 2021.

Prezan mon pou al lo dezyenm parti kestyon, Onorab *Leader* Lopozisyon. Onorab i normal ki ler bann sanzman parey sa ki'n propoze pou logmantasyon laz pansyon i ganny anonse, i pou annan serten konsekans, pou bann landrwa travay.

Me i bon pou note ki, nenport ki travayer ki ti anvi pran son retrait volonter ti kapab fer li ozordi. Menm si ti

napa okenn sanzman dan Lalwa Pansyon.

Byensir sa Lalwa, i annan serten lenpak lo la. Savedir sa risk, pou annan dimoun ki ti pran zot retret boner in toultan egziste li. I pa en risk ki'n aparant, en sel kou. Me byensir i ganny enfliyanse.

Me parey tou profesyonnel ki ki'n dan sa ki nou apel *risk management*, sa bann risk ti'n devret lontan, ganny idantifye e bann mezir met an plas pour redwir li. Kestyon se ki mezir ki ti'n devret ganny met an plas byen lontan.

Larepons se ki sa ki nou apel *succession planning*. Sa ki nou apel planifikasyon siksesyon, dan tou landrwa travay. Mr Speaker sa en *planning* ki ti'n devret ganny fer pandan plizyer lannen. Me lobzervasyon ki sa nouvo ladministrasyon in fer, se sa i en lot landrwa, ki'n ganny neglize par ladministrasyon oparavan.

I kler ki nivo *planning* ek formilasyon lo siksesyon i annan gran defayans ozordi. Pli tar avek ou permisyon, mon pou demann *Chief Secretary* pou servis piblik, pou donn son lobzervasyon. E ki zot Departman pe met an plas koman lankadremant planifikasyon siksesyon.

En lot defayans ki'n ganny obzerve se *manpower planning*, oubyen i annan ki poudir sa *human resource planning*. I annan ankor bokou landrwa ki mank *skills sets* apropriye. Alor Mr Speaker kestyon se ki nou pe fer?

An se moman nou pe travay, lo en plan siksesyon pour ki tou landrwa travay dan servis piblik i adopte e enplimante. I enportan ki sak landrwa travay, i annan en tel plan. Napa person ki endispansab.

Nou pa oule ki ler en dimoun i kite, oubyen pran son retret, sa landrwa pa kapab fonksyonnen. E ozordi, malerezman sa i en pe nou realite. Nou pe osi travay lo en plan devlopman resours imen nasyonal, ki pou mars ansanm kot a kot avek nou plan stratezik Nasyonal.

Mon ti a kontan dir ki Gouvernman i deza, an dyalog avek Fon Pansyon, e *Public Service Bureau*, pou regarde ik mannyer nou kapab revwar *Public Service Special Act, 2017*, zisteman pou adres sa konsern devan nou.

Ozordi zot a rapel ki sa Lalwa ti ganny propoze par ansyen Gouvernman. E siporte par sizyenm Lasanble Nasyonal, e byensir ti ganny

laprouvasyon ansyen Prezidan Faure.

Alor lide se pour revwar, ki manner nou kapab revizit sa pansyon spesyal, pour ki i a tonm lo en formil ki pou zisteman ankouraz, tou travayer ki pou dan sa bann tel profesyon pou zot kontinyen reste dan lanplwa.

Mr Speaker avek ou permisyon, *Chief Secretary* i a kapab donn en pe plis detay lo bann travay ki zot pe fer aktyelman. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan, nou a donn laparol *Chief Secretary*.

CHIEF SECRETARY SHELLA MOHIDEEN

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Manm Onorab. Travay ki'n komans ganny fer kot *Public Service Bureau, in partnership* avek tou bann MDAs, i en travay ki ase stratezik.

Parey zot konnen, Gouvernman pe *rollout result-based management*. E sa travay ki nou pe fer dan *result-based management* nou pe osi regard plan stratezik. Be osi kapasite pou nou kapab devlop sa bann plan.

E letan nou pe regard kapasite pou devlop, pou kapab

enplimant plan stratezik ki nou pe devlope, nou pou bezwen regard *skill set* parey in ganny dir. E osi *number* ki nou bezwen pou nou kapab enplimant nou plan.

E sa lenformasyon i pou dekoul dan en plan Nasyonal pou nou regarde ki nou bezwen, *in terms of number*, ki nou bezwen *in terms of skills set*, pou nou kapab enplimant nou bann plan.

En lot *area* kot nou pou travay lo la, i osi sa *succession planning*. *Succession planning* i en keksoz ki nou pa zis fer akoz, nou krwar dimoun pe pran retret. I en legzersis ki nou bezwen fer akoz *exit, from any* pozisyon i kapab *happened at any point in time*.

En dimoun i kapab ganny lo en nouvo louvraz, i ale, en dimoun i kapab pou en rezon medikal i bezwen *exit* son travay. So toultan nou bezwen pe mazine ki sa dimoun ki pe *understudy* li. Spesyalman bann *areas*, kot ki ase kritik parey bann *leadership, management position*, i bezwen annan en dimoun ki pe *understudy* li ki letan, i *exit*, sa plas i annan en dimoun pou ranplas li.

So sa i travay ki nou pe fer. E sa nou pe fer, byensir anliny avek sa *result-based*

management, prensipalman avek *performance management system*, kot en dimoun letan pou komans travay, i pou annan sa ki nou apel son *career plan*. I pou konnen kot i komanse e ki mannyer pou progresse. E dan sa progresyon i pou konnen osi, lekel ki i pe *understudy*, ki letan sa dimoun par lao li i *exit*. Toultan nou pou annan en sikseser.

Sa i diferan avek ranplasman sa, en? kantite keksoz ki nou pe fer, konmela dan Gouvernman letan en post i *become vacant*, nou rod en ranplasman. Nou pa fer bokou *seek succession*. *Succession* i en dimoun ki la, ki ganny prepare, ki ganny sa *skill set*, ki ganny sa leksperyans, ki letan en dimoun i *exit*, i kapab antre pou ranplase.

E *unfortunately*, parey VP in anonse, petet sa travay ti'n devret komans en pe pli boner. Akoz nou ti'n ganny, nou ti konnen, apepre 4an pase, ki i ti annan posibilite, ki laz retret ti pou 65an. Me solman i pa tro tar, i travay ki nou kapab konmanse la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *Chief Secretary*. Nou a ganny letan pou enn de letan

siplemanter lezot Manm, si i annan Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi ankor Mr Speaker. Bonzour VP, bonzour tou dimoun lo *panel*. VP sa *issue* retret 65an, i enn ki plito ki preokip en kantite dimoun. E mon asir ou petet pandan lannen la, ou pou ganny ankor serten dimoun petet ki santi petet i pou bezwen, *exit* pou kapab benefisyé lo son pansyon avan ki Lalwa i pran lefe.

Eski i annan okenn posibilite ki Gouvernman ozordi, i kapab konsidere pou bann profesyon, par egzanp *teachers, nurses, gard, sorry* Lapolis, servis Lapolis.

E bann lezot ankor ki nou konnen bokou sa bann dimoun, in komans tre zenn. E zot in - pa ki mon pe met lezot profesyon dan en lot kategori. Me selman nou konnen, bokou sa bann profesyon ki mon'n nonmen, dimoun i komans tre zenn, zot travay en kantite letan. E sirtou par egzanp *teachers* ek *nurs*, ler in ariv en serten letan, zot lo zot lipye toulezour.

Eski i annan en posibilite ki nou revwar sa Lalwa, e ki dan tre pros fitir, ki nou kapab annan en lot kadreman, pour ners ek *teachers* anba *Pension*

Fund mon pe dir. Pa en *special or anything* ki zot, zot kapab *exit* enn pti pli boner, ki sa 65an.

Akoz krwar mwan deor la, e mon konnen zot konnen poudir i annan en kantite sa bann dimoun, zot in ariv lo bout, bout fatigue, e zot anvi - zot anvi petet pran en repo en pe pli boner.

E dezyenmman Mr Speaker, eski Gouvernman ler ti pe fer sa desizyon 65an. Eski zot in mazine ki poudir dimoun i *plan* zot retret? Konmsi si zot pa ti kapab donn ouswa vwar sa posibilite, pour *stagger* sa enn pti pe donn dimoun enn pti pe letan pou li kapab plan son lavi. Akoz dimoun i travay apre ler in ariv 55an 50an i komans plan son *retirement*.

Prezan ou vini, ou dir li 1an davans poudir konnen lot lannen mon pe al sanze la. E ou pou bezwen fer desizyon, sa boug ki annan son *loa* -. i annan tou sord kalite depans, e i an vi ...

MR SPEAKER

Onorab pa met tro bokou largiman dan ou kestyon silvouple.

HON WALLACE COSGROW

Wi Mr Speaker. E i anvi, konmsi i vin anba en presyon

la. So eski i annan en posibilite pou revwar sa e pou sanz sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Vis-Prezidan

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker zis pou reponn Onorab, premye parti son kestyon. Se eski Fon Pansyon li lo li menm i kapab fer en *Scheme* spesyal pou sa bann diferan profesyon ki ou'n nonmen ?

Mon pa kapab reponn pou Fon Pansyon parske zot annan en *Board*. Me selman i mon pwennvi ki mon kapab eksprim avek ou. Fon Pansyon li i anmas, en kontribisyon avek tou travayer nenport ki metye ou ladan, dan menm fason.

I pa anmas plis avek ners, oubyen plis avek polisye, oubyen ansennyan. I anmas en sonm *fix* ek tou dimoun. Dapre en formil. E alor zot annan zot *actuary*, ki zot fer zot bann kalkilasyon. Ki laz fodre dimoun i pran retret, ki kontribisyon zot devret fer. Baze lo bann peyman e formil ki zot kalkil sa.

I en prosis en pe konplike. Me selman sa ki mwan mon'n vwar toultan, se ki

ler Gouvernman i kalkil en benefis spesyal pou en group dimoun - par egzantp, ners ansennyan, polisye eksetera. In toultan fer li, atraver en lot Lalwa. Akoz?

Akoz i konnen Fon Pansyon pa'n fer provizyon pour sa. E dan son formil normal i en formil ki aplik pou tou dimoun. Gouvernman, sekter prive tou.

E alor sa tel propozisyon ki ou pe mete, mon krwar i annan merit. I annan merit dan le sans, ki i annan serten dimoun, ki natir zot travay i fer li ki, petet zot anvi *retire* enn pli pe boner.

E sa i ganny fer, i annan provizyon pou li anba Lalwa ki deza egziste. E dernyen Lalwa ki ti pase, lo la se *Special, Public Service Special Pension 2017*. Se pour sa rezon ki mwan mon'n dir, dan mon ladres ki nou deza an konversasyon avek Fon Pansyon, e *Public Service Bureau* pou nou regarde ki mannyer nou kapab, nou kapab reviz sa formil ki an plas.

Formil ki an plas ozordi parey ou konnen, pour tou sa bann dimoun i annan R1000 ki ganny peye ekstra. Si zot zwenn serten kriter. E kriter se ki ou annan 10an *continuous service* depi 2005. Oubyen ou annan 20an *aggregate*, dan sa bann diferan profesyon. E ou annan

60an *minimum*. Sa se bann sa trwa kriter ki ou annan.

Si ou zwenn sa trwa kriter, *then* ou kapab benefisye. I posib ki, sa sonm li menm, avek letan. E Lalwa i fer provizyon, pou sa sonm ganny revize, i posib sa i en keksoz ki kapab ganny fer.

Lo ou dezyenm parti kestyon, kot ou pe dir be eski nou pa devret donn plis letan, zisteman pour sa bann dimoun parske zot ti annan lekspektasyon, depi detrwa lannen pase, kan zot pou *retire*, zot in fek fer zot plan.

E zisteman dan sa konsiltasyon, ki nou pe fer, nou kapab enkorpor sa. E alor dizon ki en dimoun ki li ti pe mazin *retire* 63an - la nou'n pous sa 65an. Prezan i poudir si mon pou *retire* la konmela, petet mon a ganny mon benefis en fwa, avan sa nouvo Lalwa i vin an fors.

E alor sa i kapab pous dimoun pou *retire* pli boner. Alor si pandan sa peryod tranzisyon - mon apel en peryod tranzisyon, nou kapab annan en azisteman. E mon krwar, nou kapab fer li posibleman dan *special pension*.

Nou kapab met en lankourazman pou zisteman donn sa bann dimoun ki ti annan lekspektasyon, donn li sa lekspektasyon, kontinyen

kapab zwir serten benefis. Me formil ki nou pou fer sa i - mon napa en larepons la ozordi. Me nou pe konsilte avek Fon Pansyon, e *Public Service Bureau*, pou nou kapab trouv en formil akseptab.

Parske i pou bezwen sorti dan Bidze, mon mazine. Nou bezwen kalkil son montan konbyen i pou arive. Eski i abordab, e byensir ou bezwen osi get son benefis - si i *affordable* - wi.

Me ou bezwen get benefis. Me selman mon krwar, i annan merit pou konsidere. Parske an menm tan ou pa anvi perdi ou bann meyer dimoun la, akoz en teknikalite, ki li i pa ti pe ekspekte dan son *planning*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Bann Manm rapel pou demann zot kestyon san gran largiman, gran *speech*, pou mwan pa bezwen enteronp zot. Onorab Loze.

HON YOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. *VP* enn bann keksoz ki pe vin kler letan nou pe koz ek sa bann dimoun dan sa *age group* ki pe *retire* boner la, se ki sa in vini antan koman en sok. Zot ti konnen zot poudir Prezidan Faure ti'n anonse. Be

lafason ki zot, zot in vote zot pa'n ekspekte sa Gouvernman ki antre la, pe vin fer sa bann keksoz ki zot, zot ti kanpany kont. Zot pa ti ekspekte ki sa pe vini la sibatman lo zot.

Akoz zot, zot lekspektasyon se ki'n zot *in do away*, avek tou sa !

MR SPEAKER

Onorab ou dan en largiman politik la, silvouple.

HON YOHAN LOZE

Mon pe zis antre mon kestyon.

MR SPEAKER

Get to the question.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker, Mon kestyon se ki, si napa fason ki nou kapab nou tou zwenn ansanm, e anmenn en solisyon pozitiv pou lekspektasyon sa bann dimoun ki dan sa *age group* ?

E mon pe demann sa senserman akoz, nou pe vwar en kantite dimoun ki pe zis senpleman sers en *way out*. Zot pa anvi *retire*. Be zot pou *retire* akoz, sityasyon mannyer i ete. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab *VP*.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker mon le fer rapel Lasanble se ki, an 2017 Prezidan Faure sa letan ti anonse poudir laz retret pou gannyen pou 65an, dan 2023. Ti kler sa personn pa ti obzekte. Lo kote annee zis apre ler ti propoz en *Public Service Special Pension Act*, sa Lasanble, ler Gouvernman sa letan ti propoze. Lopozisyon ki ti an mazorite ti siporte.

Ti napa okenn moman letan ki nou ti dout poudir Fon Pansyon li menm i ti dan serten difikilte. E nou, ki nou tou nou konnen kontribisyon ki pe antre avek benefis ki bezwen peye pa ti balanse. E ti pou bezwen fer keksoz. Personn pa ti kont sa.

Be selman nou ti osi realize, poudir ti enportan pou met serten mekanizm an plas. E la ki nou pe ariv pli pros ek sa dat 2023, se pour sa rezon ki nou an diskisyon. Nou an diskisyon avek Fon Pansyon, avek *Public Service Bureau* zisteman, pou nou trouv en fason. parske nou konsernen.

Parey ou'n mansyonnen, nou osi nou konsernen, e nou anvi fer sir poudir servis piblik e tou lezot profesyon, dan sekter prive. Zot osi zot pa perdi dimoun. E kot i annan posibilite

pou nou, ankouraz dimoun pou zot reste dan lanplwa e kontinyen kontribye anver sa lekonomi, nou bezwen fer li.

E byensir ou balans ou Bidze, ou balans benefis ki ou gannyen e mon krwar i annan en posibilite pou nou fer sa. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Vis-Prezidan ek ou lekip. Bonzour tou Onorab. Mr Speaker, mon konnen ki dimoun i *plan* retret wi. Me i osi, nou osi konnen ki dimoun i bezwen pran zot retret pou lezot rezon avan sa laz ki'n stipile.

Vis-Prezidan eski *VP*, ou kapab dir nou - dir sa Lasanble, konbyen aplikan ki pe pran zot retret ouswa ki'n pran zot retret lannen pase, e sa lannen, pandan sa 2an pour rezon medikal? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Si ou annan sa sif?

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Pou lemoman mon napa sa sif avek mwan. Me selman i en sif ki mon kapab rode pou ou. Parey mon'n dir, mon'n donn bann sif taler konbyen aplikan ti annan an 2021 - ti annan 1008, ti annan e sa lannen 436. Me selman parmi sa 1008, mon napa konbyen ki'n pran pou rezon medikal. Me selman mon a rode. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Gill ou kestyon.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour VP ek delegasyon. Bonzour tou Manm. Lo premye kestyon dapre statistik, ki nou'n gannyen se 436 aplikasyon.

Mon kestyon eski *Pension Fund* i annan lentere aprouv tou sa laplikasyon, pou benefis bann dimoun ki'n fer laplikasyon?

Dezyenm i annan bann dimoun ki'n fer bokou kontribisyon volonter. E ladan i annan bann dimoun ki'n fer bann kontribisyon tre eleve.

Eski Fon Pansyon pou *cap* lakantite, si sa bann dimoun ki'n fer bann kontribisyon tre eleve, zot dan sa aplikasyon 436? Eski Fon Pansyon pou annan maksimonm ki pou

kapab peye *at any given time*? Menm si sa dimoun in kontribye bokou plis?

E mon dernyen kestyon, eski Fon Pansyon ozordi i santi, ki finansyerman i pou kapab *deal* avek tou sa bann laplikasyon ki annan? Mersi.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab avek ou per misyon Mr Speaker, mon ti a demann *CEO* Fon Pansyon pou adres bann kestyon spesifik lo Fon Pansyon. Mersi.

MR SPEAKER

CEO. Silvouple.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL-MAJID

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a pran ou premye kestyon. Dan sa 436 dimoun ki'n, manm ki'n fer zot aplikasyon, zot tou zot bann manm Fon Pansyon. E ladan i annan, ki pou kalifye pou en pansyon tou le mwan.

E i annan ki pou kalifye, pour zot ganny rann zot larzan an plen. So i depandan osi lo si zot in kalifye. I annan bann *qualifying periods*. So baze lo la ki, zot pou ganny zot benefis. Sa i premye kestyon.

2enm kestyon *regarding capping* ; pou lemoman i annan en *capping*, e sa *capping* i 75mil750. Sa i sa *capping*.

Me parey ou okouran Gouvernman, ti'n demann nou pou revwar sa *capping* pou fer desann 50mil. Me sa i ankor en diskisyon ki Fon Pansyon i ankor pe diskite. Akoz osi, nou bezwen regarde i annan son lenplikasyon *actuary*. Ki an se moman nou annan *actuary* ki pe vini la, la sa mwan.

E i ava kapab osi regard sa. Akoz parey dan nou loperasyon sa i en keksoz ki en lazisteman, mazer ki *actuary* pou bezwen regarde si pou fer oubyen non. Sa i dezyenm kestyon.

Aprè i annan trwazyenm kestyon, konsernan finansman kontribisyon. Wi, parey ou okouran parey mon'n mansyonnen, tou le 3an nou annan en *actuary* ki vini ki vin fer *assessment* Fon Pansyon. Se pour sa rezon ki ler *actuary* i vini, i vin regard soutenabilite Fon Pansyon, e se la ki i pou rekomande si pou annan bann lazisteman oubyen non, zisteman, pou nou kapab fer Fon Pansyon soutenab.

E dernyen *assessment* ti ganny fer, ti ganny fer an 2018. E la ki ti demande pour - ti annan sa bann lazisteman,

zisteman pou fer monte kontribisyon, e laz retreat, ki sa menm sa ki nou'n fer la, zisteman pou nou kapab soutenir Fon Pansyon dan lonterm ki kapab kontinyen pey pansyon. Mersi.

Mersi. *CEO*. Mon a pran kestyon Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonzour *VP* avek ou delegasyon. *VP* eski i posib pou donn nou, briyevman lekel bann kad pli enportan pou Gouvernman ki pou ganny touse dan sa bann travayer ki pe pran zot retreat boner.

Eski i posib, pou fer nou Lasanble ganny larestan. Petet zeneralman nou pa bezwen non, me omwen bann kad travayer ki pou ganny touse, ki swa dan sekter piblik ek sekter prive.

Akoz Bidze pe vini, nou osi anvi vwar ki, lenpak serten sa bann vreman sa bann pozisyon i kapab kree dan serten *area* ki posibilite zot pou bezwen *recruitment*. E osi, langazman pou Lasanble siport serten Bidze. Si ou kapab eklersi sa de kestyon? *Thank you*.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *VP* wi.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mersi Onorab. bann kad ozordi ki egziste anba Lalwa ki nou, nou kapab konsidere anba *Public Service Special Pension*, i dan *Schedule 1*, e i annan bann dimoun ki dan *nursing, medical and dental profession, teaching profession*, bann manm *SBF*, bann manm *Lapolis*, bann zofisyè prizon, bann *enforcement officers* anba sa *repealed National Drug Enforcement Agency, Act*. Sa ki Lalwa i dir.

Zofisyè, *Fire and Rescue Agency*, enkli zofisyè ki kot Erport ti azout enn dernyen, ki bann *social workers*. Sa i kategori, ki Lalwa i permet Gouvernman fer en revi lo la.

Si ou demann mwan lekel ki priyorite ladan. Petet mon ava demann *Public Service Bureau*, parse zot pou resevwar bokou bann aplikasyon. E petet Ms Sheila i a kapab donn enn pti pe plis detay lo la mersi.

MR SPEAKER

Wi *Chief Secretary* ou kapab azoute.

CHIEF SECRETARY SHELLA MOHIDEEN

Mersi Onorab. *Ok* pou komanse i annan en travay ki mon'n fer avek lo kote Gouvernman, *MDAs* e lenformasyon ki mon annan an se moman se laplikasyon pou retret an se moman pa pe afekte, bokou Minister. I annan zis de Minister ki nou pe swiv de pres.

E sa se Minister Ledikasyon avek Minister Lasante. E pou Ledikasyon li an se moman, sa ki'n vin kot *Public Service Bureau*, nou annan nou 16 - 16 *teachers* ki'n *apply*, me selman kot Lasante pou lemoman sa ki'n ariv kot nou, i annan enn.

Me selman nou konnen i annan plis, be solman si travay ki nou pe fer, si mon komans avek kot Lasante, nou pe rankontre tou bann dimoun ki pe ganny 60an, pou nou fer diskisyon avek zot.

Mon konnen Onorab in dir ki letan ou ariv 60an, i annan serten profesyon ki ou'n fatigue. Me selman osi i annan serten profesyon, letan ou ariv 60an sa leksperyans ki ou annan, i bann leksperyans ki nou ankor bezwen, dan servis piblik. Tou lede profesyon en ?

Teachers avek *nursing* pou mwan ler ou 60an, i leksperyans ki nou pa kapab zis les dimoun pran *retirement* sa

ki nou fer en dyalog avek zot. So sa i en dyalog ki nou pe fer. Nou ti a kontan zot reste, e i pa vedir si zot reste, zot reste dan *full time employment*.

I bann diskisyon, ki nou pou fer. Nou a regarde ki bann *Scheme* ki nou kapab met an plas, pou nou *retain* zot servis. E letan sa diskisyon i fini ganny fer, nou ava kapab donn zot lenformasyon. *Ok ?*

En dimoun ki annan 60an ek *life expectancy* dan Sesel ki *75 years old*, i en bon parti son lavi, i a pepre 14 -15an. E parey mon'n dir zot *at their peak of their career*. E i la bann letan ki nou anvi kit zot dan servis pou nou kapab benefisye *from* zot servis. Mersi Onorab,

MR SPEAKER

Mersi. Vis-Prezidan ou le azout keksoz?

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mon ti anvi zis donn en larepons Onorab Bistoquet ki ti'n demann mwan pli boner, pour e i ti'n demann mwan bann dimoun ki rezon medikal ti'n kite 2021-22. 2021 parmi sa 1008 aplikasyon ti annan 245 ki baze lo medikal. E 2022 parmi sa 436 ti annan 62 ki ti

baze lo pou rezon medikal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *VP*. Bon mon bezwen, aret la pou bann kestyon lezot Manm. Mon a pas lo siplemanter kestyon loter Mosyon. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi bokou mon'n ekout atantivman bann larepons ki'n ganny donner e mon ti a kontan demann serten presizyon avek serten klarifikasyon.

Premyerman nou'n ganny dir poudir i annan 416 - 436 dimoun ki'n fini fer sa aplikasyon. E *CEO* in fek dir ek nou koumsa lo kestyon Onorab Gill ki napa en *capping*. Me anba *S.I. 36 2022*, ler ou get son *part (f) 2(f)* i pe dir ou poudir laplikasyon sa formil anba paragraf "a" to "e" okenn nouvo pansyon ki *exceed* 50mil, sa nouvo pansyon *shall not exceed* 50mil.

So i deza annan en *S.I.* ki pe entrodwir en *capping*. Ou a klarifye enn pti kou. So si ou kapab klarifye sa. Prezan mon pwen enportan, kan eski *Public Service Bureau* in komans kolekte sa bann lenformasyon lo bann *retirees* la?

Akoz lenformasyon ki mon annan se ki yer, ti ankor annan bann *calls* ki ti pe ganny fer dan bann Departman pour ou rod sa lenformasyon. So eski zot pe gard - ? Si zot pe dir nou sa size bann dimoun i pe *retire* la laz 65 i sitan enportan pou Gouvernman, eski i annan en zefor konsyansye pou kolekte sa lenformasyon, met li azour e gard en rikord lo tou dimoun ki pran *retirement*. Pa zis dan Gouvernman, e dan sekter prive? Sa mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon, ler nou pe regarde ozordi, i annan plizyer dimoun menm ki dan sekter prive ki pe pran *retirement*. Mannyer mon konpran menm son *Chairman* mon tande pe pran *retirement*. Mon'n tande, mon pa konnen si vre *ok*? So si sa bann dimoun koumsa in vwar poudir zot bezwen pran *retirement* 60an.

Then sa desizyon, pou fer li 65an pe pous plis dimoun pou pran *retirement*. Akoz ki Gouvernman pa konsidere prenon kont sityasyon ki nou ladan ozordi, si nou pe dir ki sa Gouvernman i ganny elekte lo en baz pou li fer pli byen ki sa enn avan.

E sa enn avan, li ti pe propoz 2023, e dimoun

obviously i pa'n kontan. Akoz in pa'n vot pou sa Gouvernman avan, akoz Gouvernman pa retard sa desizyon lo 65an? E rekalkil re regard bann formil ki kapab ede pou siport Fon Pansyon.

Zisteman an relasyon avek kad travayer parey *teaching*, avek *nursing*, ki ler en dimoun i dir ou in ariv 60an in fatige. E bann Ners ki pe ekout mwan i konnen akoz zot in dir mwan, demann sa kestyon pou zot. E sa kantite ki zot in donner, zot fatige avek.

(Non be si ou pa le demande, pa demande ou)!

MR SPEAKER

Ale Onorab. Silvouple. Pa gat letan. E pa tro bokou kestyon. Silvouple terminen.

HON SEBASTIEN PILLAY

E mon dernyen kestyon, ki mwan mon annan pou demande Mr Speaker. Eski e la mon ti a kontan ki *VP* i klarifye, eski Gouvernman, sa bann desizyon ki pe pran Fon Pansyon. E sa logmantasyon dan kontribisyon, e sa logmantasyon laz, eski Gouvernman pa krwar, prenon kont sityasyon ekonomik, ozordi ki pei pe pas ladan, ki ti ava meyer, pou *postpone* sa bann desizyon, an se moman?

Etabli bann lenformasyon konkret - ki dayer i montre ki *Service Public Bureau* i mank en pe sa lenformasyon *and then* nou a kapab pran sa bann desizyon dan en fason pli kler. E i ava pli onnet pou bann dimoun ki pe esper - ki pou al pran zot pansyon, pou zot kapab konpran ki pe pase.

E mon le zis azoute, Mr Speaker baze lo sa ki *Chief Secretary* in dir nou, si mwan mon travay pou 45an, mon ariv 60an - (e mon mor) - e sa dimoun i mor 75an, i pou'n ganny son pansyon pou 15an.

Sa larzan ki'n kontribye, ki i pa pou pran i retourn dan Fon Pansyon?

MR SPEAKER

Wi be sa en lot largiman Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Se sa ki, se sa ki mon ti le ki...

MR SPEAKER

Onorab sa dernyen pwen i en lot largiman. I pa lo ...

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi be mwan mon bezwen, mon bezwen lager pou dimoun...

(Interruption)

MR SPEAKER

Silvouple.

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

Si ou ek ou parti pa anvi lager pou dimoun. Ou pa pou ...

(Interruption)

MR SPEAKER

Silvouple, silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon bezwen fer mon louvraz mwan !

MR SPEAKER

Wi ou'n fer ou louvraz. Ou'n fer ou louvraz e mon admir ou pou fer ou louvraz.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi.

MR SPEAKER

Onorab mersi. *VP* ou repons pou son kestyon.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mr Speaker avek ou permisyon mon a reponn. Petet sa de dernyen morso kestyon, e avek ou permisyon mon a demann Fon Pansyon *CEO* pour reponn

premye bout lo konsernan *cap SPF*.

E apre *Public Service Bureau* i a adres sa eleman anmas lenformasyon. Mwan mon ti adres sirtou sa largiman ki ozordi nou devret pous ankor. E pa espere. Konmsi nou devret pouse pa enplimant bann desizyon ki depi 2017 nou'n trouve i neseler.

Mon oule premyerman dir Mr Speaker avek Onorab ki sa Gouvernman ki la i en Gouvernman responsab. I en Gouvernman ki anvi asire ki nou sistenm Fon Pansyon e nou sistenm pansyon i en sistenm ki vyab. I en sistenm ki sa ki antre e ki sa ki depanse i balanse. E i toultan annan en larzan ki pou reste pou tou dimoun ki'n ariv en laz pansyon.

Akoz nou responsab, nou pran sa nou responsabilite pou fer pep Seselwa konnen ki nou krwar dan zot pansyon. E aköz nou krwar dan zot pansyon nou pou fer sir ki toultan i annan larzan pou pey pansyon. Pa pou zanmen ariv en pwen anba sa ladministrasyon kot nou pou dir be nou redwir ou pansyon. Nou napa pansyon pou peye, aköz nou pa'n portan nou responsabilite kan ti neseler pou fer monte kontribisyon aköz depans i monte.

E si ozordi Fon Pansyon pe pey benefis ki vo plis ki R40milyon tou le mwan e i pe anmas li mwens ki R40milyon tou le mwan, Fon Pansyon pou napa larzan. E i pou ariv en pwen kot i pou dir i napa pou pey pansyon. Se pour sa rezon ki ler sizyenm Lasanble ti la e mwan mon ti la, mon rapel Fon Pansyon ti vin fer en pledwari partou dan konsiltasyon, enkli Lasanble Nasyonal kot i ti di ri enportan pou fer monte bann kontribisyon. Sa depi 2017 ti pe fer sa.

Sa Gouvernman ki ti la avan ti napa kouraz pou fer sa monte, parski zot ti napa sa responsabilite. Me ler nou'n vini, nou'n eksplik pep Seselwa sa konsekans ki si nou pa met larzan dekote. Pa pou fer personn martir, pa pou tir larzan dan pos personn. Me i ou larzan ki met dekote pou ou gannyen ler ou pli vye. Se ou larzan sa, i pa al dan pos Gouvernman. Se en responsabilite nasyonal ki nou nou'n pran li pou nou fer li monte.

Ozordi avek sa logmantasyon kot anplwayer i pey 5poursan, anplwaye i ankor pe pey 4poursan e a longer ditan i pou pey 5 li osi, i pou vin 10poursan kontribisyon sa to kontribisyon i pou en

kontribisyon ki pou balans depans e bann kontribisyon. Balans benefis avek sa ki pe antre. Sel fason pou nou bouz devan.

Me byensir ler nou pe pous laz retrait, nou realize poudir i poz serten problem dan sosyete ozordi kot nou ete. Akoz nivo planifikasyon, siksesyon bann plan ki'n fer ziska ozordi.

Se pour sa rezon ki nou, nou pou kontinyelman reste an diskisyon. Nou pa krwar ki nou devret zis asize e dir be pous sa problem pou en Gouvernman demen. Annou asize e dir annou pous sa pou ankor 2an, 3an.

Parey Angle i dir, annou *take the bull by the horn*, annou fer sa ki neser akoz nou en Gouvernman responsab me annou koz ek nou piblik, annou eksplik li. Pou annan moman kont nou pou bezwen atrap lanmen nou tou pou nou mars ansanm. Akoz si nou pa fer li nou riske perdi detrwa nou, tonm dan presipis. Se sa ki arive ler ou pa azir dan en fason responsab.

E nou pou fer li. Nou pou koz ek Fon Pansyon, nou pou koz avek *Public Service Bureau*, nou pou gete kot i annan lanmen pou nou atrape e nou fer sir ki nou tou nou mars

ansanm. Nou pa les person dekote. Nou bezwen tenir sa sosyete ansanm, nou bezwen fer sir Fon Pansyon i reste en fon vyab e nou fer sir ki i reste vyab pa zis ozordi me pou bann administrasyon ki vini demen.

Avek ou permisyon Mr Speaker, mon a demann Fon Pansyon pou reponn. Mersi.

MR SPEAKER

CEO wi, ou a kapab azoute.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Ok, mon pou reponn kekyon nimeron enn, *capping*. Non, ki mon'n dir taler, petet kekfwa ou'n konfize, se ki i annan en *capping* e sa *capping* i 75mil 750 pour lemoman. Sa i aplikab. Ok.

Apré si mon ti kapab azout en pti pe ki VP in mansyonnen, zis pou donn en pti pe leksplikasyon osi. En pe bann rezon det lo kote laz retrait. Baze lo sa *assessment* ki *actuary* ti fer an 2018, e baze lo bann statistik ki nou osi nou gannyen, resevwar *from National Statistics Bureau*. Nou vwar poudir sa *life expectancy* pe kontinyelman monte .

E pour lemoman dernyen statistik ki nou annan se ki i 77 pou tou lede sex. Se ki nou

vwar se ki dimoun pe viv bokou pli lontan e nou *working population* pe *narrow*. Setadir akoz pansyon i en *intergeneration solidarity between the intergeneration* - setadir sa ki ozordi, nou, nou pe kontribye pou bann dimoun ki pe pran retret demen. Alors nou bezwen planifye byen, ki demen ler nou, nou pe pran en retret i annan i soutenab, i annan kontribisyon, i annan larzan pou pey nou demen ler nou pe pran en retret.

E s ai enn bann mezir osi akoz enn bann rezon akoz sa osi laz retret in ganny touse. E ler nou regarde ozordi larzan, kantite kontribisyon ki manm pe peye i pa sifi pou kontinyen pey sa pansyon. Akoz nou, nou model i en *different* benefis sistenm.

Setadir ou pey sa kontribisyon, me selman ou ganny ou kontribisyon *for life*. E ler nou regarde, i annan manm i kapab zot in *pass away*, zot zanfan i ganny lo sa pansyon ki sa manm ti pe gannyen. *Zot surviving spouse* i gannyen e nou bezwen trouv larzan pou nou kapab kontinyen *fund* pansyon sa bann manm.

E wi, nou fer nou bann *investment*, be *actuary* in dir nou ozordi, nou ankor en

pansyon ki ankor zenn. Si ozordi nou komans anvoy lanmen dan lenvestisman, demen nou pou napa ase larzan pou nou kontinyen pey pansyon.

Akoz pansyon i ganny mezire baze lo sa ki pe sorti ek sa ki antre. Petet si mon kapab - si mon'n eklersi en pti pe.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*, ti reste en pwen pou Chief *Secretary* adrese oubyen nou'n terminen?

CHIEF SECRETARY SHELLA MOHIDEEN

Mr Speaker.

MR SPEAKER

Yes, Chief Secretary.

CHIEF SECRETARY SHELLA MOHIDEEN

Very brief, kestyon numero 2. Lenformasyon global lo kantite dimoun ki pou kapab *retire* nou annan. Nou annan nou 768 total, dimoun ki kapab *retire*. Sa vedir zot annan 60, 61, 62 e 63. *Plis as well*. Nou annan dimoun ki annan dimoun ki annan 63an ki ankor pe travay.

Be mon ava agree avek ou Onorab ki stratezi ki an plas an se moman , i en pe reaktive parey nou dir, letan en dimoun

i demande pou li *exit*, apre nou rod *replacement*.

Parey mon ti pe anonse oparavan, wi i annan *better planning* ki nou bezwen ganny fer pou nou konn vreman bann *segregation*, bann laz, *potential for exit*, *potential for retirement* pou nou kapab met stratezi an plas.

E osi *Bureau* wi, i annan serten travay ki i fer *ongoing* e an preparasyon wi, pou mwan vin dan Lasanble Onorab, i annan serten lenformasyon ki mon ti pe rode, bann *latest* lenformasyon. Ou konnen, yer en dimoun in kapab met son laplikasyon pou li *retire*.

So, i annan bann devlopman ki arive *on a day-to-day basis* e annan de ler pou kapab annan lenformasyon ki en pe pli *real time*, i annan serten travay ki ou fer pou ou ganny sa lenformasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, mon pou termin sesyon kestyon la. Onorab Pillay *sorry*, nou'n *run out of time*. Nou napa letan. Mon a remersye *VP* avek son delegasyon pou zot partisipasyon e mon a envit zot fer zot depar silvouple.

Mersi nou pou pran en *pause* pou *sanitizing* silvouple. Mersi bokou.

(technical break)

MR SPEAKER

Madanm raporter kekfw a ou a kapab met bann delegasyon pare silvouple. Mersi, nou a retourn Lasanble silvouple. Wi Onorab Pillay ou annan en pwen pou fer avan nou komanse, kwa?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker zis en senp pti pwen klarifikasyon.

MR SPEAKER

Yes.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon'n tann bokou lenformasyon me mon oule ki i al lo rikord ki i annan en *S.I. 36 2022*, e *S.I. 36 2022* lo son pwen *3(f)* i koz lo en *new pension payable shall not exceed 50thousand*. Mon krwar sete sa kestyon ki Onorab Gill ti pe demande e ler mon'n demann *CEO* li in donn mwan en sif 75mil.

E sa ki mon ti oule ganny en konpran se ki nouvo *S.I.* in antre, eski sa i nouvo *S.I.* ki bann peyman pe ganny fer lo la oubyen eski sa i en lot keksoz? So mon ava rod en fason pou mon fer sir ki Lasanble i ganny sa lenformasyon dan en fason konkret.

MR SPEAKER

Mersi bokou Onorab Pillay pou klarifye. Bon, bonzour Minis Billy Rangasamy Minis pou Later e Labita e avek ou delegasyon Mr Denis Barbe *PS* pou *Housing*, Mr Jitesh Shah *CEO* pou *Infrastructure Agency*.

Mon annan en lot zofisye ki mon napa son non, lo lalis, silvouple. Petet i a kapab zis pas son non avek Madanm Deputy Clerk e son pozisyon e mon a kapab met sa lo rikord. Mersi.

Byenveni Minis ek ou delegasyon pou pran kestyon bann Manm, e nou a komans avek kestyon, premye seri kestyon ki pou Onorab Andy Labonte. Eskiz mwan, mon pou zis fer bann Manm remarke, mon annan 12 kestyon pou Minis Rangasamy, mon annan apepre 120minit, sa i *workout* 10minit apepre par kestyon.

So mon war li kestyon siplemanter lezot Manm pou tre limite, me mon pou *extend question time* bomaten ziska dan en pe apre midi edmi pou nou kapab ratrap en pti pe, akoz nou deza an retar. Onorab Labonte ou kestyon silvouple.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou *panel*. Tou Manm ki a lekout enkli tou zabitan

Larivyer Anglez. Bon mon kestyon i lir koumsa;

Vi ki priyorite Seselwa ki pe kontribye anver zot *Home Saving Scheme* se pou annan en twa lo zot latet, ki plan Gouvernman pou konstrir bann *low-cost housing*? Mersi Minis.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Labonte. Minis repons *please*.

MINISTER**BILLY****RANGASAMY**

Mersi bokou Mr Speaker. Tou Manm Lasanble, tou dimoun dan lasal e tou sa ki pe swiv nou lo radyo ek televizyon, *internet*, en gran bonzour. Mon priye ki Bondye i beni nou e gid nou Lasanble dan nou deliberasyon ozordi.

Mr Speaker mon remerisi Onorab pou son kestyon. Mon oule dir tou Onorab ki mon Minister i annan en plan detaye pour ki tou devlopman lakaz *low-cost* oubyen lakaz abordab i ganny kouver atraver distrik kot i annan later e i kapab ganny devlope, san kont Ile Aurore i annan ekivalan apepre 1230 *unit* a lavalier R1.5bilyon. Lo Ile Aurore nou pe target omwen mil *unit* a lavalier R1bilyon sa pou bann *low-cost housing*. Pandan finisyon lannen 2021 Minister ti partaz

serten konponan sa plan avek bann distrik.

Boner sa lannen Minister in reviz son bann Polisi parey nou tou nou konnen konsernan later ek lakaz, pou regroup nou bann aplikan e realiz stratezi sektè later ek lakaz avek sityasyon ekonomik pei. Sa in neselit revizyon dan lapros e plan ki nou ti deza travay lo la.

Setadir, nou pou annan en revizyon dan lakantite lakaz abordab lo lakaz *low-cost* ki nou konstrir e met en pe plis lakaz *mid-range condos* a laporte nou bann *middle income earners, graduate professionals*, profesyonnel eksetera. Personn pa pou ganny kit deryer Mr Speaker.

Alor nou pe travay lo en reazisteman sa plan e an menm tan travay lo en prozeksyon bidzeter pou sipòrt sa plan. Nou konvenki ki sa prosen 4an ki devan nou, avek bann bon siny relev ekonomik pou enn ki eksitan.

Mr Speaker mon oule asir tou Onorab ki avan lannen i fini - avan lannen 2022 in fini Minister pou partaz son plan pli detaye pou sak distrik, avek en model finansman apropiye pou sak distrik. Nou pe travay dir e personn - mon repete personn pa pou ganny kit deryer. Mon konvenki ki nou nouvo Polisi i

annan sa stratezi pou nou kapab enkorpor sektè prive.

Bann ki annan zot finansman bann *graduates* bann *middle income earners* pou kapab finans zot prop lakaz atraver *self-finance*. Zot ava annan sa bann *mid-range condo* pou ofer zot.

E Gouvernman i ava kapab met son lanfaz sertennman parey ou'n fer resorti Onorab lo *low-cost housing*, oubyen bann lakaz pli abordab pou nou bann sitwayen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Minis pou ou larepons byen detaye. Minis zis en pti leklersisman. Parey ou menm ou, ou okouran, avan tou mon ti a kontan remerci ou Minister pou sa bon travay ki zot pe fer, ki mon zabitan pe war ki i annan en diferans.

So in regards to parey ou'n donn sa detay bann *low-cost* - me plito bann lakaz en pe pli afordab, eski ou pe mazin pran kont petet menm rebran petet ler ou pe konstrir - pa konstrir bann lakaz plito parey *ex Tarmac* kot in ganny konstrir, me solman dan lepase par

Gouvernman avan, ki fasilite bann fasilite de baz ki zabitan i bezwen i pa egziste dan sa bann lakaz.

Konmsi ler ki ou pe mazin pou konstrir sa bann *low-cost housing*, ou fer sir poudir tou fasilite ki zot bezwen i egziste ki zot kapab viv zot konfortableman malgre ki i en lakaz ki *low-cost* e afordab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Onorab i en bon pwen ki ou'n fer resorti. E petet mon konnen mon ti prefere pran sa kestyon dan en lot fason pou reasir piblik ki pou napa en rediksyon standar e spesifikasyon sa bann lakaz.

Bann keksoz spesifik ki nou pe aziste lo la sa petet lo grander dan salon, bann lasanm nou pe kit zot parey bann grander ki nou annan. Bann konstriksyon pou *still* bann konstriksyon parey nou vwar tradisyonnelman blok e beton. Nou pe regard teknolozi alternativ pou nou bann konstriksyon - bann lezot opsyon kekfwa ki a kapab fer nou konstrir avek en pri mwen eleve ek en laverite pli vit, me

san konpromiz kalite sa bann batiman.

Se lo kot i konsern bann fasilite, bann fasilite de baz, tousala pou dan zot plas dan sa devlopman. Nou pou zis en pe pli konsyan lo mannyer nou depans nou larzan e depans nou larzan avek *full* konesans ki larzan *tax payers money*.

So nou pa pou al devlop bann teren telman ser pou met lenfrastruktir, so nou pou *focus* nou lenerzi e nou Bidze dan landrwa apropiye me pou napa en rediksyon an prensip lo bann standar lakaz. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Minis mon pa anv i atraver ou Mr Speaker, fer en paryaz akoz n ou pou annan 25 kestyon sakenn pe koz lo son distrik, nou ava ekout ou, ou'n promet nou en propozisyon en pe pli tar sa lannen, nou ava akout sa avek en pasyans.

Me etandonnen ki nou lo size *low-cost housing* - etandonnen ki Les Mamelles i en sa bann distrik kot i annan bokou *low-cost housing* ki *substandard* pou le moman, e

ki nou vwar ki dan lezot distrik i annan nouvo batiman ki pe ganny fer, eski bann zabitan Les Mamelles i kapab ekspekte ki an vi sityasyon nou distrik an partikilye, ki nou ava ganny en pe sipor avek ou Minister sa lannen? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons *please*.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Wi parey nou konnen Onorab Les Mamelles i plito en proze redevlopman. So i annan serten konplikasyon avek li dan lesans ki nou bezwen kre bann lespas pou nou kontiny proze. Me wi mon'n vwar sa plan li devan nou, mon asir ou ki tou distrik pou annan en proze pou zot. E Les Mamelles i enn priyorite pou nou konplet sa redevlopman dan son totalite san fot. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon pran kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis bonzour tou dimoun. Mr Speaker, annefe mon kontan mon'n ganny laparol zis apre Onorab Georges. Annefe mon ti anv i demann Minis ki vre

definisyon *low-cost housing*? Eski i parey sa ki ler mon desann Les Mamelles zis o bor *flat 24/24* mon war en bann konstriksyon avek *cement board* ki daryer bann dimoun i aret mwan, i dir mon la bann konstriksyon ki nou pe gannyen avek Gouvernman konmela.

E osi eski sa bann menm konstriksyon pou ganny *extend* par egzanp dan mon distrik Plaisance, eski pou annan bann menm kalite konstriksyon, ouswa nou pou al en pti pe pli o nivo? So donn nou en deskripsyon *low-cost housing*? Akoz kestyon i *low-cost housing*, solman in koz lo *mid-range condo*, in koz le lezot keksoz. Donn nou en deskripsyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis *low-cost housing* en definisyon.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mon ti pou demann mon teknisyen Mr Speaker pou fer sir Onorab i ganny konfyans ki napa okenn politik dan mon larepons. Me selman mon a reponn mwan menm pou fer sir.

La mon pou met mon sapo teknisyen e mon oule reasir ou ki sa bann lakaz ki nou'n fer par

egzanp Ile Aurore avek Les Mamelles osi, i zis senpleman bann *transit houses*, bann tranzitwar –

(APPLAUSE)

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

... pou nou ede avek bann ka *emergency* ki nou gannyen, osi bann proze redevlopman ki nou annan dan distrik tel ki Bel Ombre, Pointe Larue, Les Mamelles kot nou pe fer redevlopman Corgate Estate par egzanp.

So zot zis bann keksoz tanporer i pa sa nou *low-cost housing* - i zis en keksoz tanporer tranzitwar.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Dernyen kestyon Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan demann Minis, akoz ou pa servi an term *affordable housing* dan plas ou servi sa tenm *low-cost*? Ki i *denote* en sa- ?

Mr Speaker apre zis an pasan Mr Speaker mon ti a swete ki ler ou fer sa bann lakaz ki Onorab Georges pe pase, i dir sa bann lakaz tro zoli pou

dimoun Les Mamelles en, akoz son labitid dir lakaz tro zoli en?

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons silvouple.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Annefe mon pou donn en direktiv depi ozordi pou nou aret *call* li *low-cost housing* nou pou al *call* li lakaz abordab. Parske an prensip i pa *low-cost* i pe kout ase en pri ase o, me selman-

(Interruption)

MR SPEAKER

Order please! Onorab Georges ek Onorab Pillay silvouple.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Selman konmsi i pou en pri en pe pli abordab pou bann ki mwen kapab pou zot re peye dan lesans parey konpare ek *self-finance* ek bann *condos* en ?

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Byento nou ava war detrwa legzanp ki ava vini nou ava vwar pou nou menm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis nou pas lo prosen kestyon. Kestyon 68 on Onorab Conrad Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. Bonzour tou Manm Lasanble. *Welcome* Minis ek ou delegasyon ek ou *panel*.

Dabor atraver ou Mr Speaker, mon ti a zis kontan koman Minis i la ,mon ti a remersi li pou nou vizit konpreansiv ki nou ti fer lot fwa Pointe Larue, pou rezourd problenm drenaz e osi nou problenm *sewage* ki ti egziste. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Go ahead ek ou kestyon silvouple. Ale.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Speaker. Eski Minis i kapab donn detay nou Lasanble lo proze ki son Minister i annan dan distrik Pointe Larue, partikilyerman Nageon Estate *Redevlopment* e proze *Ex-Salezia*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis repons please.

MINISTER BILLY RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Anliny avek program konstriksyon nouvo lakaz pou sa plis ki 3mil aplikan, (bann presyon i en pti pe evidan granmaten).

Mr Speaker dan distrik Pointe Larue nou annan 2 proze lakaz. Prezantman, i annan redevlopman Nageon Estate e proze *Ex-Salezia*. *E Ex-Salezia* ti pe ganny propoze pou servi koman en konsep re lokasyon sa bann lokater Nageon Estate, ki zot kondisyon lakaz i pa mal dan en sityasyon ase difisil.

Mr Speaker sa i langazman ki ti la depi ansyen ladministrasyon. Baze lo travay ki mon lekip lo teren ti'n fer, i reste zis en dezyenm e dernyen faz pou enplimante. Proze *Ex-Salezia* i dan prosedir *tender* e koman Minis mwan menm mon personnelman mon ti vizit sa teren kot *Ex-Salezia* ti'n ganny propoze e mon kapab sir ou ki i en teren ase konplike e pou koute pou konstrir dan en dele letan pa pli mwens ki 1an.

Alors ler nou mazin tou sa bann laspe ansanm nou'n pran en desizyon, en stratezi pou olye fer sa bann dimoun esper tou sa letan, e baze lo bann plizyer letid teknik enkli enn ki fek fer resaman 2 semenn pase,

mon Minister in pran en desizyon pou *get on with it* e bouz serten zabitan dan Estate Nageon tanporerman, anfen ki nou kapab soulaz zot sityasyon o pli vit posibil e rekonstrir zot bann lakaz dan en pli kour dele posibil.

Tre byento Onorab nou pou rankontre distrik e ou menm, e bann zabitan pou diskite detay lenplimantasyon anliny avek provizyon dan Bidze.

E dan lespri travay ansanm Onorab nou pou osi envit ou pou partisip dan nou rankont e nou espere ganny ou sipor pou nou kapab akseler sa proze Nageon Estate. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Minis. Minis lotrefwa ou ti enform nou, ki ti deza annan en lot lokasyon zot ti pe sizere pour sa *Ex-Salezia*, eski ou kapab, annan detay lo la silvouple.

Aprè osi sa proze *redevelopment* an zeneral, konbyen dimoun ki pou benefisye? Oubyen konbyen lakaz ki pou kont dan sa *redevelopment plan*? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mr Speaker, i en legzersis ki pou lemoman i donn ou en ledikasyon - nou pe koz anviron en 5 lakaz spesifikman ki dan pli move leta. E me selman se sa ki mon'n fer resorti nou pou bezwen reget sa ansanm lo teren. E tonm dakor bann ki neserer.

Pa bliye ki sa bann lakaz, i ti'n fini ganny aste par bann lokater. Me i en langazman pou nou regle sa problem zot kondisyon. E rekonstrir sa 5 omwen 5 lakaz, ki mon'n ganny alerte par mon lekip teknik (eskiz mwan), pou dan sa redevlopman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis nou a *move on*. Zofisye ki'n osi dan delegasyon, Minis ki mon pa ti anonse pli boner Mr Steve Mussard, *Deputy CEO Property Management Company*. Mersi Mr Mussard pou avek nou.

Nou a pran ankor en kestyon 69, Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou lekip, bonzour spesyal zabitan Mont Fleuri. Minis mon kestyon i al koumsa ;

An vi *move* kondisyon bokou lakaz *low-cost* Corgate Estate, Kan Gard Plaisance, Pascal Vilaz ek Port Glaud, eski Minis i kapab donn en lasirans sa Lasanble, ki son Minister pou akseler travay lo sa bann lakaz pou met zot *or de ta*, konvenab, ouswa pou ranplas zot? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Yes, Minis ou repons.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker anliny avek bann program, konstriksiyon nouvo lakaz pou sa plis ki 3000 aplikan, Minister in osi angaz li dan sa bann proze redevlopman. Laplipar sa bann lakaz ki Onorab in mansyonnen, e i dekrir koman *low-cost*, i tonm dan kad bann plan redevlopman.

Tar lannen pase Minister ti koman eksplor posibilite repar serten sa bann lakaz. Me ki nou ti vwar, an mwayenn pou met sa bann lakaz dan en kondisyon rezonnab, i pou

kapab kout anviron R150mil a R200, par lakaz.

E la nou pe koz anviron 300 lakaz. So en Bidze mwayenn R60milyon. E ler nou fer bann analiz. Nou dir be eski i vo lapenn, depans sa kantite larzan anvi ki nou pe, ler nou get nou prozeksyon bidzeter e plan lavenir, sa bann lakaz redevlopman, i for dan nou, i priyorite dan nou bann lalis konstriksiyon.

So nou'n fer balans, e nou pa santi sa i en solisyon ki relevan. Me ki nou pe pans lo se nou ava petet revwar spesifikman, dan sak sa bann distrik sa sak, bann proze, ki ou'n mansyonnen, pou nou vwar bann ka kot i annan bann, petet bann lenstans kot n ou'n kapab entervenir petet avek led *PMC*, pou nou fer serten travay relevan e ki fer sans sirtou pou bann, dimoun ki pli aze.

E zot annan mwens, kapasite finansyer pou zot kapab fer sa bann travay. Me selman nou pou balans li anvi ki parey mon pe dir ou petet dan 2 ou 3an pli tar nou pou annan zot proze ki pou'n fini konplete. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi Onorab Roucou, siplemanter?

HON MICHEL ROUCOU

Minis mersi ki ou'n tous enn pti pe pou vwar enn pti pe pou bann dimoun aze, parey nou annan Man Jeanne, Mr Sinon, Mrs Sheila Ramkalawan, mon mazine poudir zot pou apresye.

Minis an menm tan nou annan. Ler bann louvraz, pe ganny fer nou annan bann *sitting tenants* ki ganny bouze souvandfwa. Parey nou'n vwar dan leparse, ek bann redevlopman.

Be souvandfwa nou vwar poudir i annan bann *sitting tenants* ki zot pa ganny sa sans pou zot tournen. Si ou kapab dir nou enn pti pe, ki bann difikilte. Eski sa bann dimoun kwa, zot pa pe pey zot HSS, ouswa ki bann problem zot pe rankontre?

Aprè osi mon konnen poudir Corgate zot sipoze pou fer de nouvo blok flat anba redevlopman. Si ou kapab dir ek zabitan li menm li pou zot konnen, ki zistans sa in arive. E pour bann dimoun *at least* konn enn pti pe? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

**MINISTER
RANGASAMY****BILLY**

Mersi Mr Speaker. Onorab avek ou permisyon Mr Speaker eskiz mwan, mon a demann CEO Lazans Lenfrastriktir pou alert nou leta devlopman Corgate sa de nouvo blok ki nou travay lo la.

E i lo laspe bann *sitting tenants* an mouvman, Mr PS Barbe i enn nou bann eksper lo sa laliny. So mon a demann ou permisyon Mr Speaker pour zot de - sa de koleg ed mwan reponn sa kestyon.

MR SPEAKER

Tre byen. Dabor. CEO Lenfrastriktir Mr Shah.

CEO JITESH SHAH

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Bonzour tou dimoun. Lo kote sa proze lakaz Corgate nou annan en proze, pou fer 16 younit. Savedir 2 blok 8 younit.

Nou'n fini ganny *Planning approval last week actually*, akoz nou'n bezwen fason ki sa landrwa in vin *available*, nou'n bezwen re-aziste enn pti pe, *master plan*, pou nou kapab o pli vit posibil kapab, enkorpor ankor sa de blok ladan.

Actually, nou'n ganny *approval*, pou 24 younit selman akoz finansman nou pou fer zis de blok pou lemoman. Son *design* enzenyer in fini. In fin i

al kot *Planning*. QS pe travay lo BQ. Nou pe ekspekte nou pou *tender* sa proze avan lafen dimwan. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon krwar PS Barbe mon krwar ti pou azout keksoz. Korek Minis? Yes PS?

PS DENIS BARBE

Thank you, Mr Speaker. Onorab mersi pou ou kestasyon. An sa ki konsernan re-lokasyon avek bann *sitting tenants* Onorab. Nou annan plizyer difikilte ki vin avek;- enn par egzantp spesifikman pou Corgate.

E osi ki aplik enn pti pe dan bann lezot proze redevlopman. Neseserman enn ler, ler nou pe fer redevlopman, parey Corgate, dan sa dernyen proze ki nou'n fer. I kapab ki bezwen sa bann dimoun, i pour de lasanm.

E proze baze lo faz ki nou'n fer, i pou trwa lasanm. Savedir nou pa pou kapab fer tournen serten dimoun ki son bezwen i de lasanm, pou en lakaz 3 lasanm. Sa i pou vin lo en faz - lo bann faz ki nou pe antre ladan, la pou lemoman.

Savedir i annan bann dimoun ki'n *relocate* ki zot bezwen, tenir kot zot ete kot zot in bouze tanporerman, pran enn pti pe letan, de plis ler nou

ganny sa bann lasanm ki vin *online*.

Selman avek tou lokasyon nou'n dir avek bann zabitan ki bouze, bann *sitting tenants* poudir ki lentansyon se pour zot tournen, ler nou fini fer konstriksyon. A kondisyon ki zot pe pey osi zot *housing Scheme*. I pa vin otomatik sa, ou bezwen pe fer ou kontribisyon.

E sa i en mesaz ki mon ti a voudre ozordi met remet lanfaz lo la, poudir avek tou redevlopman ki nou pe fer, *tenants* bezwen *still* pe fer zot bann kontribisyon dan *Housing Scheme* pou nou kapab *at least* refer zot tournen.

Nou annan osi bann difikilte, kot par egzantp i annan bann, dan bann serten sirkonstans kot i annan bann *tenants* ki deza *own* later, ouswa propriyete, e la i pa pou neserer pou nou fer zot tournen. Nou bezwen fer en konversasyon pou nou gete ki manner zot kapab *at least* adres zot sityasyon, kot zot annan later, ouswa zot annan propriyete. *Thank you,* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Zis klarifikasyon Onorab en?

HON MICHEL ROUCOU

Mr Speaker, mon le zis dir avek *CEO*. Depite *CEO* mersi. Mon konnen zot pe fer en vizit Corgate pou vwar enn pti pe bann, bann sityasyon bann lakaz. Mersi.

MR SPEAKER

Byen. *Sorry* mon pa'n tro konpran ou pwen. Eski Minis i kapab adrese.

HON MICHEL ROUCOU

Non-non. Mr Speaker. Mon ti le zis dir ek Depite *CEO PMC*, mersi. Wi.

MR SPEAKER

Mersi Minis eski ou annan okenn remark lo la avan mon terminen?

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Wi Mr Speaker. Mon zis anvi met en pti remark lo Corgate Estate. Ou konnen detrwa semenn pase, detrwa mwan pase nou ti fer en travay netwayaz. Mwan menm mwan personnelman mon ti antre lo teren pou donn en koudmen. E se sa lespas kot, nou pe anvi demar nou proze lakaz o pli vit posibil. En fason nou kapab, tir en pe sa bann negativite dan sa *border*.

E fransman verite, i enportan ki nou kapab fer sa. E an menm ta pa zis sa. Nou santi ki bann, zenn manrmay i kapab. I devret kapab sorti vin deor vin zwe dan zot, vwazinaz, dan zot vilaz.

E avek led *SIAH* avek *National Sport Council*, nou pe tap tou pou tou lo enn sa bann platform nou kapab fer en lespas rekreatyonnèl. E mon espere bann paran i ava pous zot bann zanfan, pou vin deor vin zwe. E pou sa bann negativite dan sa *zone*. Sa i vremen en eleman for. E *PMC* i osi pe travay dir pou nou kapab fer nou mye posibil.

Anmenn en pe laklerte dan Corgate. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Minis Onorab Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Bonzour Minis. Dabor mon ti a kontan mon osi dir ou mersi pou sa travay ki ou pe fer lo Plaisance.

Vi ki kestyon pe koz lo Kan Gard Plaisance Minis, nou war zot Kan Gard Plaisance ansanm ek *Sociétés de Logement Belvédère*. E ansanm la mon kapab dir ou ki bann kondisyon ki bann dimoun pe viv ladan

dan sa bann *housing estate* i deplorab, sirtou sanniter li menm si nou kapab koze.

E la mon ti a kontan konnen si ou departman oubyen *PMC*, zot annan en travay ki zot pe fer la pou kekfwa pou soulaz en pe sa problemn, vi ki bann dimoun pe espere. Sirtou *Sociétés de Logement* i en proze ki'n lo lata pou plizyer lannen. Sak fwa eleksyon in vini bann zabitan in ganny promet ki swa pe al kraze swa pe al refer.

So kekfwa la si ou ti a kapab osi dan sa lenstans ki nou pe koze, zis *brief* en pti gin pou donn zot en pti soulazman ki a lekout? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou annan en repons.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Mersi Mr Speaker. Onorab mwan menm mon personnelman mon'n vizit teren *Sociétés de Logement Belvédère*, e wi ou pwen i valab i neser pou nou relans tou nou zefor posib pou nou fer sa redevlopman vin en realite.

Premye faz ki nou'n agree pou nou en fwa pour tou regle, parske pe kout *PMC* en kantite larzan nenk ponpe, ponpe,

ponpe sa bann sistenm *septic tank* blokaz, eksetera. So premye letap travay ki mon'n demann lekip pou fer sa 2 koleg akote mwan *PMC* e Lazans Lenfrastriktir, se pour enstal sa sistenm drenaz *sewage* pou nou fizikman konekte sa atraver Corgate e anba lo sistenm *PUC*.

Sa i premye faz nou redevlopman si nou kapab adres sa problemn ponpaz. E *CEO* i ava koriz mwan si mon mal, me stratezi redevlopman ki nou annan *Sociétés de Logement* i form par nou program dan sa prosen - parey mon fer resorti dan a prosen 3 a 4an devan nou. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Minis. Minis etandonnen ki i annan pa mal *maintenance* ki bezwen fer avek sa bann lakaz *low-cost*, mon ti a petet -

MR SPEAKER

Affordable, oule dir *affordable*?

HON EGBERT AGLAE

Wi. Mersi Mr Speaker. Kestyon i met *low-cost*. Me selman mon a servi sa term *affordable*.

An vi ki i annan pa mal *maintenance* ki bezwen ganny fer detanzaot, eski petet Minis zot pe mazine ki mannyer zot pou petet zwenn ek bann *tenants* li menm li, akoz i annan serten limitasyon avek *PMC* pou afektye serten travay. Petet ki travay ki zot *PMC* zot pou antre ladan an atandan ki bann redevlopman i kontinyen? Sa i enn.

E osi ki kalite kontribisyon? Akoz i fer mon rapel pou Port Glaud ti annan bann rediksyon ki ti ganny donner lo zot *monthly payment* ki zot sipoze pe fer an menm tan zot kontribye lo *HSS*.

So eski i annan en konversasyon ki *ongoing* pou diskite en pe dan sa laliny pou ez en pti gin sirtou avek kou lavi la ki ozordi in mont bokou? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mr Speaker mon remersye Onorab pou son kestyon i vremen en kestyon valab, e avek ou permisyon a demann *Deputy CEO PMC* pou ed nou ek en pti leklersisman lo sa pwen.

MR SPEAKER

Thank you. Deputy CEO.

DEPUTY **CEO** **STEVE**
MUSSARD

Bonzour Mr Speaker. Bonzour Onorab. Bonzour tou dimoun ki pe ekoute. Onorab bann lakaz abordab bann *tenant* pa pey okenn *rent*, zot pe reste ladan pou naryen. *PMC* son rol i antre pou frer serten travay ki nou apel sa bann *common item*, parey twatir, sistenm desarz, elektrik. La nou *come in* e nou asiste sa bann *tenant*.

Apard sa larestan nou *sort of* mon krwar Lagreman ki ti ganny donner en pe letan pase, se ki zot antretyen zot *unit* zot menm e *PMC* antre sa bann zafer ki tou dimoun in servi bann keksoz ki *common*. Sa pou le moman sa ki laranzman i ete la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava pran kestyon Onorab Cosgrow. Silvouple fer li kourt Onorab.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Byen kourt. An vi ki kestyon i refer lo Kan Gard, si mon konpran byen Minis, plan redevlopman pou Kan Gard ti pou re devlop antye.

E se sa petet ki mon ti a voudre demande ki, kan eski ou krwar sa *full* redevlopman pou

fini? Akoz mon war i annan serten bann lakaz ki pe ganny renouvle i annan bann dimoun ki pe ganny *locate*, dabor nou pa konnen lo ki baz zot pe ganny *allocate*.

Me selman kan eski sa pou fini ek tou dimoun ki dan Kan Gard i ava kapab ganny sa nouvo lakaz parey zot pe vwar par devan sirtou bann ki par deryer dan bann lakaz afordab?

E ler zot fer sa Minis eski i annan en pti posibilite, rod en landrwa en pti landrwa ki zot kapab *fence*, ki bann zanfan i a kapab zwe en pei pe foutbol, fer en pti aktivite?

Akoz pou le moman la i vin en pti pe ankonbre pou zot e i vini en pti pe difisil pou bann dimoun ki viv dan *estate*? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Minis. Delegasyon.

MINISTER BILLY RANGASAMY

Mr Speaker mersi bokou e Onorab Mr Speaker atraver ou, mon pou demann mon 2 koleg la pou ed mwan reponn sa, ekersi e reponn kestyon Onorab.

MR SPEAKER

Lekel ki a komanse *PS*? Wi *PS*.

PS DENIS BARBE

Thank you, Mr Speaker. Onorab parey Minis in dir dan kestyon presedan nou annan en *full* detay bann diferan faz pou nou *outline* li avek Lotorite Distrik, kan nou pou finaliz redevlopman dan Kan Gard. E an menm tan bann diferan proze ki nou annan dan *pipeline* pou diferan distrik.

Nou konvenki ki nou kapab finaliz redevlopman Kan Gard dan sa prosen 3an ki devan nou, me selman nou pou donn detay spesifikman bann diferan *timeframe* anliny avek bann resours Bidze ki nou pe *allocate by* trwazyenm kar sa lannen avek Lotorite Distrik, ki ava montre poudir avek bann zabitan kan ki nou ekspekte bann diferan mouvman, kan ki nou ekspekte konstriksyon *and so forth*.

Lenpak en pti pe sa i vin sirtou retar ki nou panse i kapab vini, i vin sirtou kot bann ka kot si oule bann dimoun pa fer bann kontribisyon, e sa ki fer konplikasyon enn ler dan alokasyon kot ler nou bouz zot apre zot pa kapab retournen si zot pa pe fer bann kontribisyon neser.

So an menm tan ansanm avek Lotorite Distrik, nou bezwen rod en fason ki mannyer nou pou dil avek sa

bann pti *issues* ki i annan en lenpak lo alokasyon, apre ki nou kapab fer sa bann dimoun tournen. Akoz sa bann landrwa tanporer nou pou met zot nou pou osi bezwen fer bann lezot proze ki dan *pipeline*. Lo kote *playground* kekfwa Mr Shah i ava donn en pti larepons lo la. *Thank you.*

MR SPEAKER

Mr Shah.

CEO JITESH SHAH

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab lo kote *playground*, annefe preski tou nou bann devlopman ki nou pe fer nou pou an en plan pou devlop en pti landrwa pou manrmay.

Mon krwar preski tou ki nou'n *allocate* resaman *as well* i annan en pti landrwa ki'n ganny dezinyen pou sa. *Challenge* ennler ki nou gannyen lo bann sit redevlopman i zis akoz fason ki sa proze i bouz faz par faz, ennler nou ganny sans konstrir zis en blok alafwa akoz fason ki platform i ganny *vacated*.

So avek bann Proze Redevlopman ler sa konponan *playground unfortunately* pou vin en pti pe pli tar dan sa proze, depandan lo kote ki in ganny *plan* pou li vini, *and* ki

mannyer nou'n kapab tir dimoun dan sa landrwa swa *relocate* zot dan enn sa bann nouvo blok, oubyen nou'n tir zot lo *site. Whichever one it is.*

Selman mon kapab donn ou en garanti poudir lo sa proze i annan plan *and* enn fwa ki nou konplet sa proze i pou annan son *playground* tou avek.

MR SPEAKER

Yes, ki klarifikasyon wi.

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker mersi. Zis en pti demann. An vi ki Lotorite Distrik i rekonnnet mwan osi, mon pa *MNA Plaisance* me mon en *MNA* dan distrik *Plaisance*. Si zot kapab osi envit mwan dan en pti konsiltasyon ler zot pe fer silvouple. Akoz mon ganny enkli osi lo Komite Distrik. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon asire delegasyon in note. Mersi bokou. Bon nou a pran en poz la e nou a rebran kestyon 11er 10. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas lo kestyon 70 Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

(*technical issues*), en prosedir *tender* ki'n lanse lo size sa kestyon me sa pa pou anpes Minis donn nou larepons e lenformasyon ki bezwen.

Eski Minis i kapab dir ek sa Lasanble ki *status re-roofing* bann lakaz dan Limon Beoliere?

- i) Ki kou zot in estimen?
- ii) Akoz retard ek sa proze menm si larzan tin fini bidzete?

Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou ava adrese silvouple.

MINISTER BILLY RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker ler *PMC* ti lans *tender* an Desanm 2020, kou sa proze pou ranplas twatir *14 unit* sa letan ti anviron R1.8milyon. sa i ekivalan anviron R129mil par propriyeter. Nou ti santi sa vremen en pri egzorbitan.

PMC ti'n ganny vre parey ou'n fer resorti ti annan en Bidze 10milyon ki zot ti'n gannyen avek Gouvernman an 2020, pou lans sa bann proze *re-roofing* dan diferan distrik. Avek sa pri malerezman ki *PUC*

ti'n gannyen avek sa *tender* sa letan 2020, i ti pou kapab fer zis anviron 60 ekek lakaz dan Sesel an zeneral. E ki nou ti – avek - zis pou alert Lasanble, nou pe koz anviron 756 lakaz ki pe ganny afekte ek sa problemn *re-roofing* nasyonalman.

So avek sa prozeksyon 60 lakaz par an ek en Bidze 10milyon, nou pe koz nou fer tou sa bann travay dan 12an petet avek en Bidze R100milyon. So nou ti santi poudir sa lo li menm pa fer sans en gro kou e dan sirtou dan sa lenterval kot nou ti ete nou pa oublie an 2020 nou pe antre dan 2021, nou dan milye *COVID*, met en lot fardo R129mil lo sak sa bann dimoun ti en pe lour e i ti trakasan pou lans sa proze parey i ti ete sa letan.

Alors parey ou'n fer resorti Onorab, nou'n pran en desizyon dapre ki nou'n analiz sa problemn nasyonalman, pou nou relans sa *tender* ankor e reget en kou ki bann pri nou gannyen;- pa zis sa proze me plizyer lezot proze, pou nou vwar fason pou nou kapab vremen seryezman demar sa legzersis. E mon lekip teknik - mon lekip teknik i osi pe verifie.

Mon fer sorti sa pwen dan Lasanble pa tro lontan, pe rod bann alternativ. Par egzanzp

petet en serten materyo koman en *waterproofing* - en *sealant* pou nou vwar si sa i a kapab efektif petet nou a bezwen kapab far en legzersis lo en proze si sa i ed nou regle sa problemn *twill* koule, i ava en bon *way forward*.

Get lo laspe aste sa bann tol an gr pou nou sanz stratezi pou nou ganny en meyer pri parske i en kou ase lour pou met lo en propriyeter selman.

Me par kont sa i bann legzersis ki ankor pe demare, pe ganny fer par Lazans Lenfrastriktir avek *PMC* pou nou, nou a ganny nou bann pri *tender*, me an menm tan par ler nou pe gete, ki fason nou kapab ganny en solisyon pe pli relevan - sirtou bann lakaz ki bann dimoun in fini aste, e i pou in en kou lo sa bann dimoun. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Siplemanter Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Minis mersi pou ou larepons. Minis mon pou zwenn ek ou ki sa kou inisyal ki ti pe prozekte 129mil par *tenants*, i en pti pe vremen eleve. Minis baze lo sa mon ti a kontan petet demann ou, an vi ki si nou ganny en

meyer pri avek sa *tender* ki'n relanse la;

Eski bann kondisyon ki ti ganny met devan soumet avek sa bann rezidan - sirtou an term poursantaz kontribisyon baze lo kantite letan ki zot pe reste dan sa lakaz ouswa bann ki'n fini repeye osi ouswa bann ki annan ankor pe peye, eski bann kondisyon pou reste parey an term bann repeyman? Si sa i wi akoz bann zabitan i annan bann lenkyetid.

Dezyenm Minis, petet ki dele letan zot mazine vi ki i annan apepre 8 blok dan Limon Port Glaud pou ganny touse baze lo sa, e petet ki dele letan zot pe mazine zot kapab si tou keksoz i al byen akonplir sa proze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker en konsiltasyon ek mon bann koleg mon ti avek ou permisyon propoze ki *PMC* i ed nou reponn sa kestyon.

MR SPEAKER

Deputy CEO byensir. Yes Mr Mussard.

DEPUTY CEO STEVE MUSSARD

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis. Onorab kondisyon, lo term kondisyon pou sa *Scheme Re-roofing* sa i ankor reste parey. Ziska depi ler ki nou ti zwenn bann *tenants* depi 2020, ziska la napa naryen ki'n sanze. *Meaning* ki si ou'n pey ou lakaz ou'n fini *pay-off* mon krwar en serten letan depi 2018, mon krwar ti *cut-off day*.

Si ti annan sa *cut-off* sa *benchmark* dat la nou regarde si, i annan 2 fason veye swa ou pey 100poursan sa pri *tender* ki nou gannyen, ouswa ou pey 50poursan.

Dan ka Dan Limon mon krwar zot pey 100poursan zot, dirasyon ki zot in aste zot lakaz baze lo sa *Scheme*. E mon pe mazin dirasyon pou fini sa proze konpletman Dan Limon tou son bann lakaz, si zanmen nou ganny nou en bon solisyon la avek ki sa travay ki nou pe fer avek Lazans Lenfrastriktir - nou ganny en solisyon ki pli efektiv, pli vit - posibleman dan 2an, 3an nou'n kapab fini avek Dan Limon.

En bon pe landrwa dan bann Grand Anse sirtou, pou nou kapab fini sa bann proze. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Yes, vitman Onorab.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Depite *CEO*. Depite *CEO* an vi ki mon konnen sa sityasyon in en problem ki'n la, in la mon pa pou al antre dan okenn *polemic* lepase, me selman problem in ale *over the years*.

Eski zot a kapab osi konsidere, menm si i annan ki ou dir in fini repeye, sa problem e zot in erite, eski pa ti a byen petet konsider serten poursantaz kontribisyon ki Gouvernman osi i antre e *tenants* osi i antre dan plas fer zot pey sa 100poursan?

Akoz sityasyon in ale *over the years* menm si zot ti pe pledwari, pledwari e zot *by then* in ariv zot letan ki zot in fini repeye. So annou konsidere, annou negosye. Mersi.

MR SPKER

Tre byen. Mersi. *CEO* ou a donn en repons vit lo la.

DEPUTY CEO STEVE MUSSARD

Onorab i *ok* mon konpran ou pwen. Ou pwen i *valid*, me selman *Scheme* i ganny aprouve par *Cabinet* ki ti sa lafason. Mon pe koz osi avan la mwan en? I ti swa ou annan sa serten peryod kot zot regarde apre

2018, swa ou pey 100poursan swa ou pey 50poursan.

Koman sa ki sa *Scheme* - sa *Re-roofing Scheme* in ganny aprouve. Si pou annan sanzman mon konnen i annan, i deza bann proze ki nou antreprann - ki nou al diskrit, ki nou al zwenn bann *tenants* i annan sa konsern ki'n leve, pa zis ou ki pe lev sa.

Be *Scheme* i koumsa, *you know?* Pou annan en lot diskisyon la ki nou bezwen fer avek Minister, si nou anvi okenn revizyon lo term kontribisyon ba *tenant*, kantite kontribye kot *PMC* pou antre avek, sa i en lot diskisyon, ziska la *Scheme* i swa ou pey 100poursan, swa ou pey 50poursan. *That's the way the Scheme* ki'n ganny aprouve i ete. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mersi Deputy *CEO*. Mon a pran enn de siplemanter ankor. Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon konnen poudir kekyon i lo Limon Beolière. Me Minis dan son larepons in fer konnen poudir sa i en problem lo nivo Nasyonal e Depite *CEO* Mussard i konn tre byen sa bann problem ki bann move

konstriksyon ki'n arive dan lepase ki'n napa sipervizyon, e ki sa bann dimoun depi ler zot in ganny lakaz i pe koule e sa i enkli anler Union Vale.

E i sipoze en proze ki ganny *retender*, eski ou kapab dir sa Lasanble ki zistans in arive si vremen in *retender* e pou bann lezot lakaz osi ki dan Sesel an zeneral. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis lekel ki pou pran?

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker avek ou permisyon, mon a rekomande ki *Deputy* i a pran. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Deputy CEO.

DEPUTY

CEO

STEVE

MUSSARD

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis. Onorab pou Union Vale, nou fek ganny aprouvasyon avek *tender Board* si mon pa tronpe 2 semenn pase. La nou pe anmas tou lenformasyon lo term sak *unit*, *tenants amortized* zot repeyman ki pou bezwen ganny fer aköz *Union Vale* osi i dan kategori kot i sipoze repey 100poursan.

Mon pe prezimen, mon'n koz ek lekup avan mwan fini, nou ava fer rankont avek bann dimoun Union Vale ansanm ek ou - si ou *available*, ki nou kapab prezant sa senaryo devan zot. Me - e de la nou a gete ki bor nou kapab *head*. E nou pe fer ek bann lezot proze osi nou pe re demare lo term re *tender* parey i ti ete avan.

Me *at the same time* nou pe travay avek Lazans Lenfrastriktir parey mon fer resorti, pou nou kapab ganny lezot fason fer sa travay lo term swa *auto proofing* parey Minis i dir, ki i en pti pe pli bon marse - pli pe pli efektif osi tou, pli vit tou.

Ouswa en bann lezot fason kot nou kapab antreprann sa proze, ki i ava dan benefis tou bann *tenants* avek nou osi. Akoz nou konnen sa problem i la en bon pe letan, i la en bon pe letan. E si nou pou kontiny sa stratezi ki nou pe fer la, *tender* sa, bann pri *hopefully* sa enn ki la nou pa ganny bann pri ki en pri pe pli abordab, me selman nou pa war avek la fason la nou pou ganny ban pri mwens ki R100mil.

I vin en pri pe difisil, akoz sa proze parey ou konpran i pa retir son twatir ler nou fer nou, nou retir twatir nou repar sa *flasher board*, nou ranplas

bann dalo, tir tenk delo netwaye. *You know* i konpri en pe lezot *item* osi ladan ki ou war li sa pri i en pe eleve. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Minister mon rapel parey mon fer sorti dernyen fwa - sizyenm Lasanble ti annan distrik English River, Roche Caiman, Port Glaud, Takamaka ti met lanfaz pou ki Gouvernman i konsider - ansyen Gouvernman i konsider en *Scheme* parey zisteman pou adres bann *issues* lo bann *housing estates*.

E in annan bann serten *issues* ankor ki'n kontinyen eleve zisteman lo sa *issue* kou - akoz deplizanpli *in terms of cost* - kou materyo i vin pli ser. So si sa lepok ti tonm dakor lo en fason, sityasyon i sanze, e se pour sa rezon mon pou siport mon koleg Port Glaud se ki Gouvernman i bezwen revwar regarde ki mannyer peye an term *means test* sa bann lakour, vwar bann ki pa pou kapab peye sa 100poursan, konsider sa, regarde. Akoz sityasyon dimoun napa sa mwayen. Sa i enn.

Dezyenmman prenon kont ki mon konnen *PMC* ansanm ek *Housing* ti annan serten restriksyon ki i metye avek bann proze lakaz ki swa ou pe *extend*, oubyen ou pe fer sanzman twatir oubyen ou penn ki swa lo kouler ki ou servi pou penn lakaz, oubyen pou *extend* grander lespas e osi son twatir ler ou sanze son kouler pa defigir sa *housing estate*.

Mon dir sa akoz Perseverance pe rankontre kantite *issues* li, e Roche Caiman i en legzanp kot pa neserman tou dimoun in respekte.

E lo s size twatir si i annan dimoun i war li i pa kapab esper son vwazen pare pou l tonm lo sa Lagreman pou sanze, e li i pare pou li sanz pou li li, i pou koz en lenkonvenyans pou sa lot byensir, akoz son lakaz i zwenn.

E kouler eski ler li i sanze i met kouler ki swa ver demen en lot i met enn rouz oubyen enn ble, akoz li i pou get dapre son mwayen pou li aste e peye pou sanz son twatir. Ki zot, zot annan pou dir li la e pou adrese ki si zot in sanz zot prosedir pou les nenport ki sanze, oubyen zot ankor pe ranforsi lo sa bann kriter? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis i annan serten pwen ki ou a zis note silvouple, me mon a demann ou en repons lo son dernyen kestyon ki mannyer zot pe regard sa problem?

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mr Speaker mon po demann ou permisyon nou pou les *Deputy* reponn, epi si i annan siplemanter mon ava azoute silvouple.

MR SPEAKER

Mr Mussard ?

DEPUTY **CEO** **STEVE**
MUSSARD

Mersi Mr Speaker. Onorab bann kondisyon aktyelman nou pe sey travay ek sa bann *tenants*, bann parey nou pe dir bann ki viv dan lakaz *terrace* kot lakaz i koste ek kanmarad. Ou konnen i annan kantite dezagreman bann *tenants* ki fer sa proze lo li menm i annan son difikilte malgre son pri.

Me pou dir ou nou diskrit bokou sa size *re-roofing* ler nou zwenn avek Minister sirtou avek Minister avek Lazans Lenfrastriktir, vwar bann stratezi vwar ki lafason ki mannyer nou kapab *speed this up* akoz nou konpran dimoun in ganny afekte e pe ganny afekte.

E lo laspe twatir kouler eksetera i annan deza Roche Caiman ki nou konnen zot in fer zot pti bout, kantmenm lakaz i koste zot in fer zot pti bout - en bann in met tol rouz mon war, en bann in met tol ver. Me zot in fer zot proze dan zot menm e pa'n neserman vin atraver *PMC*, so ou pou vwar sa pti defayans lo term kouler twatir.

Nou ti a swete nou si nou ti pe antre nou koman *PMC*, nou ti pou fer li *uniform* kot nou ganny sa menm kouler twatir ver ouswa rouz ki fer sa *estate* lo *uniform basis*. Be i annan bann dimoun ki nou war ki zot pe fer zot pti proze zot menm, ki i pa vin dan nou kontrol. Ler nou pase in fini ganny fer.

I difisil la pou ou ale al refer li retir sa twatir. Me selman-me selman nou pe angaz nou en pti pe plis avek bann zabitan sirtou Roche Caiman nou pou vin en pti pe Roche Caiman la byento, kot nou pou annan sa dyalog, diskisyon avek sa bann dimoun, kot la nou ava bord en pe sa bann laspe kouler eksetera, bann kondisyon - *you know?*

Akoz sa i demann en dyalog sa - ou konnen, ou bezwen fer sa dyalog. Ou bezwen sorti pou nou fer sa dyalog. Si nou pa sorti *you*

know? Akoz i annan dimoun deor i anvi fer son zafer. I anvi fer son pti zafer - akoz mwan mon annan dimoun i vin kot mwan ki anvi fer son pti proze lo li menm.

Ok, wi petet i fer fas avek son vwazen e nou, nou bezwen antre nou kot annan sa konekte - konekte ek nou bann dimoun, ek nou bann *tenants*, annan sa lapros konpran kanmarad tou lede kote - i mars de kote. E mon krwar proze i a mars en pti pe pli meyer si nou antre dan sa kalite stratezi.

E nou pou fer li. Ou pou war nou Roche Caiman byento, nou pou kontakte Biro Distrik kot nou po antre ek nou lekip kot nou a fer sa bann diskisyon kaz-a-kaz port an port. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon bezwen avans lo prosen kestyon. Limero 71 Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon, tou dimoun a lekout. Eski Minis i kapab dir Lasanble ki distans son Minister in arive pou rezourd sa problemn lenfrastruktir kot bann *Flat Sea View*, North East Point? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis, *panel*.

MINISTER**BILLY****RANGASAMY**

Mersi Mr Speaker. Mon oule remerci Onorab pou son keston. Swivan mon vizit *Sea View Estate* lannen pase, lekip Lenfrastruktir in konplet son legzersis pou analiz sa problemn sa 28unit dan sa *estate*. La i en pti pe kot nou'n arive.

Nou'n osi ganny alerte ki sa menm problemn dan bann slab ki pe dekoke e tonbe *spalling* an Angle i egziste ankor dan bann lezot *estate* dan pei. En pe parey nou sityasyon *roofing*, i en problemn Nasyonal dan plizyer *housing estate*.

Mr Speaker i enportan pou note ki laplipar sa bann *estate* in ganny konstrir plis ki 25an pase. Bann enzenyer eksperyanse in partaz 3 diferan solisyon teknik avek mwan pou adres sa problemn striktir, pou sa bann *estate* ki'n ganny afekte.

Mon oule konfirm avek Onorab ki sa lannen nou pou demar travay reparasyon avek *Sea View Estate* e osi avek *Ex-Geers St Louis* ki i 2 *estate* ki onnetman i dan sityasyon pli serye. Sa leta kot nou'n arive Onorab. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Siplemanter silvouple Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Minis an vi ki i annan *tenants* ki'n fini aste sa bann *flats*, e sa problemn i en problemn lenfrastruktir i en problemn ki zot in erite, eski Gouvernman i anvizaze antre can negosyasyon avek sa bann *tenants*, pou vwar kote konmsi ki pou *meet* zot *half way* pou fer sa depans lo sa reparasyon ki pou ganny fer.

Ki kalite laranzman konmsi ki Minister i anvizaze anmenn devan, pou kapab rektifye sa problemn? Parske mazorite sa bann dimoun in fini aste zot *flat*. Eski i pou vin koman en *loan*, oubyen zot pou fer apre pou *bill* sa bann dimoun? Konmsi mon anvi konnen pou sa bann dimoun laba *Sea View* ki kalite laranzman ki pou ganny fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER**BILLY****RANGASAMY**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. I en pwen vreman enportan e i kler pou le moman

napa formelman en *Scheme* an plas, me nou pou bezwen pran li dan sa menm lapros parey *re-roofing*. Me selman nou a prenon kont - parey ou'n fer resorti wi i en problem striktir.

E nou pa bezwen vwar en pe istorik sa bann problem, e tonm dakor ki mannyer nou pou fer nou mye posib pou annan en konpromi ek bann zabitan, pou nou petet partaz sa kou. Sa i en pti pe zeneralman ki mannyer nou ti ava apros sa proze.

Be nou a balanse letan nou ganny bann solisyon spesifik, akoz i annan bann *unit* i pa pou konplike, me i annan bann *unit* kekfwa i pou pli konplike son kou pou pli ser. Nou ava vwar en lapros ki a mars - dan mon lopinyon mon pou sey fer nou mye posib pou en lapros ki nou ava kapab partaz sa kou avek nou bann zabitan epi Gouvernman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Wi vitman silvouple Onorab.

HON REGINA ESPARON

Mr Speaker i pa en kestyon, me selman petet Minis eski letan tou keksoz in ganny finalize, petet mou a kapab ganny en *meeting* ek sa bann zabitan lo

site laba pou nou kapab regarde ki mannyer pou *go around it*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis a note, mon a pran enn de siplemanter lezot manm. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan demann Minis, donn nou en presizyon lo aksyon ki Minister i anvizaze pran, eski Lasanble pou kapab ganny en *timeframe* lo kan ki Minister pou antreprann oubyen pou komans fer serten travay lo bann *unit* ki zot in idantifye, ki zot kapab fer serten travay? Akoz nou pa pe gannyen sa.

So mon ti a kontan *press* ou pou aksyon pou mon kapab ganny en *timeframe* lo kan ki zot pou komanse ?

Dezyenman i annan *unit* ki ti fek ganny andomaze par dife, e ziska la osi nou pa konnen kote zot ete avek sa bann *unit* - zot ti'n sipoze lekipman serten travay, me i pa ankor war li bouze.

So mon i a kontan konnen kote zot été? Akoz si zot pou fer sa travay ki nou vwar *MNA Glacis* in anmennen la, i annan travay ki zot bezwen fer osi avek

bann domaz ki'n fek arive avek serten *unit*.

So eski *PMC* i kapab donn nou presizyon lo kan ki zot pou komans aktyelman fer serten travay? Akoz nou kontinyen koz lo menm zafer, zwenn ek zabitan, fer *meeting*, *spalling*, deside ki pou fer, me apre nou *still* pa ankor war naryen. So petet si mon kapab ganny en presizyon Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis ou a adrese silvouple.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mersi Onorab pou ou kestyon. Parey mon ti konkret mon konklizyon dan mon larepons, mon ti fer en langazman ki sa lannen menm nou pou demar travay reparasyon ava ek *Sea View* ek *Ex-Geers* en, sa i avek sityasyon striktirel ki sa bann batiman i ladan i nesese pou nou demar sa zafer sa lannen.

I annan diferan solisyon. I annan ki'n pli ganny andomaze nou pou bezwen petet met bann striktir siplemanter, so i annan serten, sa i pou en pti pe ka par ka dan sa legzanp Onorab Esparon. I annan 28 *unit* e i annan son kompleksite kot ou pou deplas sa dimoun akoz sa travay pou annan en kantite

lapousyer ki pou en lenkonvenyans pou sa bann zabitan.

So, ka par ka nou pou bezwen get li konmsi pou nou annan en - e petet la nou bann lakaz *Ile Aurore* i ava kapab donn nou en koudmen, kot nou anba kapab deplas sa bann dimoun. Travay – enn. So i pa pou en keksoz ki nou kapab zis antre fer lo 28 nou pou bezwen fer li par sekans. So en pti pe lo bout kestyon *timeframe* eskiz mwan en, lo bout kestyon *timeframe* nou pou demar li sa lannen.

Lo lot laspe bann ka dife, sa mon a bezwen demann *PMC* pou donn mon en pe leklersisman. Me parey mon ti pe sey dir boner, i nou bezwen get li ka par ka en fason ki nou ava kapab fer en bon dyalog ek sa bann dimoun tonm dakor lo laranzman pri, tonm dakor lo laranzman kot pou deplas zot. So nou a kapab met tousala ansanm e dan petet en peryod dizon, mon ti a voudre dan en mwan edmi kapab tonm dakor lo en *way forward*. Mersi.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Onorab *CEO* Lazans Lenfrastriktir i oule azout en pti parol li osi en ?

MR SPEAKER

Mersi. *Yes CEO*. Minis nou pa ankor tir lareg mask, so an konformite ou kapab regarde si ou annan pou ou. *CEO* ou pou adrese?

DEPUTY CEO STEVE MUSSARD

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab zis pou azout en pti bout lo sa ki Minis in dir, nou problem ki nou annan avek sa bann *unit* i sakenn i ase *unique*. Nou napa sa ki ou apel en *one shoe fits all solution* pou tou bann *unit* ki la.

Epi sa kalite louvraz i bann keksoz *spalling* kot nou pe *basically* sa ki nou pe war i sa feray dan sa beton pe rouye par anndan. E sanmenm sa ki fer sa bann bout beton kase, tonbe. So sa bann louvraz i osi i pou osi enkli en pti bout *investigative construction* ki nou pou fer *as well*.

Well, sorry demolition nou pou fer kot sa kontrakter ki pou la pou bezwen kas plis sa *ceiling*, pou al gete egzakteman ki zistans sa domaz in arive.

So to have an exact timeframe lo sak *unit* konbyen i pou pran i en pti pe difisil, ziska ler nou menm nou pa'n komans sa louvraz pou war lanpler sa problem dan sak *unit*. So

parey Minis in dir nou target i pou nou komans sa lannen.

Selman pou donn en *timeframe* lo dirasyon sa proze kan nou pou kapab fini ek tou le 28 par egzantp *Sea View* i en pti pe difisil parske i tou depan lo kwa ki nou dekouver ler nou pe fer sa louvraz, an mezir ki nou ale. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Mon a pran ankor en kestyon. Onorab Naidu.

HON SEBASTIEN PILLAY
(*Off-Mic*)**MR SPEAKER**

Mon annan lezot Manm ki pe espere Onorab pa monopoliz ou letan ale.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon konpran. Akoz an relasyon ek *Sea View* mon ti a kontan nou demann en presizyon lo i annan *unit* ki ti'n brile, kot dife ti'n pran. Mon ti a kontan konnen kote zot in arive? Akoz si zot pe koz lo reparasyon nou annan bann fanmir ki'n ganny *displaced* atraver sa dife, i lo sa *Flat Sea View* menm lo sa laliny *flat*.

So mon ti a kontan konnen ki pe arive egzakteman avek sa. Minis ti dir nou poudir *CEO* bliy reponn.

MR SPEAKER

Mersi. Minis. *Panel*, Minis?

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

I'm sorry. Mr Speaker mon pou bezwen demann *Deputy CEO* pou ed nou lo sa kestyon dife. Mon ti anvi zis tous sa dernyen pti pwen lo *spalling* en, zis avan nou *tackle* sa dife.

I annan serten vilaz kot nou'n fini komans travay mon krwar Onorab Vidot i ava konfirm sa avek mwan, Roche Caiman vi ki i en *block of flats* ki ankor anba responsabilite *PMC overall*, nou'n antre nou'n komans fer sa bann travay teknik.

E an menm tan ek sa bann leksperyans ki nou pe ganny laba, nou kapab sey vwar ki mannyer nou kapab aplik sa dan bann lakaz prive prezan, bann lakaz ki bann dimoun in fini aste. Pour kestyon lo sa size sa dife Onorab mon a pas -

MR SPEAKER

Deputy CEO pou azoute wi.

DEPUTY **CEO** **STEVE**
MUSSARD

Mersi Mr Speaker. Onorab lo laspe dife - wi ti annan en dife lannen pase mon krwar ki ti andomaz en *unit*. Sa ka i anba

lasirans pou le moman, be ansanm avek Lenfrastriktir ler nou komans fer lenvestigasyon konpreansiv li osi nou pou regard son *unit* son laspe striktirel, pou nou vwar si i merit - ki kalite travay ki nou merit fer lo la.

So sa kot nou ete lo laspe dife, si son la i anba lasirans nou pe sey *claim* serten keksoz byensir avek lasirans. Nou'n ganny sa msye ki'n fon nou son *claim* ki in perdi dan son *unit* e nou pe *process* son *claim* as prosedir an plas.

Me son laspe reparasyon, nou ava antre, nou ava antre avek Lazans Lenfrastriktir e byensir pou reparasyon osi i vin en *claim* li li menm, ler nou ganny kou nou soumet kot nou *broker*, kot nou lasirans, kot nou kapab ganny serten rekour lo term finansman lo sa *unit* an partikilye. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Naidu ou kestyon.

HON SATHYA NAIDU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Minis dan ou repons ler ou'n mansyonn *Ex-Geers* ou'n vremen soulaz mwan ek mon bann zabitan, zot in atann pou plizyer lannen, e i sagrinan pou

war sityasyon kot in arive. I pa'n ariv anba ou *watch*, me selman nou konnen sityasyon i vremen grav. 65poursan - sinon 70poursan sa *Housing Estate* li menm li i pe fer fas avek *spalling*.

Wi ozordi zour nou'n ganny dir ki poudir pou annan en travay ki pou ganny antreprann pou dir ki sa problem pou ganny adrese, me *is this going to be a short-term fix?* Pangar a lonterm nou war menm problem pou repete.

Mon ti a voudre osi konnen konbyen ki i pou koute vizavi sa travay ki zot, zot pe antreprann la, rezon mon pe demande se pli boner atraver a lokazyon ki mon ti'n war in apepre R2milyon ki ti'n ganny bidzete. Kestyon se eski zot pou vremen kapab adres sa sityasyon avek i 2milyon, si non konbyen eski i pou aktyelman koute? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER **RANGASAMY**

BILLY

Mr Speaker avek ou permisyon mon ava demann *CEO* Lenfrastriktir pou ed nou eklersi sa pwen.

MR SPEAKER

Yes *CEO* Shah.

CEO JITESH SHAH

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Lo kote eski sa i en *short term fix?* Sa ki nou pa anvi Onorab. Sanmenm sa nou'n eksplor plizyer solisyon. Nou pa ti a kontan dan 3an/4an kit nou'n aranz en bout aprezen en lot bout i pa vedir ki poudir pou kapab donn en 100poursan garanti nou pa pou ganny bann problem en pe parey.

Selman bann landrwa kot nou pe mazin *tackle*, sanmenm sa mon i pe mazin en taler poudir nou pou bezwen fer en pe lenvestigasyon ler nou pe travay *as well*, pou nou kapab fer sir ki nou *as much as possible* nou dil ek a problem ou rod son lakoz, e nou fer sir poudir si i annan bann tiyo dan slab oubyen dan miray ki pe koule, ki pe anmenn sa *moisture* dan sa *slab as well* - tousala nou pou seye pou nou adres tousala pour ki i pa vin parey ou pe dir en *short term fix* ki apre dan 3an/4an nou war nou pe dil ek menm problem ankor.

Lo kote son kou i pou difisil an se moman pou vremen donnen lendikasyon lo la. Sanmenm sa bout louvraz ki reste nou. Nou'n fini vizit tou

sa bann *unit* enn par enn, n ou'n konpran problem sa ki nou pe war *visually* dan sak *unit* enn par enn, e la aprezan nou pe travay dan bann *scope* pou sak *unit*.

Definitivman sa bann kalite louvraz koumsa pou bezwen annan en bon sonm *contingency*. Akoz parey mon dir i an en kantite keksoz ki nou pou dekouver enn fwa ki nou koman fer sa louvraz. S

Selman sa i en keksoz - en konversasyon ki tou fason nou pou bezwen antreprann avek *PMC*, enn fwa ki nou annan sa *scope* pou nou gete egzakteman ki mannyer avek zot Bidze ki zot annan, ki mannyer nou pou kapab *strategize* pou nou kapab fer maksimonm posib o pli vit posib. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Bon mon pou bezwen avans lo prosen kestyon 72. Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker avan ler mon demann mon kestyon Minis, mon kapab demann en pti remersiman? En pti remersiman pou al pour *DA Vesna*, *Pointe Larue*, *Diane Arissol* avek en zabitan ki apel *Gilbert Quilindo* pandan gro lapli ki ti tonbe le 21 zot ti vwar

zot lo teren depi 7er bomaten ziska 11er diswar.

E mon pas mon sipor pou tou bann zabitan *Mirabel*, zot ti ganny anvair. Me selman zabitan i tre fristre akoz zot pa'n vwar ni ganny siport zot *MNA Pointe Larue* ki'n ...

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab, Onorab.

HON ROSIE BISTOQUET

... pa'n pas kot zot ditou.

MR SPEAKER

Arete-arete-arete! Onorab ou'n byen konmanse dan demann en kestyon - en pwen lo serten ou zabitan.

Ou pa bezwen al dan en diskisyon politik. Bon Minis in tande sa. *Proceed* avek ou kestyon ki lo papye silvouple.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Minis an vi gro problem *overflow* desarz kabinen ek lakwizin dan bann blok flat *Pointe Larue* tel ki *Mirabel Flat*, *Santral*, *Ex-Albert Anse Des Genets*, *Anse Francois* e *Joseph Santral Estates*.

Eski Minis i kapab dir sa *Lasanble* ki striktir desarz ki sa bann flat i annan? Sa enn.

(b) Konbyen *PMC* pe depanse par an pou pey kontrakter pou ponp sa bann desarz?

(c) Kan ki sa bann zabitan pou ganny en rekour sa loder e sa bann desarz *sewage* dan zot lakaz e zot lakour?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis i annan 3 kestyon la. Mon krwar ou kapab ase bref lo sa ka. *Order* silvouple.

HON ROSIE BISTOQUET

Wi mon ti *overseas* sanmenm sa mon pa ti la.

MR SPEAKER

Minis. Mikro silvouple Onorab.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker dan sa 5 *housing estate* ki Onorab in mansyonnen. Anse Des Genets i enn ki konnekte avek sistenm *SPP*.

Larestan tou le kat zot bann vye sistenm lontan. Parey nou dir sistenm lontan. I annan serten landrwa osi nou ankor pe servi osi. Me i en sistenm *safety tank* avek *soakaway pit* oubyen sa ki nou konnen konman pi perdi.

Sa bann landrwa tousala teren in satire, later in ebib tou sa delo e konman lapli i tonbe i kler ki i vin en lot konplikasyon e nou'n vwar sa Mirabel par egzantp – sagrinan - de semenn pase.

E i kler ki *PMC* i vwar li dan en sityasyon vreman enkyetan dan tou sa bann vilaz nou annan sa bann problemn.

E zot pe depan zot anviron pou dezyenm parti ou kestyon. Zot napa swa. Me pou kontinyen ponpe e sa 4 vilaz pe kout li *PMC* R65,000 par mwan.

Mirabel 28,000, Anse Francois 8,000, France Joseph 9,000, Ex-Albert 20,000.

I en problemn pa zis dan sa bann vilaz i en problemn atraver pei ki vreman en defi ase serye ki nou annan devan nou.

Pou reponn trwazyenm parti ou kestyon Onorab, la ki mon'n tous en pti pe ki bann sistenm ki nou annan pou lemoman e konbyen ki pe kout nou. Mon ava tous en pti pe lo ou pwen ki ou'n demann ou lo ki rekour sa loder, sa desarz *sewage* dan zot lakaz e zot lakour. Ki rekour lo sa bann zabitan? Eski zot pou kontinyen viv dan sa sityasyon?

Mr Speaker mon kapab mansyonnen ki *PMC* pe travay lo diferan solisyon, permanan

pou adres sa problemn ki la pou en bon pe letan. Dan tou le 4 *housing estate* ki nou pe koz lo la dan ou distrik Onorab.

Nouvo ladministrasyon pe get dan tou opsyon malgre bokou limitasyon bidzeter e *PMC* akonpanyen par Lazans Lenfrastriktir, pe get dan tou opsyon teknik ki afford e finansyerman e abordab.

Pou Mirabel e France Joseph *PMC* pe anvizaze konekte sa de *housing estate* avek sistenm *sewage PUC* an met an bann tiyo e stasyon Laponp e sa proze i espekte konmanse dan trwazyenm kar sa lannen.

Mr Speaker mon osi espekte ki sa proze pou kapab konplete pou sa de *housing estate* ki mon'n mansyonnen Mirabel e France Joseph an Me 2023.

Esperon ki tou keksoz i mars dapre nou program, nou konnen nou pe antre dan peryod lapli osi. So nou stratezi se pou lans sa proze sey adres sa problemn enn fwa pou tou.

Mon kontan pou enform Onorab e zabitan sa bann vilaz, ki *PMC* in deza fer planifikasyon finansman pou sa proze osi.

Nou pe osi get dan mannyer fason pou *deal* ek sa sistenm drenaz delo lapli dan rezyon Pointe Larue a kote

Airport. Parey Onorab i konnen nou ti fer sa vizit e nou pe travay tre pros avek Lavyasyon Sivil pou nou ganny akse kot *Airport*, pou nou vwar ki mannyer nou kapab get sa problemn drenaz Pointe Larue dan son totalite.

Nou pe ganny en bon lantant avek tou dimoun konsernen enkli SCAA. E tre byento nou ava dan en pozisyon pou nou vwar - mon espere en solisyon pli efikas dan sa rezyon.

Petet menm sa bann lanmar ki annan pou nou ouver zot en pe plis pou nou ganny en pe plis pou *retention* kot nou kapab soulaz sa delo letan i monte. Me an gro nou annan travay ki nou pe fer teknikman pou nou regle sa.

Lo kote Ex-Albert e Anse Francois *PMC* pou al antreprann bann *design* neserer avan ki kapab soumet plan avek Lotorite Plan.

Mr Speaker dan tou bann *design* kan tou bann *design* i ava fini mon ava dan en pli bon pozisyon pou kapab donn Onorab konsernen, plis lenformasyon tel konman kou sa bann proze, dirasyon travay e kote ki *PMC* pou rod sa finansman pou antreprann sa bann travay. Nou ava donn plis leklersisman lo la.

Mon anvi fer mon konklizyon lo sa size Mr Speaker. Mon pa pe fer okenn politik fransman verite. Me nou vremen, nou tou nou ava dakor tou Onorab a tou latab ki i vremen soka. E fransman dezapwentan pou vwar leta bann sistenm drenaz dan bann plizyer *housing estate* ki'n deteryore apre plizyer lannen i paret mwan. Sa i atraver pei.

Nouvo *Deputy CEO (PMC)* ki mwan menm personnelman mon'n anmenn dan lekip *PMC* ek son lekspertiz konman enn bann enzenyer Seselwa spesyalize dan sa domenn drenaz, ek *sewage* pe personnelman ed nou vwar bann solisyon soutenab pour bann *housing estate* dan pei Sesel - dan tou nou bann *housing estate*.

I pou pran en pe letan. Me nou determinen konman bann profesyonnel Seselwa pou rod bann solisyon enn fwa pou tou. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab ou annan siplemanter?

HON ROSIE BISTOQUET

Wi Mr Speaker mersi. Minis mon'n konpran ou larepons ki ou'n dir mwan. Be selman letan mon pe get lo kote

Mirabel, zot sityasyon i vremen deplorab. Akoz ler i annan linondasyon lapli ek lanmer ki mont, tou sa bann desarz kabinen i devid anndan dan zot lasanm, devid anndan dan zot lakwizin, devid anndan dan lasanmben.

E zot pa kapab ni ouver ni en tiyo pou zot kapab dan lazournen kwi manze pou zot zanfan, zis akoz desarz dan lakwizin dan tou landrwa. I enkrwayab!

Minis prezan ki plan petet ki ou annan pou en Minister vwar en sistenm desarz nasyonal pou soulaz en pe problemm tou bann zabitan dan nou pei?

MR SPEAKER

Mersi. Ou pe le pas en pe ou kestyon orizinal, akoz nou ankor lo Pointe Larue. Minis ou ava kapab donn en repons bref.

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mr Speaker mon ti ava voudre ki avek ou permisyon *Deputy CEO*.

MR SPEAKER

Deputy CEO – wi?

DEPUTY CEO MR STEVE MUSSARD

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis. Onorab pou Mirabel ya mon akoz rezon ki mon vwar sityasyon pe deteryore deplis toulezour la, in ariv en staz kot later kantmenm i pti pe bwar en pti git delo pli boner, i nepli kapab. La tou keksoz i refoule. Nou pe ponp 3 fwa par semenn. 3 fwa par semenn Mirabel.

Si i annan sa problemn nou ava regarde nou ava vin revwar sityasyon ankor. Re assess sityasyon ankor e si nou bezwen *increase frequency* ziska ler nou kapab konmans sa proze, nou ava fer li.

Zis donn nou sa sans pou nou kapab retourn kot Mirabel en pe. Akoz nou pe ponp 3 fwa la Lendi, Merkrede Vandredi. E si nou vwar nesosite pou nou fer en lot met en lot zour adisyonnèl dan sa *schedule*, nou ava revwar zis pou kapab minimiz sa presyon ki annan kot Mirabel.

Akoz la, la sa ki dimoun i servi konsonmasyon delo kot lakaz la, zis i vin dan en pti tenk, i tenir lanmenm la bezwen ponpe.

Kantmenm 3 fwa par semenn, sanbleman ki ler mon pe ekout ou sanbleman ki pase sanbleman pa ase so nou'n dir revwar sa *schedule*, e si nou bezwen al netwaye mon

dir ek ou nou ava azoute. Zis pou pez en pe sityasyon.

Selman nou konnen poudir proze pe al konmanse. Definitivman nou annan en solisyon permanan kot nou kapab kolekte Mirabel avek France Joseph tou le de *estate* e menm proze, anmas li kolekte PUC ki sityasyon desarz i enn fwa pou tou i ganny en solisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *Deputy CEO*. Nou ava les kestyon plan Nasyonal pou en lot kestyon. Mon ava pran en Kestyon Siplemanter sorti kot Onorab Gabriel.

HON CONRAD GABRIEL

Mersi Mr Speaker. Atraver ou Mr Speaker mon ti ava kontan zis met lo rikord, ki mon okouran parfetman problemn ki zabitan Pointe Larue ...

MR SPEAKER

Wi-wi-wi ou annan kestyon? Onorab mon'n donn ou laparol pou ou kestyon. Mersi.

HON CONRAD GABRIEL

Non Mr Speaker. mon bezwen met lo rikord ki Onorab Bistoquet pa ti la li. So i pe sey fer krwar - i pe penn en portre -

i pe sey penn en portre pou sey fer zabitan ...

(Interruption)
(Mic switched off)

MR SPEAKER

Swa ou *move* lo ou kestyon. Oubyen mon *move on*.

Mon'n aret Onorab Bistoquet pou menm rezon. E mon pe aret ou pou menm rezon. Mon pa oule en deba antre zot.

Ou kestyon. Onorab Desheila Bastienne ou kestyon ou annan mikro?

HON DESHEILA BASTIENNE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon, bonzour tou Manm Onorab e osi tou zabitan Perseverance.

Mon kestyon i al koums, eski Minis kapab klarifye ant *PMC* ek Lotorite *Planning*, lekel ki responsab pou donn laprouvasyon ek mezir apropiye pou mont en miray dan *housing estate*?

(2) Ki aksyon ki pe ganny pran avek bann zabitan ki pa swiv plan dapre zot mezir, e zot pe afekte zot vwazen dan plizyer fason, tel ki baraz ilegal, ki koz lenkonvenyans parey anpes *meter reader* ganny akse deryer

lakaz kot *meter* in ganny plase? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis.

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker-

MR SPEAKER

Sorry mon pa pe konpran ki pe pase? Minis mon pe ekout ou.

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Wi nou ti annan en stratezi pou nou aziste delegasyon.

MR SPEAKER

73 i *sorry* 73 i dernyen kestyon avek pou sa delegasyon. *Planning*. Non mon napa sa lo mon lalis. Mon annan 73 i annan Mr Barbe, Mr Shah e Mr Mussard zot ankor la.

So Minis eski ou bezwen lot zofisye?

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mon ti ava propoze petet-

MR SPEAKER

Nou ava fer sanzman delegasyon la?

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Wi zis sa sanzman la si ou pe Mr Speaker.

MR SPEAKER

Dan sa ka lekel zofisye ki pou sorti e lekel – *ok*, wi.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

CEO Lazans Lenfrastriktir i ava-

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava pran en pti poz silvouple. Mersi. *CEO* nou ava mon pa konnen eski nou kapab ganny *disinizing* silvouple.

(technical break)

MR SPEAKER

Bon nou pe swet bonzour e byenveni Mrs Angela Servina *CEO Seychelles Planning Authority* ki'n antre pou sa keston.

Nou ava kontinyen avek repons *CEO*. Ou ava lir keston manner i ete lo pape silvouple. Mon krwar ou annan. Minis?

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon demann ou en pti leskiz pou sa lazistaz aköz lakantite dimoun ki nou kapab anmennen an menm tan. Me sa keston i enkli lekip *Planning Authority*, so mon byen kontan *CEO* i avek mwan.

Mr Speaker prosedir ki an plas i *comme* swivan; dan tou vilaz dan tou *housing estate* enkli Perseverance, tou zabitan i bezwen premyerman ganny konsantman *PMC*. Enn fwa ki'n ganny konsantman *PMC*, zot kapab soumet zot laplikasyon avek Lotorite *Planning* ki kontrol tou konstriksyon dan pei. Sa i reponn premye parti keston Onorab Bastienne.

Dezyenm parti keston. Zisteman parey zot in kapab antre resaman antann lo medya *PMC* an konsiltasyon avek Minister Lotorite Plan, in napa swa. In bezwen met en moratwar - en *moratorium* 3 mwan lo tou proze dan *housing estate* Perseverance.

Onorab Vidot menm in fer resorti sa pwen parske i annan tro bokou dezord. Menm dan Roche Caiman osi i annan sa. In dekourazan pou vwar nivo dezord ki manner sa vilaz ti'n

ganny konsevwar pou konmanse.

Rezondet sa moratwar Mr Speaker i an konsekans bann problem e difikilte ki nou'n rankontre, tel konman enn;- bann miray ki'n *encroach* dan sa servis koridor kot nou'n pas bann itilite piblik dan lepase.

E zot ankor pe ki pe fonksyonnen pou deservi vilaz, sa bann diferan fason ki bann zabitan in anvi fer lagrandisman e zot lakaz ki pa'n an armoni avek larsitektir sa landrwa parfwa.

Lagrandisman lakaz ki'n ganny fer lo sistenm desarz.

Diferan oter miray ki'n ganny fer partou kote dan vilaz.

PUC pa kapab lir plizyer konter sirtou pou delo aköz problem akse. Dan serten landrwa twatir ki ti'n ganny mete avek sa bann lagrandisman, pe fer delo lapli koul dan lakour zot bann vwazen.

Serten bann zabitan pa ganny sa privez pou zot servi sa akse alternativ deryer zot lakaz, aköz in ganny bloke.

Serten zabitan ki'n plante dan sa koridor e dan bann lespas kot Gouvernman ti'n sipoze fer lezot fasilite pe kree lenkonvenyans pou lezot.

An plis ki sa reparasyon e renovasyon sa bann itilite

piblik, ki deservi vilaz i vin tre difisil dan lavenir.

E gran posibilite ki sa bann striktir pou bezwen ganny demolir.

Sa bann striktir dan serten ka i koz en risk kot bann tiyo desarz kabinen par egzanp. E lakwizin pou sa ranze lakaz ki deryer dan sa bann koridor. E sa danze i serye, parske i annan en danze pou lizyenn piblik e lanvironnman.

Si i annan en miray lo la pa kapab nou pa pou kapab fer okenn travay reparasyon. So mon krwar zot in konpran. Mon'n sey penn en portre sa bann konplikasyon ki nou'n gannyen Perseverance.

Sa moratwar i a permet nou alors Mr Speaker ki Lazans Lenfrastriktir e Lotorite Plan, pou zot konplet en travay lo bann gidans e Polisi lo lafason ki en zabitan i ava kapab azout en lasanm ouswa en lot fasilite lo zot propriyete, e kot i posib mon repete kot i posib nou ava fer ou mye posib pou fer sa vin en realite pou sa zabitan.

Pandan sa 3 mwan, *PMC* Lazans Lenfrastriktir e Lotorite Plan pou fer en evalyasyon konplet lo tou devlopman ilegal e son lenpak lo bann lenfrastriktir lo servan sa zil.

Konsekaman Lotorite Plan pou adres tou bann

konstriksyon ilegal dapre provizyon anba Lalwa *Physical Planning Act*, 2021.

Nou oule met en lord enn fwa pou tou dan vilaz en fason ki tou keksoz i kapab, sa vilaz ava kapab fonksyonn parey i ti'n ganny konsevwar. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Bastienne.

HON DESHEILA BASTIENNE

Mersi Minis. Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou repons tre detaye.

Minis ou'n fer byen kler ki zabitan i bezwen pas atraver *Planning Authority* apre konsantman *PMC*.

Eski Minis ou kapab fer kler avek zabitan ki okenn Minis ni okenn kandida okenn parti politik, napa drwa ankouraz zabitan pou fer ni miray, ni okenn lazoutaz, parey in ete dan lepase senpleman lo baz politik.

2) Minis eski ou kapab konfirm avek nou Lasanble ki Lalwa pou fer miray, lazoutaz, e osi koz zot in fermen - parey nou dir in blok bann akse dan bann koridor pou anpes dimoun pase i aplik pou tou zabitan *Perseverance*.

Enkli travayer *PMC* ki pe reste dan *Perseverance*, akoz i annan travayer *PMC* ki'n blok bann akse pou anpes pase! Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Mersi. *Bon order please!* Nou ava kit bann ka endividyel de kote. Minis ou ava kapab konfirm sa de pwen.

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Onorab mon oule asir ou ki pou napa parey nou'n dir de pwa demezir dan sa *deal*.

Travayer *PMC*, pa travayer *PMC* si ou'n fer en konstriksyon ilegal e ou napa laprouvasyon *Planning, Planning Authority* pou bezwen adres ou sityasyon dapre son bann prosedir ki annan an plas.

E mwan konman Minis, mon napa okenn lotorite pou pase donn permisyon okenn dimoun sa i ganny fer anba Lalwa par *Physical Planning Act*.

E la de plis ankor anba nouvo Lalwa, mon napa ni menm pouvwar pou get bann zafer *appeal*. So desizyon mon konfirmen 100poursan pa reste ek okenn politisyen, Minis, *MNA, DA* menm Prezidan ou

Vis-Prezidan i ganny fer par Lotorite Plan.

Sa desizyon ki pou ganny pran, akoz nou bezwen annan en lord dan tou nou bann vilaz e menm pou lezot konstriksyon dan pei. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mersi Onorab. Bon mon pa kapab pran Kestyon Siplemanter lo sa enn. Mon'n *sorry, sorry* mon letan in depase.

Mon letan in depase. Mon pou pas lo prosen kestyon Onorab Wavel Woodcock. Eskiz mwan avan nou fer sa i annan en sanzman delegasyon ki'n ganny revwar pou prosen kestyon. Mon ava remersye bann zofisye ki pe kit nou. E mon ava swet zot bon repar madanm.

Nou ava pran en *break sanitizing* silvouple.

(technical break)

MR SPEAKER

Mersi. Bon byenveni Mrs Murielle Morgan, *PS* pour Later ki'n zwenn delegasyon Minis

Nou aprezan pas lo kestyon 74 lo non Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Bonn apre midi Minis ek ou lekip.

Minis avi ki i annan plis ki 12an depi ki bann zabitan Grand Anse Praslin ki reste obor *Airport* Amitie, in ganny dir ki zot pou ganny *relocate* pou fer plas pour lagrandisman sa *Airport*, eski tou bann zabitan ki reste lo tou le de kote *Airport* pou ganny *relocate*? Si non, eski zot pou ganny permisyon pour devlop zot later ouswa fer renovasyon lo zot lakaz? Mersi.

MR SPEAKER

Minis ou repons.

MINISTER

BILLY

RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. E mersi Onorab pou ou kestyon. Me avek ou permisyon Mr Speaker permet mwan pou fer zis en pti klarifikasyon lo sa size lagrandisman *Airport* Praslin.

Dapre mon konesans se konsiltasyon ki mon'n fer avek Lotorite Plan i napa okenn plan lagrandisman lenfrastruktir li menm lo *Airport* Praslin.

Me parkont mon okouran ki annan en demann ki'n ganny fer par Lotorite Lavyasyon Sivil pou elazir sa *buffer*, sa kote *runway*, pou rezon sekirite lavyasyon.

E pou osi sa demann ki zot in fer i enpakte agresivman lo

tou sa bann kare later e propriyeter lo sak kote *runway*. Sa en size ki'n la pou en bon letan parey ou'n fer resorti.

Mr Speaker parey Onorab in mansyonnen, sa demann i date en bon pe lannen pase e nouvo ladministrasyon i angaze pou rod en solisyon pratik e realis pou sa demann, san konpromiz laspe sekirite lavyasyon.

Mon okouran Mr Speaker ki sa sityasyon in kree en kantite fristrasyon e lensertitid pou sa bann zabitan lo tou le de kote *Airport*.

E mwan senserman senpatiz avek zot. Mon Minister i deza an diskisyon avek Lotorite Lavyasyon Sivil.

An prenon kont nou bann limitasyon later ki nou fer fas avek sirtou lo zil Praslin. Mon pe koz later Gouvernman. Nou pou pran en desizyon konzwentman avek SCAA enn fwa pou tou mon espere sa lannen.

E an menm tan nou pou touzour gard tou Lotorite Distrik e bann zabitan konsernen, okouran lo tou desizyon ou diskisyon lo sa size ki deroule. Zisteman sa bann size ki nou bezwen koz lo la.

E nou a bezwen balanse pou pran en desizyon final ki pratik realis e abordab. E ki osi

satisfere bann demann lavyasyon sivil ki apropiye - mon repete apropiye pou sa *Airport* domestik Amitie Praslin. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi Onorab ou siplemanter?

HON WAVEL WOODCOCK

Minis eski ou anvizaze annan en konversasyon avek bann zabitan ki reste lo sa de kote *Airport*.

Annefe i annan en kote *Airport* bann dimoun pa'n ganny *relocate* ditou. Lo sa kote kot i annan *landfill* avek masin koltar i annan preski tou bann fanmir in ganny *relocate* a leksepsyon de fanmir ki enkli osi lafanmir Hoareau, ki annan en manm fanmir 90an ki annan plizyer lannen ki zot in dir zot pou ganny *relocate* zot, zot ankor la zot.

Konmsi kantmenm bann demars pe ganny fer pou fini fer sa re alokasyon lo sa kote *Airport* ki annan *landfill* avek masin koltar, e apre parey mon'n dir si ou Minister i angaze pou antre dan en konversasyon avek bann zabitan ki reste sirtou lo lot kote *Airport* kot sa *building Airport* i ete. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mr Speaker mon ava demann ou permisyon pou PS Later Mrs Morgan reponn sa kestyon. E mon ava azout en pti bout a lafen si i neserer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mrs Morgan.

PS MURIEL MORGAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Lafanmir Hoareau i *currently* dan nou dan prosedir finaliz sa bouze pou sa fanmir. I dan negosyasyon ki'n ase long, akoz bann idantifikasyon later ti annan serten partikilarite ki sa fanmir ti pe rode.

Bann larestan fanmir lo lot morso ki zis par deryer *runway*, so parey Minis in dir nou, nou'n zwenn sa en pti pe trwa kar semen.

Me nou osi konpran fristrasyon ki en bon pe bann zabitan i annan, akoz i napa vreman en *closure* parey nou dir lo sa ka.

Alors nou'n rebran sa lapros kot ansanm avek SCAA, pou re-regarde ki bann aktivite ki kapab ganny permet e ki pa

kapab ganny permet pou nou kapab pe liz perimet otour.

Nou an se moman pe atann SCAA finaliz sa avek nou konman SCAA i fini sa sinyalizasyon i pou permet nou pou nou konnen lekel ki nou vreman oblize bouze, dan sa legzersis tout an prenon kont parey Minis in dir bann restriksyon ki nou annan lo *availability* later lo Praslin. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi PS. Mon ava pran kestyon siplemanter Onorab Larue.

HON FLORY LARUE

Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Mersi Mr Speaker.

Mr Speaker mon ti ava kontan demann Minis lefe ki Onorab Woodcock ki'n eksplike ki sa i plis ki 12an, eski Minis i kapab dir nou lefe ki ti napa en plan, lo ki baz ki bann desizyon ti ganny pran ki dimoun ti ganny averti ki zot bezwen *relocate* silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis?

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mr Speaker vi ki *CEO Planning Authority* in la bokou plis letan ki mwan, i dan en pli bon pozisyon pou donn en pti leklersisman lo la.

MR SPEAKER

Tre byen nou ava pas li sa kestyon. Laparol pou ou *CEO*.

CEO ANGELA SERVINA

Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo bann diskisyon ki ti annan avek Minister dan lepase, i bann diskisyon ki Lotorite Lavyasyon Sivil ti fer avek *ICAO* lorganizasyon enternasyonal ki donn bann direktiv bann spesifikasyon lo *Airport, safety security* tousala.

So i ti annan bann spesifikasyon ki *ICAO* ti vwar ki *Airport* pa zis *Airport Praslin* tou bann *Airport* dan Sesel i bezwen *meet*, si zot pou ariv lo en serten standar.

So spesifikasyon pou agrandi *runway* i ti enn parmi - pou Praslin sa *buffer* - pa *runway* - me plito sa *buffer*.

Me finalman i pou tou depan lo Gouvernman si nou pou *proceed* pou fer sa *Airport Praslin* vin en *major Airport* lo sa standar ki *ICAO* pe ale, or si nou pou *maintain* li konman *Airport* domestik.

So tousala i bann desizyon ki bezwen ganny pran dan bann

diskisyon ki ava vini anmezir ki nou pe koz avek bann lezot parti. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Bon avek sa mon ava pas avek prosen kestyon limero 75 Onorab Samynadin.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon, tou mon bann koleg Onorab e tou dimoun a lekout.

Minis kestyon i *comme* swivan;

Prenan bann konsern ki'n ganny met devan par zabitan Au Cap vizavi sa proze *quarry* ki Gouvernman presedan an partenarya avek lakonpanyen *United Concrete Products Seychelles* ti pour pe antreprann dan distrik, eski Minis i kapab dir sa Lasanble:

Premyerman ki vre rezondet pou antreprann en tel proze dan distrik Au Cap?

E dezyenmman si sa proze i ankor an diskisyon oubyen si i dan faz materyalizasyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis repons.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Nou konpran akoz Onorab in demann sa kestyon.

Parey nou tou nou konnen e nou ava admet tou lo tour sa lasal, personn pa oule en *landfill*, en sistenm *sewage*, en prizon, en laferm koson, en laferm poul, en *quarry* eksetera dan son distrik. Sa i lefe.

Nou'n menm ganny konplikasyon pou met menm en *bin site* pa tro lwen ek en lakaz. Sa ki *challenge* ki nou gannyen. *No one wants it* dan son *backyard*.

Me lefe parey nou konnen nou bezwen en nouvo *quarry* Mahe Sesel. Nou bezwen en karyer dan pei. En Gouvernman responsab i bezwen fer en bon planifikasyon ki dan lentere pei e dan benefis pei.

Parey nou konnen i annan de karyer an loperasyon lo Mahe e enn Ile du Swet epi lot i kot CCCL Petite Paris.

Mr Speaker, nou pei i trouve dan en sityasyon enkyetan kot lakantite materyo konstriksyon ros, makadanm, lapousyer ros e blok eksetera, ki nou kapab prodwir lokalman pou soutenir Konstriksyon avek krwasans ekonomik pei pe redwir konsiderableman.

Mr Speaker mon sir ki tou Onorab pou dakor avek mwan, ki si nou pa azir dan limesya nou pou trouv nou dan en gro problemn.

Plan Gouvernman dan lavenir pou devlop lo plizyer lenfrastruktir *Airport*, Por, li menm proze lakaz, proze semen, tou sa bann proze ki nou konnen ki annan dan plan Gouvernman ki pou bezwen materyo konstriksyon. Sa size mon konnen i enn ki delika.

Mon konpran ki dan bann lannen tar ' 90 apre en letid detaye Montagne Posee Au Cap, ti ganny idantifye konman sa landrwa ideal sa letan pou eksplwatasyon ros Mahe.

Sa Onorab i vre rezondet ki akoz sa proze in ganny propoze Montagne Posee. Pou premye parti ou kestyon.

Pou reponn dezyenm parti kestyon Onorab, mon konfirman osi de lapar mon koleg Minis Lanvironnman ki sa proze i ankor an diskisyon. I pa dan okenn staz materyalizasyon a se moman.

Me i enportan note ki apre sanzman Gouvernman, nouvo Konsey Minis in demande ki en rev i ganny fer lo sa proze e size pou eksplor tou mon repete tou posibilite i ganny fer.

Sa legzersis pe ganny antreprann avek Minister

Lanvironnman e lezot *partenaire* konsernen osi Lotorite *Planning* par egzantp.

Mr Speaker fodre note ki sa sit Montagne Posee i reste touzour en opsyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Samynadin ou annan?

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou ou larepons. Mon ti a kontan konnen apre ki bann diskisyon in terminen vi ki ou'n dir zot ankor pe diskite, mon ti ava kontan konnen si Gouvernman pou konsidere pli tar pou rezwenn avek zabitan Au Cap, pou met zot azour lo sa size? Prenon kont ki ankor annan bokou konsern par sirtou bann zabitan malgre ki en *public meeting* ti ganny fer Sanmdi le 17 Novanm 2018.

Apre osi mon ti ava kontan konnen - mon konnen poudir wi parey ou'n dir i ankor an diskisyon.

Me selman i ti ganny rekomande par sa rapor *EIA* ki en *setting out inspection visit* i devret ganny organize, pou asire ki bann taso pou sa bann morso later ki'n ganny *allocate* pou sa proze i an plas.

E ki bann kondisyon balizaz i ganny zwenn. Si ou ti kapab donn nou en kontrandi lo ki zistans zot in arive avek sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker avek ou permisyon *CEO Planning Authority* i ava gid mwan.

MR SPEAKER

Yes thank you.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Mersi bokou.

CEO ANGELA SERVINA

Mersi pou ou kestyon Onorab. I byen sa ki ou'n dir *EIA - savedir Environment Impact Assessment* lo proze *quarry* Montagne Posée ti'n deza konmanse en pe bon letan pase kapab ver 2016 an montan.

I ti annan en premye *scoping* ki ti fer avek bann zabitan Au Cap parey ou pe dir sa letan.

Me apre sa bann konsern bann komanter ki ti sorti dan *scoping* sa letan mon konnen akoz mon osi mon ti reprezant

Lotorite Plan konman sa *scoping officer* ti annan bokou konsern ki ti ganny fer resorti.

So i ti ganny konsidere ki nou ti remet tousala avek devloper ki *UCPS*, so ti bezwen al fer bann detay pli entans konmsi pli detaye, bann *assessment* pou zot retourn kot Minister Lanvironnman apre pou vin reprezante.

Me apre 2018 in napa ankor. Konmsi sa proze in *go dormant*. Napa gran demars konmsi ki'n arive ouswa nouvo devlopman lo la.

E ziska ler aktyel i ankor ase *dormant*. Rezon pou sa se zisteman parey Minis in fer resorti, se ki i annan ti annan sa nide pou sey reget bann opsyon osi dan pei. Petet ti annan bann lezot landrwa ti ava pli apropiye.

I en legzersis ki i pou bezwen en kantite resours. I pou bezwen en kantite letan, aköz nou bezwen fer bann letid ki detaye. Nou bezwen pran kont tou bann laspe lanvironnman, sosyal tou ki vin avek.

So i pou pran en pe letan. Me i en pe letan depi ler i pe ale parey mon pe dir ou, lefe i reste ki nou sityasyon si nou pa fer bon planifikasyon a sa moman la i pou vin pli kritik dan lefitir. E nou krwasans ekonomik i

kapab ganny afekte si nou pe vwar nou dan en sityasyon kot konstrikasyon pa pe kapab demare, an vi ki nou napa materyo konstrikasyon nesaser.

Parey *Minister* in fer resorti *Cabinet* in ganny direktiv ki nou retournen, nou reget tou bann sit, nou refer bann *assessment* nesaser.

So a sa moman Minister Lanvironnman ki pou pe *lead* sa prosedir e tou bann *partner* konsernen pou *involve* ladan. Mersi Onorab. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Bon mon pou fer remarke ki sa bann kestyon ki mon annan devan mwan la i plito spesifik lo serten distrik, e alor pou mon kapab avanse mon pou pas lo prosen. Ki ou annan en klarifikasyon Onorab Samynadin?

HON KELLY SAMYNADIN

Mr Speaker i annan enn mon kestyon pa'n ganny reponn.

MR SPEAKER

Ok dir li vitman.

HON KELLY SAMYNADIN

Si zot pe mazin rezwenn avek zabitan *once* ki bann diskisyon i ganny fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO* oubyen Minis
ava dir si wi ou non.

CEO ANGELA SERVINA

Mersi Mr Speaker definitivman
sipoze pou reganny *reactivate*
dan distrik Au Cap nenport
distrik, definitivman *scoping*
pou bezwen ganny fer e bann
dimoun konsernen bann
dimoun dan distrik pou bezwen
reganny zwenn avek pou
diskite. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. Mon ava pran
kestyon 75 *sorry* 76 Onorab
Georges Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Mon
kestyon i lir koumsa la ki proze
konblaz Anse Etoile, a kote
bazar La Retraite, i dan son staz
tre avanse, eski Minis i kapab
eksplik avek zabitan Anse
Etoile e Lasanble ki bann
lenfrastriktir ki pou annan lo sa
later konble, e ki manner sa
bann later pou ganny distribye?
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

**MINISTER
RANGASAMY****BILLY**

Mersi Mr Speaker. e
ankor enn fwa mersi Onorab
pou ou kestyon. Mon ti ava
kontan dir en bonzour spesyal
bann zabitan Anse Etoile ki pe
ekout mon.

I enportan pou fer resorti
ki sa proze konblaz La Retraite
i en proze prive. Savedir in
ganny fer antyerman par en
devloper prive e finansman sa
proze sa devlopman in
antyerman prive.

Me konman parti prosedir
konsiltasyon pou sa proze,
Departman Later ti antre an
negosyasyon avek sa devloper
pou ki en porsyon sa later i
ganny donneren avek
Gouvernman.

An gro Mr Speaker
anviron 40poursan sa konblaz
pou reste pour Gouvernman. Sa
i reprezant si nou kapab aliny
nou dan sa landrwa sa i
reprezant 10 met later tou dilon
sa later konble ki baliz ek
semen piblik La Retraite.

Sa seksyon drwat. *Ok?*
Eskan ler nou ariv kot sa
kontour ki nou tou nou konnen
kot sa laboutik i ete dan sa
kwen i tre danzere, i tre etrwat.

Mr Speaker parey nou
konnen sa morso - parey mon
fek dir i tre etrwat, e nou'n sezi
loportinite pou amelyor
sityasyon sekirite pyeton e
trafik pou sa seksyon semen.

I annan provizyon osi pou son dizon dan sa 10 met i annan 6 met koridor ki nou pou servi pour semen. E pou sa 4 met ki reste la balans, pou nou travay lo en lanbelisman sa seksyon o bor lagon ki ava en pti landrwa detant pou piblik apresye.

An vi ki larestan a eskiz mon 60poursan sa later konble i enn prive - 40 poursan i pou Gouvernman 60poursan i prive. Gouvernman i napa rol pou zwe dan distribisyon sa later.

Ziska konmela sa devloper prive pa ankor soumet son plan detaye pou sa later.

Me byensir Mr Speaker Lotorite Plan pou bezwen konsider okenn soumisyon ki ganny fer lo sa later dan lefitir, anliny avek konpatibilite dan sa landrwa, an vi ki a kote i annan bann peser, i annan en kominote, so i bezwen konpatib bann landrwa ki lo lakot i ava bezwen konpatib avek sa landrwa.

Lo Lotorite Distrik par kont pou ganny loportinite pou partisip dan sa prosedir enkli bann peser. Sa i nou stratezi ler nou ava ganny sa bann soumisyon ki ava antre. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Romain siplemanter.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Minis mersi pou ou lenformasyon ki ou'n donn mwan. Mon de Kestyon Siplemanter mon ti ava kontan demann Minis parey ou'n nonm bann peser ki ti bokou letan zot ti pe lo sa bout later i pa ti ankor konble, zot ti pe servi sa bout later.

E la ki later pe konble pre kot *Ascent Project*, eski si ou okouran si ou annan sa lenformasyon Minis si ou kapab donn nou. Eski sa bann peser pou kapab kontinyen deservi sa landrwa anvi ki zot ti la *for many years?* Mon konnen lontan zot la.

Apré lot kestyon Minis, mon konnen nou'n deza ganny diskisyon lo sa later. I sipoze son plan orizinal ti sipoze annan en plan ki sipoze sorti lo sa later pou al lo Ile Aurore.

E mon konnen nou ti en pti pe deba lo sa pon. Alors mon pe demann ou si sa i ankor *still* pou materyalize dan sa plan ki ti egziste avan? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker *CEO Planning Authority* pli okouran sa size an detay. I ava reponn.

MR SPEAKER
CEO.

CEO ANGELA SERVINA

Mersi pour ou kestyon Onorab. Letan ou pe dir bann peser ti abitye servi sa later sa landrwa ou pe *mean* sa *seafront* delo?

So obviously bann peser pou nepli annan akse akoz in dan later. Prezan i pou prive.

Me selman lanmer i reste domenn piblik. So byensir bann peser pou kapab servi li. 2enm parti ou kestyon konsernan sa semen *access from* sa landrwa ziska Ile Aurore, definitivman avek bann resers ki ti ganny fer, letan ki nou ti pe konsider sa proze, ti annan sa konsern ki ti leve an relasyon avek limous sa gomon ki ganny trouve avek sa landrwa.

Si ou pe al fer en semen prezan dan sa bout la definitivman i pe al afekte limous.

So mon pa vwar ki manner semen pou kapab

ganny fer san afekte bann peser.

Me provizyon pou akse Ile Aurore i *still* annan i en pti pe pli ba, bann detay Minister pa ankor finalize. Me selman i annan sa provizyon. Mersi.

MR SPEAKER

Klarifikasyon wi Onorab.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. *CEO* mersi pou ou larepons. Mwan mon kestyon ki mon ti pe demande bann peser. Sa bann peser ti pe servi zot pa ti ankor konble la. sa bann peser obor kot *Ascent Project* i annan en group peser la ki zot baze la ki zot baze la.

Ki mwan mon kestyon pe demande, eski sa later la ler pou'n fini konble, eski sa bann dimoun pou *still* annan akse lo a bout?

Akoz byensir parey ou'n dir pou en later prive. E zot pe pran konsiderasyon pou sa bann peser kapab kontinyen zourir sa landrwa, vi ki zot ti pe al parey zot dir lontan zot ti annan bann kondisyon bann kontra ki zot ti'n sinyen pou zot kapab servi sa bout.

E mon krwar Minis Dezinyen osi i okouran *about* sa sityasyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi *CEO* ou ava ...

CEO ANGELA SERVINA

Onorab mersi pou ou klarifikasyon parey mon'n dir sa *seafront of course* peser pou kapab servi. Akoz *seafront* i domenn piblik, i pa domenn pou personn so bann peser pou kapab servi li.

Me si i annan en later ki'n fini konble *then* i vin en propriyete prive otomatikman *once* ki in ganny *survey* vedir i pou depan lo sa *landowner*.

I pou bezwen en Lagreman ant *landowner* avek bann peser si zot pou kapab antre lo sa later. Me *as long* ki zot pa lo sa later zot dan domenn piblik i napa rezon akoz zot pa pou kapab servi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Mersi Onorab mon pou pas lo prosen kestyon. Eskiz mon kestyon. Eski ou pe dir kestyon pa'n ganny reponn?

Ok ale mon ava permet ou klarifye si ou krwar i pa'n ganny reponn.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker Onorab Romain pe refer avek en bann peser ki fer travay lasenn e ki'n baze la o bor *Ascent Project* e ki servi sa bout teren toultan.

Zot pa lo lot kote kot La Retraite li. Prezan i pe sey demann ou sa bout later kot sa bann peser i ete la, *seafront* peser i konnen zot kapab servi. Me zot fer *mooring* zot bato kot pe ganny konble deza.

E Minis Dezinyen ti annan en langazman ki sa bann peser pou annan en solisyon pou zot.

So sa ki pe demann ou dan sa proze, eski i pou annan en solisyon pou sa bann peser? Mon pa konnen si ou pe *picture* sa landrwa zis an fas kot i annan sa *daycare* lo lot kote semen ou annan en group peser ki toultan la.

E zot, zot fer lasenn se zot ki rod bann labwet ki bann peser i vin aste ek zot. E sa bann peser i bann natif swa Anse Etoile swa i annan ki sorti La Retraite swa i annan ki sorti Glacis.

So se ki pe sey demann ou pou klarifye pa lo *seafront*, pa lo bout later konble. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon krwar Onorab Romain i pe dakor avek sa. *CEO?*

CEO ANGELA SERVINA

Mersi *Leader* Lopozisyon pou ou klarifikasyon. Sa later ki ou pe dir i pa en later ki form parti dan sa proze konblaz.

So si zot pe servi zot annan en Lagreman pou servi *then* i pa zot pa devret kapab kontinyen servi li. Mersi.

MR SPEAKER

Ok tre byen *CEO* in adres sa. Mon pou pas lo prosen kestyon Onorab Uranie in anvoy notifikasyon konze medikal e in demann Onorab Gill pou poz son kestyon. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Kestyon Onorab Uranie i lir koumsa;

An vi ki akse avek lans lo lakot Lapas, Anse Reunion ziska Linyon Estate lo La Digue i tre limite, pep Digwa atraver mon lofis lannen pase ti demande ki Gouvernman i aste sa pti morso later *LD1556* ki en propriyete Fon Pansyon, avek lentansyon pour donn viziter lokal osi byen ki etranze akse avek sa zoli lans lo lakot Anse Reunion.

Eski Lotorite konsernen i kapab donn sa Lasanble en kontrandi, ki zistans sa demars pou aste sa morso later in arive ziska prezan, vi ki i annan apepre lan depi ki *meeting* e negosyasyon in ganny fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Gill. Minis.

**MINISTER
RANGASAMY**

BILLY

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab Gill pou sa kestyon. Mr Speaker mon anvi eklersi sa pwen ki konmela menm konman nou pe koze, napa okenn blokaz akse lo lans atraver sa morso later. I pa restrikte.

Sa morso later *LD 1556* ti transfer lo Fon Pansyon depi Zilyet 2015 par *Social Security Fund*.

Mr Speaker menm depi Mars 2018, Minister Lanvironnman ti'n konmans negosyasyon avek Fon Pansyon lo sa later pou konstri en dren, en drenaz lo balizaz atraver sa morso later.

Sa konstriksyon in menm konplete. E *PS* Later a kapab konfirm sa ki nou Minister i an fort negosyasyon avek Fon Pansyon Sesel, lo size aste sa morso later enn fwa pou tou.

I annan bokou propriyete prive osi ki'n apros Fon Pansyon mon aprann - sekter prive pou aste sa morso later. Me Gouvernman vi ki nou annan en drenaz lo la. Nou pe tap tou pou tou pou nou *secure* sa later en fason ki nou ava

kapab kit li konman en akse pou piblik.

Me *in any case* si par kont i ganny aste par en propriyeter prive, e i annan en plan pou li fer redevlopman sa landrwa - en senaryo ki mon pe mont devan, i pou bezwen ganny aprouvasyon Lotorite Plan.

E anba nouvo *Physical Planning Act* otomatikman sa pwen akse lo lans pou ganny adrese.

So nou napa okenn traka. Nou anvi konfirm avek tou zabitan Digwa ki pou lemoman i pou ek Fon Pansyon ki tonm en pe anba Gouvernman e direkteman.

E finalman nou, nou pe sey aste. Si nou, nou aste nou pou garanti i pou reste en propriyete Gouvernman piblik. E si i al prive, Fon Pansyon i annan son prop desizyon i kapab pran anba Lotorite Plan 100poursan akse pou annan lo lans.

Be an gro mon anvi zis asir Onorab e tou zabitan Digwa, ki akse lo sa lans pou toultan la pou piblik pou zabitan Digwa, pou touris ki vini e napa nanryen pou trakase. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ti krwar ou pou satisfè avek sa Onorab Gill ale ou siplemanter.

HON CHURCHILL GILL

Larepons i byen. Me selman finalman nenport ki aste *Planning Authority* ki pou bezwen konfirman ki wi sa akse pou la.

Alors pou garanti dimoun La Digue, mon ti ava voudre ki CEO i met lo rikord ki menm keksoz ki Minis pe dir e i pe pran menm pwen e dimoun La Digue i kapab garanti zot pou gannyen zot akse. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Gill. CEO ou'n note.

CEO ANGELA SERVINA

Mersi Mr Speaker. Anba Lalwa *Physical Planning Act*, 2021 ki Lasanble Nasyonal ti a prouve an Novanm lannen pase, Lasanble in donn *Planning Authority* sa pouvwar pou kapab asire ki en devloper i met en akse lo son propriyete pou lans.

So Lasanble in don nou sa pouvwar definitivman nou pou egzers li. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay lekel ou siplemanter.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker eski nou kapab ganny en lasirans?

Ozordi sa propriyete napa okenn *oncome branch* lo la. Akoz dimoun i kapab servi.

E nou tou nou konnen pou Fon Pansyon e si i vann ek prive sa relasyon avek akse ek lans i en problemn apre sa. I vin en problemn. Eski nou kapab ganny en lasirans ki Gouvernman pou fer tou son posib pou *acquire* sa propriyete e i ava mentenir en akse avek sa morso lans Anse Reunion? Akoz nou'n vwar dan bann sirkonstans kot ler i annan en sanzman propriyete, nou pe sey lager sa propriyete nou pe sey lager sa propriyete Anse Etoile pou peser.

Anse Boileau peser i bezwen kas zot bazar. Sa ki nou ti ava kontan se ki *Planning Authority* i bezwen enplimant Lalwa i pa son problemn li *ok*?

So eski nou kapab ganny en lasirans lo la. (Onorab Larue reste ou trankil!)

Eski nou kapab ganny en lasirans lo *acquisition* sa propriyete? Mersi.

MR SPEAKER

Minis si mon pa tronpe Minis in donner sa lasirans, me

selman i ava kapab repete. Minis, silvouple lord. Minis adres sa pwen silvouple.

MINISTER BILLY RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. Onorab *Leader* Lopozisyon, avek ou permisyon mon ava demann *PS* Later pou konfirm en sa tranzaksyon later.

MR SPEAKER

Yes silvouple. *PS* later annou al vit silvouple. Letan pe fini.

PS MURIEL MORGAN

Wi Mr Speaker, mon konfirman ki depi Septanm lannen pase nou'n repran negosyasyon avek Fon Pansyon lo sa later e nou pe espekte konklir byento. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Larue ou siplemanter. E mon ava demann ou pou bref.

HON FLORY LARUE

Mr Speaker mon ti ava kontan ki Minis i re klarifye ki sa later i pa pou Gouvernman i pou Pansyon e Pansyon e Pansyon i pou bezwen deside kan ki i pou vann son later? E an plis ki sa mon ti ava kontan si Minis i kapab klarifye si sa

later i sel akse ki annan avek sa lans, e ki fodre ki sa akse i pas lo sa lans pou al lo lans? Mersi.

MR SPEAKER

Well ou kestyon i en pe an deor. Minis adrese silvouple.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Mr Speaker an vi ki mon koleg lo mon kote drwat mon Sekreter Prensipal Later en pe bann dimoun La Digue mon ava les li reponn sa kestyon en *local knowledge* parey nou dir.

MR SPEAKER

PS ou repons.

PS MURIEL MORGAN

Mersi Onorab, mon konfirman ki sa later i ankor lo non Fon Pansyon Sesel e non pa Gouvernman Sesel. E mon osi konfirman ki i pa sel akse ki annan lo sa lans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon ava pas lo kestyon 78 Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Kestyon 78 i lir koumsa, eski Minis pour Lakaz i kapab dir avek sa Lasanble, ki zistans son Minister in arive avek plan pou

devlop en *Scheme* pou asiste bann fanmir pou devlop ouswa konstri lo zot later zeritye, olye ki esper en lakaz avek leta e pou asire ki fanmir i reste pre avek kanmarad? Mersi.

MR SPEAKER

Minis ou repons *please*.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Wi Mr Speaker mon oule remerisi Onorab pou son kestyon, ki enteresan e sa size ti form par osi Manifesto *LDS* e wi osi nou Gouvernman i annan an faver ki bann fanmir i devlop i konstri zot lakaz, lo zot propriyete prive.

Parske propriyete Leta ki pe diminyen tre vit. Nou osi an faver ki bann fanmir i reste obor kanmarad pou plizyer rezon pozitiv.

Gouvernman i osi rekonnèt lefe ki i annan bokou later zeritye ki pa pe ganny devlope. Me lefe i reste ki i annan bokou konplikasyon legal dan sa domenn.

I vedir ki i tre difisil pou annan en *Scheme* spesifik ki pou enkli tou kalite sityasyon later zeritye.

Zot tou zot annan diferan konplikasyon spesifik parey mon'n fer resorti. Teren li menm.

Mr Speaker se pou sa rezon ki Gouvernman ti pas sa nouvo Lalwa *Curatelle Act*, 2021 ki anba nouvo *Civil Code*. Lalwa *Curatelle Act*, 2021 ki anba nouvo *Civil Code*.

Sa parti Lalwa i fer provizyon pou apwent en *curator* pou pli byen kapab tret bann zafer propriyete zeritye dan en fason pli vit e efikas.

Parey ti anonse lo medya en *curator* i ganny apwente resaman. La prezan nou annan pli gran kontrol lo sa size. Pou annan pli gran kontrol lo sa size.

Responsabilite rol e pouwar *curator* in ganny byen defini klerman anba sa Lalwa. Nou annan les pwar ki sa i ava koup bann gran dele letan ki nou eksperyans kan sa bann ka i bezwen pas Ankour, lo sa bann zafer size later zeritye.

La prezan Mr Speaker ek sa nouvo lapros bann zeritye avek led *curator*, i a apwent en egzekiter serye pou kapab regle tou sa bann laranzman antre zeritye.

Nou espere dan en dele letan pa plis ki 24 mwan. Parey i fer provizyon anba Lalwa. *Curator* osi pou ede ki bann zeritye a kapab ganny lasistans teknik e legal pou rezourd bann diferan problem ki zot

rankontre dan zot parkour, pou partaz later zeritye.

Mr Speaker an atandan si i annan bann si i annan bann dimoun ki annan bann later zeritye e napa problem legal, savedir tou zeritye i tonm dakor ansanm e tou zot dokiman i annord, e zot anvi rod fason devlop zot later zeritye, byensir zot kapab touzour apros Minister pou en dyalog.

Nou pou bezwen osi regard zot demann ka par ka. Pou vwar konman Gouvernman i ava kapab fasilite okenn devlopman apropiye lo zot later.

Pou terminen Mr Speaker, mon Minister pe osi fer en legzersis avek biro Lakaz, pou gete konbyen aplikan lakaz aktiv lo nou lalis 3500 i kapab deza annan later zeritye.

Pou nou, nou pou an prenon kont sa lenformasyon, nou pou konsider fer proze pilot lo baz rezyonal ki posib dan kad Bidze lannen prosenn, si posib dan kad Bidze lannen prosenn, pou nou analiz byen sa lesey.

Mr Speaker nou anvi repete Gouvernman i akerir tou dyalog lo ki sa ki konsern later zeritye. E nou envit tou dimoun ki annan sa bann later pou vin devan.

Pou nou regarde konman ansanm nou kapab asiste zot.

Par lefe ki zot deza annan later sa i deza rezourd lanmwaye problem. Nou ava *tackle* bann zafer later bann proze lakaz pou bann lezot ki napa later lo zot later Gouvernman, e bann ki annan later zeritye e zot anvi devlope, nou pou rod en fason pou profit sa lokazyon pou ankadre sa bann dimoun e fer sir zot kapab osi ganny en twa lo zot latet.

Dezir Gouvernman pou fer sir ki tou Seselwa i ganny son prop lakaz. Sa i reste en langazman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Pa vreman en siplemanter solman mon krwar mon ava rezwenn Minis pou konklizyon mon vreman apresye pou dir avek bann fanmir ki ini, ki napa problem, la en moman pou zot sezi sa deklarasyon ki ou'n fer pou zot vin devan e vwar ki manner zot kapab travay ansanm pou ede e lo zot par osi e Gouvernman pou zot kapab avans devan kot later ek lakaz i konsernen.

Mersi bokou pou ou larepons.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon determinen pou fini sa sesyon avan 1er. Mon ava pran Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Mon osi mon pou pran menm lapros parey Onorab Henrie in pran.

Minis zis petet pou bann dimoun ki pe ekout ou deor, bann fanmir ki vreman inik ki annan en propriyete ki zot anvi devlope parey ou'n dir.

Zis donn zot en pti pe kote zot pou ale? Lekel bann dimoun ki zot pou vwar? Akoz souvandfwa pou zot demen ler zot ariv kot serten kot ou lofis, pou vwar bann zofisye ki zot pa vwar zot pe vir an ron? Mersi.

MR SPEAKER

Bon napa kestyon. Annou silvouple si nou bezwen kestyon retourn lo kestyon. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon konsern i serten later zeritye ki dan *co-ownership* problem se siperfisi later se ler ou pe met en laplikasyon ek *Planning* groser lakaz ki ou pou fer.

E *Planning* i donn ou en *minimum*. *Now* eski sa

minimum pou reste? Oubyen eski i pou annan serten fleksibilite ki pou entrodwir? Akoz *Planning* i *Planning* apre tou i bezwen mentenir serten Lalwa pou permet dan sirkonstans kot ou annan bann later, ki *co-own* zeritye pou dimoun kapab vin fer lakaz. Akoz i annan dimoun ki pou sey fer me sipèrfisi ki reste ek li pou fer i pa permet li pou li fer.

Mon ti ava kontan en klarifikasyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. Minis ou repons.

MINISTER **BILLY RANGASAMY**

Wi Mr Speaker i kler ki dimoun apropriye se *CEO Planning Authority* mon ava les li eksplik en pti pe ver sa sa sityasyon.

MR SPEAKER

Tre byen.

CEO ANGELA SERVINA

Mersi Onorab *Leader* Lopozisyon pou ou kestyon.

Planning Authority bann *size* later ki nou egzize i pou baze lo nou bann *land use criteria* ki nou met an plas.

I annan en kantite ka selman kot i annan bann

dimoun ki vin kot nou avek bann *plot* ki pli pti ki sa ki nou, nou egzize.

Nou pa rezet zot konpletman. Nou pou get zot baze lo ki sa devlopman ki ou pe al fer lo la. Si ou pou *meet* tou ou bann zistans pou sistenm desarz, tou bann lezot spesifikasyon. E i annan bann ka kot nou *allow* pou zot *subdivide* pli pti.

Dan lenstans kot i annan bann later ki konekte avek bann sistenm desarz *PUC* santral, definitivman nou kapab *allow* zot pou *go* pli pti.

Me selman i pou bezwen annan en limit ki nou pou aksepte, depandan lo sa lakaz ki oule fer lo la. *So at the end of the day* sa *plot* ki ou annan pou bezwen kapab *accommodate* sa devlopman ki oule fer lo la.

So sa i en pe. Nou kapab gid bann dimoun donn zot bann *advice* ki mannyer pou fer li.

Me i annan bann lenstans kot bann zeritye parey ou pe dir oubyen bann *co-owners* zot pou be zwen antre zot menm tonm lo en Lagreman ki - akoz i annan later zeritye letan ou pe gete later zeritye petet pou edik Lasanble en pti pe, i pa neser ki zot *subdivision* i pas kot *Planning Authority*. I ganny fer atraver noter anba Lalwa.

I annan bann later zeritye ki ou pou vwar i kapab *go down to 5* met kare - 10 met kare 15 met *obviously* ou pa pou kapab *accommodate* en lakaz lo la.

Dan sa bann lenstans koumsa, nou ankouraz bann zeritye, bann *co-owners* diskite antre zot petet enn de i kapab aste par kanmarad ki finalman i ava vin en *plot* kot kapab devlope, ouswa zot kapab fer en devlopman en *joint* devlopman par egzanp i annan ki nou'n *advise* en kantite, si i annan 3 zot 4 zot. Zot fer zot en *building* sakenn son *floor*.

So i annan diferan posibilite e mon konnen ki Minister *PS* i kapab elabor en pti pe lo la petet. I annan bann *Scheme* osi dan bann fason bann *loan* ki kapab ganny pran pou bann pou *accommodate* bann sityasyon koumsa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Bon mersi. Mon annan en kestyon Onorab Naidu wi. Eski mwan Minis ou'n lev lanmen ou ti pou adres sa oubyen -? Ou ti anvi adres dernyen kestyon. Wi pran laparol.

MINISTER BILLY RANGASAMY

PS Barbe ti annan en pti leklersisman.

PS DENIS BARBE

Wi mon ti annan en pti pwen in ganny kouver par *CEO*. Mon ti anvi zis *remind* Lasanble poudir bann partisyon avek bann *division in kind* pa neserman bezwen vin devan *Planning Authority*.

Me sa mon asire in kouver li ase byen.

MR SPEAKER

Thank you. Bon Onorab Naidu. Mon ava ganny letan pou ou kestyon si i vit.

HON SATHYA NAIDU

Mersi Mr Speaker. Minis lo size later zeritye, eski lo ou kote atraver ou departman eski zot pe regarde lo (*PPP*) *Public Private Partnership*, kot si i annan okenn potansyel pou eksplwat sa si zot anvizaze travay lo kek Polisi vize ver sa?

E an menm tan lo kote *HFC* - mon krwar i annan en *ceiling* apepre R1.2 milyon e en bon pe dimoun i tant pou bite e zot pa pe kapab ganny akse avek plis finans pou kapab fer zot lozman.

So eski i pou annan okenn potansyel pou revwar sa *ceiling*, pou kapab maksimiz sa potansyel kot bann fanmir pou ganny en sans pou vreman devlop zot lozman? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mr Speaker mon annan en pti bout siplemanter pou mwan azoute. Me avek ou permisyon mon ava les *PS Barbe*.

MR SPEAKER

PS Barbe wi *go ahead*.

PS DENIS BARBE

An se ki konsern *PPP* lo bann *property* i vin en pti pe difisil si tou bann laspe legal pa'n ganny adrese.

Me selman si i bann *heirs in* an lagreman napa nanryen ki pe anpes zot fer sa.

E *HFC* konman en lebra Gouvernman ki ede dan sa finansman, i osi ankouraze *as long* ki *HFC* i annan konfor poudir bann mezir sekirite kapab mete, baze lo risk ki zot pe pran. I ase minim pou *HFC* osi kapab rekiper sa *loan* ki pe donn sa bann aplikan, pou fer bann serten devlopman.

An se ki konsern *ceiling* lo bann *loan*, si avek ou permisyon Mr Speaker mon ava reponn li en pti pe lo *behalf* *HFC* osi baze lo enteraksyon ki nou'n fer avek zot.

I en pti pe konplike pou *HFC* si oule pous en pti pe sa *ceiling* 1.2milyon an se moman. Pirman baze lo rol ki *HFC* in ganny donnen pou li zwe dan finansman proze lakaz, pou serten kategori dimoun. E sa i pirman kot nou pa anvi *HFC* i pran si oule laplipar rol prensipal, me nou bezwen osi kit osi lespas pou sekter prive - savedir bann labank komersyal pou zot osi kapab antre.

Si nou pe pous sa *ceiling* en pti pe tro anler, nou osi pe antre an *direct competition* avek nou bann labank komersyal.

Nou, nou bezwen fer sir poudir nou pe ankadre en serten group kalite dimoun, ki pa pou neserman kapab al pran bann *loan* avek bann to lentere ki ase eleve avek sekter prive, e *allow* sekter prive vin avek en pti pe plis prodwir pou satisfere bann dimoun ki abilite finansyel en pti pe pli eleve avek bann *loan* en pti pe pli eleve.

I annan diskisyon ki nou pe fer avek *HFC* avek Minister Finans la pou lemoman, an menm tan ki Minister pe get son plan stratezik an al delavan, ki i pou tous en pti pe sa pwen kalite *loan* ki *HFC* pe donnen an menm tan pou *increase* en pti pe lo bann *loan* ki ankouraz bann fanmir al en pti pe plis vertikal.

E sa 1.2milyon ki nou pe koze Onorab i pa pe reflekte *for the whole household*. I pe reflekte par dimoun ki pe *generate income* - savedir i kapab 1.2 x 3 depandan lo laz sa bann aplikan e depandan lo zot abilite e zot laz pou zot kapab *at least* repeyman sa *loan*. *thank you*.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou ti annan en klarifikasyon?

MINISTER **BILLY**
RANGASAMY

Mersi Mr Speaker. An zeneral mon anvi zis ankouraz sa - mon pou zis repet mon lekor akoz mon dir boner, i enportan bann diferan zeritye ki tou keksoz i annord pou vin devan. Parske i petet i annan potansyel. Ou'n mansyonn *PPP* i annan son konplikasyon ki vin avek. Tou keksoz i annord, teren i ase gran par egzamp. I annan posibilite ki Gouvernman i kapab travay konzwentman ek sa bann sa fanmir. E nou ava kapab petet de *block* - en *block* ki pou ed zot - en *block* pou ed en lot fanmir avek lespas i annan labataz si sa formel i mars byen.

So par kont nou bezwen get sa ka par ka, me nou pe ankouraz sa, parske later

Gouvernman pe diminyen- *ok?* I annan sa siperfisi ki nou annan i limite deza, teren i konplike e nou'n vwar i annan en kantite later zeritye bon mannyer later ase plat, ase rezonnab ki kapab ganny eksplwate.

E parfwa sa bann dimoun i pri, be la mon priye ki sa bann deblokman ki *curator* a kapab fer sa bann zafer kapab fer mwens dire letan dan lakour. Nou a kapab vremen lans en lot lavenir - en lot *angle* kot nou kapab ed nou bann dimoun - met en twa lo zot latet.

E mon annan bokou lespwar ki sa *Scheme* i ava kapab enn ki annan sikse - i tou depan mannyer nou demar li. Parey mon pe dir nou anvi fer en lesey o pli vit posibil dan provizyon Bidze lannen prosenn nou pe travay dir pou nou met sa en demars ki nou pe fer serye. Mersi Mr Speaker mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon nou'n ariv a lafen sa sesyon kestyon pou ozordi.

Mersi bann Manm pou zot konprenezon e zot kolaborasyon dan swiv prosedir ki nou'n etabli pou demann kestyon. Mersi Minis. Minis ou annan rikord pou sa lannen

oubyen depi ler sa Lasanble in konmanse, pou lakantite kestyon ki'n ganny reponn dan en sel bomaten lo felisitasyon. Mersi ou avek ou delegasyon e bonn kontinyasyon.

Lasanble a pran poz ziska 2er edmi. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun, e eskiz pou sa pti retar. Madanm raporter nou ava apel Vis-Prezidan Ahmed Afif pou antre silvouple.

Bonn apre midi Vis-Prezidan Ahmed Afif e byenveni avek ou delegasyon. E mon *welcome* Mr Charles Morin, *Trade Consultant*. Ms Cindy Blakemore, *Director Inland Revenue*.

Mrs Julia Jean, *Legal Draftsperson AG's Office* e Mr Paul Barrack, *Commissioner of Customs*. Mersi pou zwenn nou pou nou konsider *Excise Tax, Bill 2022*.

E nou a prosede avek Mosyon pou *Second Reading*, Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi ankor enn fwa a tous, bonn apre midi VP avek ou lekip.

Mr Speaker parey tradisyon anba nou *Standing Orders*, mon anvi ki anba *Order 69(2)* mon *move* ki *Bill, Excise Tax Bill, 2022*, i ganny lir en dezyenm fwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. E segonnman, Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun a lekout. Mon oule segonn sa Mosyon ki'n anmennen par nou *Chief Whip*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa mon ava apel Vis-Prezidan Ahmed Afif pou fer prezantasyon sa *Bill* silvouple.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker, *Leader* Lopozisyon, *Leader* Zafer Gouvernman, tou bann Manm Onorab e tou piblik a lekout, bonn apre midi.

Ozordi mon pe prezant avek Lasanble Nasyonal nouvo Prozedlwa konsernan sistenm *tax*, pli prezizeman sa ki nou apel *excise tax*.

Zot a rapel ki sete dan diskour Bidze 2021 par Minis

Finans, ki malerezman pa dan pei an se moman, i ti anonse ki Gouvernman pou reform dan sa Lalwa, e i pou anmenn enn ki nouvo.

Alors apre bokou travay, sa nouvo Prozedlwa pe ranplas *Excise Tax Act, 2009*. I enn ki pou pli relevan avek lanvironnman biznes modern, e anliny avek standar enternasyonal. An plis, sa Prozedlwa pe osi met an plas en mekanizm pli senp, pratik e efikas pou laplikasyon *excise tax*.

Apre ki plizyer defayans ti ganny idantifye avek sistenm *tax excise*, Gouvernman Sesel ti rod lasistans anba *SADC TRF (Trade Related Facility)* pou revwar e amelyor sistenm ki an plas. Mon pou donn serten legzanp bann defayans ki egziste ozordi.

Premyerman kontrol i manke kot i konsern lanrezistremman, lenportasyon materyo brit, prodiksyon, stokaz e lavant lo prodwi *excise* - an partikilye lalkol ek sigaret. Ozordi SRC napa lenformasyon pou zot kapab rekonsilye lakantite materyo brit.

Savedir ki zot, zot apel sa bann *inputs* ek lakantite prodwi final. Sa napa lenformasyon in fer ki kontrol ki konsantre zis lo prodwi final ozordi. Sa nouvo

Lalwa alors pe anmenn provizyon pou fer ki kontrol i a ganny aplike lo sa prosesis an antye. Savedir depi lenportasyon ziska lavant prodwi final.

Dezyenmman, en lot defayans se Lalwa aktyel pa pe donn pouvwar nesese bann zofisye, pou asire ki kontrol nesese pe ganny aplike, e bann kondisyon pe osi ganny swiv a tou moman.

Zofisye Komisyon Reveni pou annan pouvwar anba sa nouvo Lalwa, pou :-

1) Ganny akse ek sant prodiksyon san notifikasyon.

2) Enspekte retenir dokiman e osi pran le santiyon materyo oubyen prodwi final.

3) Enspekte bann data oubyen bann statistik, dan nenport ki form enkli sa ki dan format elektronik.

Trwazyenmman, defayans ankor, kontrol apropiye i manke kot i konsern tranzaksyon prodwi *excise* atraver *duty free - Duty Free shops*.

Sa sistenm i poz en gran risk pou reveni piblik, atraver sa ki nou apel *leakages* dan sistenm.

Avek sa Lalwa ki pe ganny propoze, en sistenm konplet ek lanfaz lo kontrol atraver rikord apropiye, dokimantasyon ek

sipervizyon pou ganny met an plas.

Atraver sa revizyon ki'n ganny fer lo sa Lalwa aktyel, Gouvernman ti deside ki i pli apropiye pou met an plas en nouvo Lalwa, ki pli modern e pli konpreansiv pou ranplas sa enn aktyel, olye fer amannman. Sa konteks i osi annan bann regilasyon zeneral ki'n ganny drafe, ki pou akonpany sa Prozedlwa.

Sa regilasyon i annan pou bi, gid Komisyoner Ladwann ek son bann zofisye dan ladministrasyon Lalwa *Excise Tax*.

Alor Mr Speaker, kestyon se kwa ki diferan ant sa Lalwa ek sa enn presedan?

Konpare avek son predeser sa enn aktyel, sa Prozedlwa i etabli plizyer nouvo provizyon, e sa i *comme swivan* ;

Lanrezistremman bann sit prodiksyon ki prodwir bann komodite *excise* koman lalkol ek sigaret.

Lanrezistremman e lareg ki govern bann laboutik *or tax*, oubyen sa ki nou apel *Duty Free Shops*. Paramet pou etabli bann antrepo Ladwann pou *excise*, nou apel zot *bounded warehouses*.

Pou le moman sa fasilite pa egziste anba sa Lalwa. Me

bann operater i bezwen servi Lalwa *Customs Management Act, 2011* si zot anvi etabli enn sa bann fasilite avek Ladwann.

I entrodwi bann fleksibilite parey *rebate, refund, remission, collection and recovery*. I entrodwir prosedir pou konfiske prodwi ki pa an konformite avek Lalwa. I etabli en lankadremman pou rezourd bann dezakor ant Ladwann ek son bann kliyan.

Sa i osi enkli bann detay prosedir pou bann sirkonstans kot serten ka, i kapab ganny anmennen dan Tribunal Reveni, san ki nou bezwen depan lo *Revenue Administration Act 2009* oubyen *Customs Management Act, 2011*.

Mr Speaker sa nouvo Prozedlwa i osi donn abilite Komisyon Ladwann pou fer bann regleman, ki ou govern lafason loperasyon bann biznes ki prodwi oubyen enport bann komodite ki atir *excise tax*.

Nou pou osi anmenn plis klarite pou bann zofisye Ladwann dan laplikasyon zot pouwar dan zot *whole*, pou met an viger bann prosedir ek regilasyon anba sa Lalwa *Excise Tax*.

Pou konklir Mr Speaker sa nouvo Lalwa pou ed Ladwann pou pli byen zer koleksyon reveni an term bann komodite

ki atir *tax excise*, e pou anmenn plis latransparans pou bann biznes lo zot lobligasyon e bann prosedir ki zot devret swiv.

Sa Lalwa pou osi kontribye pou fer ki tou bann akter, bann operater dan sa bann diferan sekter, pe fonksyon lo menm nivo reglemantasyon.

Lo sa not Mr Speaker, mon swete ki nou ganny sipor Lasanble Nasyonal pou aprouv sa Prozedlwa ki reprezant ankore en lot faz dan nou demars pou anmenn en sistenm *tax* ki pli modern e efikas pou Sesel. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi VP pou ou lentrodiksyon. Nou a pran deba dan Lasanble. E mon apel bann Manm ki anvi entervenir. Nou a komans avek Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker dan mon lentrodiksyon ki mon pou komans avek i enportan pou fer en pti pe en pti *tour d' horizon* parey nou dir. Akoz, oubyen ki zistifikasyon i annan pou anmenn en tel Lalwa - en tel Prozedlwa.

Premyerman ler nou get louvraz ki SRC li menm i fer, nou a war poudir SRC i anmas

diferan kalite *tax*. I anmas *tourism marketing tax* ki baze lo bann, ki takse bann lenstitisyon ki lospitalite, nou apel sa. I annan *Custom duties*, i annan *immovable property tax* ki takse bann propriyete, ek bann *building* ki zot propriyeter i pa *citizen of Seychelles*.

I annan *income tax* ki *pay as you earn*. I annan *presentative tax* ki 1.5 pousan lo *business turn over* ki par anba 1 milyon.

I annan VAT ki 15 pousan ki *apply* lo bann *all imported and domestic produce goods and services*. A leksepsyon serten komodite ki nou apel bann komodite esansyel.

I annan osi *business tax* ki 25 pousan lo premye 1 milyon, *taxable income*. E 33 pousan lo sa *remainder of profit* ki sa *business* i fer. I annan *trades tax* ki 10 pousan lo CIF. Vedir *cost of insurance and frete* pou lo tou *imported goods by air and sea*.

I annan osi sa Lalwa ki nou pe, zisteman sa Lalwa ki nou pe al diskrit lo la. Se *excised tax* ki lo *sugary drinks*, i lo *alcohol beverages* ki annan apepre omwen 0.5 pousan lalkol an montan par lit.

I lo *fuel*, i lo parfen, i lo veikil, i lo prodwi taba. Me akoz

nou bezwen en tel kantite *tax* oubyen anmas larzan dan sa fason?

Gouvernman i annan en kantite servis ki i donn lepep. I annan lasante, i annan ledikasyon, i annan koleksyon salte, i annan konstriksyon pou semen, lakaz, ensidswit. Tousala i annan en kou. E sa se larzan ki anmase atraver *tax*. Alor i enportan ki Gouvernman i anmas *tax* ou finans tou sa bann servis ki donn pep.

Si nou get aprezan, lannen 2020, Gouvernman ti anmas apepre R6.3 bilyon an term *tax*. E sa ti finans apepre 98 - 88 *sorry* poursan *national budget*.

E ladan nou konstate ki ti annan R177 milyon ki ti annan *arrears*. Vedir ki pa ti pe ganny ranmase a sa tan ki i ti devret pe ganny ranmase. Me *the overall outstanding debts* ti 525milyon. Alor i montre nou poudir nou *tax* sistenm pa pe ranmas tou sa larzan ki sipoze ganny anmase pou finans tou sa bann servis.

Me atraver en *amnesty* ki Gouvernman ti fer, ti donn bann *tax payers* an 2021, i ti nobou anmas li 16 milyon anviron rounpi dan sa fason.

So Gouvernman pe toultan rod fason pou li kapab amelyor son sistenm *tax* e osi amelyor lafason ki anmas son

tax. Se pa drol ki sa Lalwa, sa Prozedlwa pou *Excise Tax* in vini ozordi.

Alors si ou pe get sa Lalwa li menm, plito i en Lalwa pou etabli bann prosedir *administrative* lo kote rezistrasyon, lo kote bann paramet ki *tax* i kapab kouver, tou bann fason ki i kapab ranmas bann larzan ki sipoze anmase.

Mr Speaker parmi sa bann rezon ki in donner ozordi par Vis-Prezidan, i osi bezwen annan en serten kontrol dan la fason ki *tax* i ganny ranmase.

Par egzanp sa Lalwa pe fer provizyon pou bann rezistrasyon, pou regulariz bann *Duty Free Shops*. Kwa ki *dutiable goods* e kwa ki pa *dutiable goods*, e tou sa bann keksoz i ganny donner atraver bann *schedule* anba sa Lalwa.

Mr Speaker sa size *bonded warehouse* i enn ki ti ganny trouve anba *Custom Management Act*. Me selman la i pou vin anba sa Lalwa. I fasilite fason, parey mon pe dir, kontrol e fason ki *SRC* i anmas son bann larzan.

Par egzanp *bonded warehouse* son konsep li menm, i ed en biznes si par egzanp in fer serten prodiksyon lakol, me i pa ankor kapab vann sa lalkol, i kapab met i anba en

- sa ki nou apel en *Customs Seal*.

Vedir sa landrwa i ganny *bonded*. E answit ler i vann sa prodwi, i kapab ranmas sa *tax*. Sa i enportan, akoz i permet bann biznes pa ganny problem *cash-flow*.

Akoz si koman i prodwi, i pey sa *tax*, kekfwa i pa ankor vann sa prodwi, i pou santi li pa kapab kontinyen prodwi. I menm zafer pou bann keksoz osi ki ganny enporte, dan bann *bonded warehouse*, menm prosedir i swivre.

Mr Speaker mwan mon ti annan zis en pti kestyon ki mon ti ava kontan petet Vis-Prezidan dan son *sum-up* i adrese.

Ler nou get par egzanp anba *part 3 14(2)* ki dir ou '*the Commissioner may determine the kind of goods to be placed in duty free shops*.'

Mon demande si dan en fason sa bout Lalwa i vin en fason sibzektif ki pou ganny deside par *Commissioner*. Akoz ki i pa ganny mete koman en *schedule* li osi, sirtou son *class*?

Mon konnen pa pou al lo diferan prodwi endividyel. Me selman son *class* prodwi ki kapab vin bann *duty free products or duty free goods*. E sa parey mon dir, si i ganny fer konmsa, petet dan en fason i

ava *remove* sa *subjectivity* dan sa desizyon.

Mr Speaker i annan prosedir dan sa Lalwa pou osi *resolve dispute* e rapel *the* desizyon. Akoz nou konnen poudir *size tax* i enn ki toultan *your word against mine*, mwan mon dir ou sa, ou, ou dir mwan sa.

Be i annan de ka ki nou bezwen tonm lo en serten konpromi. I annan de ka kot Lotorite *Tax* i bezwen fer sir poudir son bann papye i annord e tou keksoz i mars dapre sa ki Lalwa i pe dir.

E answit si i annan de ka kot i *infringe* lo drwa oubyen lo serten pwen, sa i kapab ganny rapel, ganny fer rapel avek Komisyoner. Mr Speaker avek sa, mon pou siport sa Lalwa.

Akoz mon konnen i pe al dan bon direksyon. I pe anmenn serten klarite, serten fason fer, serten meteoloji, metodoloji, *sorry*, ki pli kler dan lafason ki *tax SRC* pou anmas son reveni, ki pou benefis pou pep Seselwa an antye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava apel Onorab Loze pou son entervansyon.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Onorab John Hoareau in *warn* mwan ki mon devret bref e pa kre okenn diskord lo son *Bill* ozordi. Alors mon ava *heed* li.

Mr Speaker enn bann panse, neoliberal, ki ou tande i *often repeated* par bann *new liberal thinkers*, se ki *taxation is theft*.

Ou tann sa souvan par bann *economist*, politisyen e bann panser *new liberal* konmkwa ki *taxation* set en form krim organize kot Gouvernman, sistenm, i bour lanmen dan pos lendividi, i bour lanmen dan pos biznes e i retir ou *hard earned capital*.

Bon, Sesel nou'n sanse dan lesans ki nou annan nou en, *sort of* en *hybrid* sistenm sosyalis *at the same time*. Nou annan nou *market capitalism* anfors.

E sa i anmenn nou a en pwen kot nou konpran *both* lilitite pou bann rapor fors marse lib ki ganny defann, e *champion* par bann *new liberals* tel ki ou menm Mr Speaker.

E a la menm enstan nou annan nou sa sistenm sosyalis a baz sosyalis, kot nou dan en pei kot ou annan ou en sistenm transpor piblik ki ti'n *design* pou anmenn dimoun travay.

Sete sa rezondet par deryer *SPTC*, sete pou anmenn dimoun travay. I pa ti la pou fer larzan, i pa ti la pou *run* koman en biznes. Me pou anmenn dimoun travay. *It was set up for this reason*.

Nou annan nou sistenm lasante iniversel, kot depi nesans ziska lanmor in *as much as possible* ou lasante i ganny pran an kont, e ou drwa pou sa akse a lasante iniversel i ganny garanti par Konstitisyon Sesel.

Ou egalman annan ou program plasman ki Minis in koz bokou lo la bomaten. Kot ou konnen, Sesel ozordi anba sistenm aktyel, sistenm ki zot Gouvernman in, erite, ou annan ou en sityasyon kot en *single mother* avek en lapey ase korek, i kapab *access* li en lakaz 2 lasanm, petet menm 3 lasanm.

Lo son saler pou li, pran e *loan* ek son Labank avek bann *subsidy* ki an plan. E i nobou ganny akse ek lozman.

E mon sit sa bann legzanp Mr Speaker, se mon'n anvi antre en pe dan kwa ki nou fer avek reveni. Kwa ki nou fer avek larzan *tax* koman en pei.

Kwa i nou ti fer oparavan, e kwa ki ankor pe ganny fer par Gouvernman dizour, Gouvernman aktyel. E en pei i bezwen kolekte reveni akoz i

bezwen investir dan son dimoun. Zot dir ou normalman, pou sak Dolar ki ou investir dan en zanfan, ou pe fer ou, swa en *saving, at least* en minimonm a \$100, e ou pe kree en potansyel gannyen *over \$500* pou sak Dolar ki ou pe met dan en zanfan.

Be i esansyelman sa ki nou, nou sey fer Sesel, investir dan nou zanfan, depi zanfan ziske adilt o tan ki posib. E lontan nou pe fer li sa koman en pei.

E se Lepep Seselwa ki'n travay, in kree reveni, in kree larises dan son pei, ki answit ganny kolekte annan ki reveni Gouvernman e ganny re partaze avek li. E sel kot nou ete ozordi, nou lo sa bout koleksyon reveni.

Prezan nou koman en Lopozisyon ki nou fer letan sa morso Lezislasyon i vin devan nou, vi ki nou konn tou rezondet e lozik par deryer, akoz ki sa i koumsa? Eski nou rod lipou, ouswa nou siport en morso Lezislasyon ki VP in vin avek devan nou ozordi? Be i annan sa kestyon kot mon tann bokou konmela - en Lopozisyon responsab, apre mon tann en Gouvernman responsab.

En Lopozisyon responsab wi, i la pou raport size, i la pou kestyonnen, i la pou pouse pou

ganny aksyon, i la pou pouse pou ganny lenformasyon.

Be i osi la me serf zanmi, pou apiy zot letan zot bezwen sa lapiy, pou mars kot-a-kot avek zot, letan ki zot bezwen sa sipor koman Gouvernman.

E mon tann bokou en Gouvernman responsab. En Gouvernman responsab li lo son kote i bezwen zer reveni e redistribye reveni avek son pep kan e kot pep i ganny bezwen. En Gouvernman responsab li i bezwen donn tou lenformasyon son pep.

I bezwen vini, dir avek son pep, *look* Lalwa Fon Pansyon i fer provizyon ki si Fon Pansyon pe *run out of* larzan pou pey ou, ou pansyon, Gouvernman i forse *step in* e *subsidize* pansyon.

En Gouvernman responsab i bezwen fer sa. En Gouvernman responsab pa kapab tou lazournen pe fer per son pep, *arh* ou konnen, *there is a big boogiemen*, nou pou *run out of* larzan pansyon.

Wi evantyelman, *actuary* in dir, i byen. Be selman nou bezwen tal tou kart lo latav, donn nou pep tou lenformasyon ki nou pep i bezwen konnen konsernan bann size.

E mwan mon dakor, mon aksepte, mon agree ki Gouvernman i kolekte reveni.

Be i ou fer ek reveni letan ou'n gannyen? Reveni en pep ek, en pei pa kapab ganny servi zis pou monte desann *Abu Dhabi* !

Nou pa kapab letan, pansyon i vini, nou lev lanmen anler, nou vote, e serten i kriye i dir vwala dan *Welfare* i annan - *mes chers amis*, larzan dan *Welfare* i ankor parey - 30 milyon i parey, ou pou gannyen ou *welfare*. Apre personn pa gannyen, ou tande i annan zis 110 dimoun lo *welfare*.

E mwan mon pa pe dir fer gaspiyaz ek sa larzan *welfare* mwan. Redistribye larises ki'n ganny kolekte atraver reveni sa pep pou sa ki bezwen.

Annou agree lo sa ki bezwen. Be napa zis 110 dimoun ki bezwen. Nou bezwen tonm dakor lo sa bann keksoz.

Nou bezwen agree lo serten lozik, a fason ki nou avans devan. Wi, nou donn sipor, nou siport zot.)Mr Speaker mon krwar ou'n donn mwan laparol, non pa Onorab Larue) !

MR SPEAKER

Yes kontinyen. Kontinyen Onorab. Onorab Larue silvouple, si ou ti pe enteronp arete. Mon'n fatige.

HON JOHAN LOZE

An plis i tir son *mask* pou li mangonnen.

MR SPEAKER

Mersi. Be Onorab pa bliye poudir nou lo *Excise Tax* la.

(laughter)

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker...

MR SPEAKER

Mersi.

HON JOHAN LOZE

Nou lo *Excise Tax*, *Excise Tax* ki en reveni Gouvernman.

MR SPEAKER

Ok.

HON JOHAN LOZE

E mon'n eksplik mwan tre byen mon. Reveni kwa ki nou fer avek, nou pa zis kolekte reveni.

E ki en pei i fer avek son reveni letan ou'n kolekte koman *excise tax*? Mwan mon oule vin devan siport zot mwan. Mon napa problemm avek siport zot mwan.

Excise tax tou sa ki i annan pou fer ek koleksyon reveni. Be selman nou pa pou kapab kontinyen parey nou pe ale.

Nou pa pou kapab kontinyen kolekte reveni e en gran pousantaz nou pep par partisip dan reveni. Napa distribisyon larises letan reveni in ganny kolekte.

E se sa mon pwen, i tre senp mwan. Annou annan en meyer fason fer, annou aplik en serten lozik kot nou pep i konsernen dan sa pei.

E sa mon pou dir o e for, e mon pou repete a sak loportinite ki mon gannyen. Mon sipor i vin a kondisyon ki nou fer sa ki bon e sa ki byen pou sa pep Seselwa. Mon sipor i vin a en kondisyon ki nou aret dir en keksoz apre nou fer lanver kot i konsern nou pep.

Mon pa dan sa Lasanble pou mwan zis siport Lalwa, e dan en fon konmsi ki Lalwa i vini en zil lo en zil li tousel e i detase avek sa pep ki apel Seselwa.

Sa Lalwa ki nou pe passe ozordi ki kolekte sa reveni, i pa detase avek sa manman tousel la deor li. I pa detase avek sa swadizan malere ki Prezidan in koz lo la *State House* letan i ti pe *assent* Lalwa ki mon'n vwar lo televizyon sa semenn.

E pou premye fwa mon'n tann li dir, letan en malere pe fer son, in *save* son larzan pou azout en lasanm ek son lakaz. So, menm si zot, zot pa oule

rekonnet ki i annan malere dan sa pei, Prezidan i rekonnet li. Parske in dir lo televizyon pou tou dimoun tande, malere.

So mon pou ekoute, mon a swiv deba, mon napa nanryen kont *Bill*, mon *ok* avek. *I am perfectly happy with it the way it is.*

Me mon kestyon i reste lafason ki larises sa pep - larises sa pei i ganny distribye. Akoz si lontan zot ti koz lo lamizer e zot ti annan drwa koz lo lamizer zot, ozordi ki annan lamizer dan sa pei Mr Speaker! Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava apel Onorab Cosgrow pou entervansyon swivan.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker, bonn apre midi Vis-Prezidan ek ou delegasyon. Mr Speaker mon pou tre bref apre midi lo sa Lalwa. Vreman bref.

Mon annan zis detrwa pti - de pti pwen mon oule touse - fer apre midi la. Parey in ganny fer resorti par koleg lot kote latab, *taxation* annefe i reprezant en kopo signifikan, an se ki konsern Bidze pei, preparasyon Bidze pei pou bann lannen siksesiv, diferan lannen ki vini.

E in ganny fer resorti ki nou anmas apepre R6bilyon en pti pe plis ki R6bilyon atraver *taxation* bann diferan form *tax* ki rezim *tax* ti egziste Sesel. Ki swa *business tax*, ki swa *excise tax*, ki swa *VAT*.

E ler mon pe get prozeksyon Bidze, annefe liv Bidze ki nou ti gannyen, mon pe gete bann prozeksyon ziska 2024, dan sak sa bann laliny *taxation*, nou war ki Gouvernman pe prozekte bann logmantasyon.

Bann logmantasyon ase *significant* pou kapab ganny larzan, pou kapab fer bann program ki neserman bezwen ganny fer.

E dabor mon koleg o mon kote latab ozordi ki'n koz avan mwan, in al an detay lo bann diferan program ki Gouvernman i devret pe servi larzan *tax* pou met ladan e pou soulaz ou elev en pe lavi pep Seselwa.

So, mon pa pou al dan sa ki mon koleg in dir, me solman mon krwar in fer lesansyel e in fer resorti neserite akoz nou anmas *tax*. E kan mannyer sa larises pei i bezwen ganny partaze si ou oule.

I enportan nou pa separ sa deba ozordi lo en Lalwa ki vin devan nou, ki pe dapre prezanter Mosyon, *VP*, i dir nou,

i pe modernize e i pe fer ki nou ava kapab annan en sistenm pli modern, ki nou ava kapab pli tar anmas plis reveni. Nou pa devret pe separ sa avek lefe ki mannyer sa bann reveni i ganny depanse.

E ki mannyer pep Seselwa ki dabor i kontribye pou fer sa bann reveni, pou Gouvernman anmas sa bann reveni. E ki mannyer pep Seselwa i osi i benefisye.

Parey mon'n dir, Onorab in koz lo bann diferan benefis sosyal ki Leta i *afford* pep Seselwa, ki swa atraver transportasyon piblik, ki swa atraver lasante, ledikasyon, ou menm lasistans sosyal.

Sa i bann fason ki Gouvernman i servi sa larzan ki nou anmase pou ed pep. Eski ozordi sa pe ganny fer o maksimonm parey i devret ganny fer?

pep ozordi deor i la, i pe ekoute, i pe santi, e zot a kapab zot osi annan en larepons lo la. *A mon avis - à mon avis*, mon pa krwar i pe ganny gete, i pe ganny servi parey i ti devret pe ganny servi.

Me sa i la e pep i war. Mwan mon anvi Mr Speaker koz en pti pe lo, zisteman lo *excise tax* e en pti pe lo en lot *angle* en?

Ler mon pe get bann *estimated revenue* sorti dan liv

Bidze pou *excise tax*, nou'n war ki pou sa lannen nou pe estim apepre R1.5, en pti pe plis ki R1.5 bilyon an term reveni pou *excise tax*. E i pou monte ankor 2023, e 2024 i pou monte.

So mon pe prezimen ki ozordi avek sa nouvo Lalwa, nou ava annan nou en sistenm kot i ava kapab fer li pli fasil pou zer sa konponan *tax* li menm, *excise tax*.

I ava fer li pli fasil pou SRC kapab anmas sa bann reveni neser, dabor pou nou war sa bann logmantasyon. E i ava fer li pli fasil pou bann dimoun ki dan biznes, ki pe *transact*.

Par egzanp dan Lalwa nou war i annan bann *rebates*, i annan bann *refund*, i annan bann diferan mekanizm ki dan *business community* deor la i kapab servi, pou kapab fasilite zot bann *process taxation*.

Sirtou an relasyon avek *excise tax*. E mwan mon anvi petet met sa devan *panel*. Sa i, an se ki konsern *excise tax*.

Me mon krwar petet ti ava annan, ti ava annan petet kapab annan lezot konsiderasyon lo bann lezot rezim *tax* ki, bann lezot kalite *tax* ki ozordi Sesel pe enplimante.

Ler mon pe get laliny *petroleum products* Mr Speaker,

nou annan en *estimated amount*.

E ozordi spesifikman biznes, sirtou bann biznes, anefe tou biznes, me selman sirtou bann biznes ki dil avek transportasyon. Kou bennzin, ozordi, kou karbiran, ki swa dyezel, ki swa sa ki nou apel bennzin i a en oter sitan o.

Ki fer i bokou sa bann biznes i bezwen pas sa logmantasyon atraver zot bann servis. E i vin sa ki nou apel en *ripple effect* dan lekonomi. I fer ki bann lezot keksoz i vin pli ser.

Now, mon kestyon avek *VP*, avek *panel*, se eski sa Lalwa ozordi i fer posibilite ki, *or* i fer li fasil dan zerans sa Lalwa, ki si demen bomaten par egzanp, lepep atraver Lasanble Nasyonal, i demande ki nou revwar *rate excise tax* par egzanp lo karbiran. Pou zisteman kapab *tackle* sa zafer pri lavi, *tackle the cost of transportation*.

E pou fer ki kou fer biznes Sesel *at least* tanporerman pandan ki nou lo sa bann letan kriz, tanporerman bann biznesmenn i kapab ganny en pti pe *relief*, an se ki konsern pri karbiran, pri elektrisite.

E ki sa i ava de-koul en pti pe lo kou zot bann servis e pri ki konsonmater ozordi pe peye.

Nou pa pe koz, la mon pa pe koz lo *welfare*, ouswa mon pe koz, pri ki konsonmater pe peye pou bann servis ki ozordi i en pe an relasyon avek kou karbiran, ouswa kou *petroleum products*.

So eski sa Lalwa i la, i kapab demen bomaten fasilite Komisyoner Reveni, pou li dir be *ok*, pei pe pas dan en difikilte, konsonmater pe soufer. *Then* nou pou revwar *rate of excise tax* pou fer ki sa pri *petroleum products* i desann.

Mon pa pe dir annou desann pou nou perdi reveni. Me mon dir annou desann pou nou kapab soulaz en pti pe sa bann biznes e evantelman pep Seselwa. *Ok?*

Akoz mon asir ou Vis-Prezidan, ozordi sa *excise tax* i osi ganny kalkile lo *CIF* si mon pa tronpe.

So basically lefe ki - lefe ki pri *petroleum products* in monte, definitivman sa *estimate excise tax* ki ou pe anmase la, pou mwan dan mwan pwennvi i pou ogmante, plis ki sa *estimate* ki la.

E petet koman en Gouvernman responsab, konman en Gouvernman, zot ti a kapab petet servi sa Lalwa ou revwar en pti pe *excise tax* e fer desann lo *petroleum products*, pou ki nou a kapab war en amelyorasyon dan kou lavi, dan

kou fer biznes Sesel, pou ki tou Seselwa i a benefisye. So Mr Speaker mwan mon'n anvi konsantre en pti pe lo sa konponan *excise tax*.

Annefe i en keksoz ki mon anvi eksplote an se ki konsern VAT, an se ki konsern bann lezot laliny *tax*. Me sa mon pou les li pou en lot zour.

Akoz mon anvi fer en pti pe plis resers ladan. Be mon anvi eksplor, mon anvi eksplor sa posibilite la ki Lalwa *Excise Tax* i devan nou.

Akoz i annan bokou konsern deor, bokou bann biznesmenn pe koze pe dir, be fer desann en pti pe *tax*, dan en manner ki nou a kapab fer nou biznes mars en pti pe pli byen, pas sa benefis avek Seselwa.

So mon met sa la, petet dan larepons VP mon a kapab ganny en larepons lo si sa Lalwa i permet sa, fer sa pli vit or fasilite SRC pou kapab fer sa bann sanzman pou benefis Seselwa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon a pas kot Onorab Pillay, *Leader* Lopoziyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi VP, bonn apre midi delegasyon SRC ki la. Bonn

apre midi tou koleg e bonn apre midi tou dimoun ki pe ekout nou.

Mr Speaker nou pe konsider en Lalwa revizyon dan Lalwa *Excise Tax* ki ase konpreansiv.

I ase konpreansiv aköz si nou regard Lalwa 2009, sa enn Lalwa i enkorpor bokou plis seksyon e i enkorpor bokou plis eleman ki pa ti neserman la dan sa Lalwa *previously*.

Nou konnen ki SRC ti angaz en konsiltan pou fer en travay avek SRC an 2019 mon krwar, ti annan en '*expression of interest*' ki ti sorti.

Mon rapel ti koz lo la dan Lasanble. Ki ti pou annan en travay ki pou ganny fer an relasyon avek sa size. Me selman fodre pa nou separ sa largiman ki nou'n komans avanse lo sa kote latab. Ki si nou pe pas en Lalwa pou *Tax*, la nou pe koz *excise tax*, me nou annou pran li en fason zeneral.

Si nou pe pas en Lalwa koman Lasanble Nasyonal, an relasyon avek *improve* koleksyon reveni, *then* benefis sa Lalwa ki nou, nou pe pase koman reprezantan lepep, i devret al ver lepep.

Nou devret kapab asire ki bann benefis ki pou vin avek bann provizyon dan sa Lalwa, i ava anmenn en benefis lo

koleksyon reveni - zisteman en koleksyon reveni ki ava permet annan plis larzan pou donn plis led sosyal, ki ava permet annan plis larzan pou donn bann sipor ki bann dimoun ki nou konsidere i bezwen sa bann sipor i gannyen.

E nou pa devret bliye sa konponan, sa largiman. *But at the same time*, sa largiman i pa le sel largiman ki nou koman en Lasanble nou bezwen konsidere.

Nou bezwen osi konsider son lot kote sa largiman, e sa se bann dimoun ki pe fer bann aktivite, ki pe prodwir, ki pe fer bann prodwir ki pou annan *excise tax* ki ganny enpoze lo la, ki lenpak sa Lalwa pou annan lo zot?

E sa group osi i enportan. Aköz ou bezwen balanse, ki i annan en group dimoun ki pou kree larises, e pou annan en lot group dimoun ki zot kondisyon oubyen zot pozisyon sosyal, i pou fer ki zot pou bezwen en benefis oubyen bezwen en sipor avek Gouvernman.

So koman en Lasanble nou bezwen anmenn en largiman balanse, pou nou konsider tou lede kote.

E mon krwar lo sa kote latab, se sa ki nou'n fer, se sa ki nou'n sey avanse bomaten pou

nou kapab apre midi, pou nou kapab konsider kote nou pe ale.

E prezan pou nou kapab fer sa, nou bezwen kapab premyerman *assess* kapasite SRC an relasyon ek sa nouvo Lalwa, avan ki nou menm pran bann *clause* ki dan sa Lalwa, ki nou pe amande ozordi.

Premyerman, sa ki nou ti konpran se ki *module excise tax* anba ASYCUDA son fonksyonnalite sa *module* anba ASYCUDA ti en problemn.

Eski sa problemn in ganny rezourd? Eski ozordi *as we speak* la, anba ASYCUDA, sa *module* ki konsern *excise tax*, i nepli en problemn?

Dezyenmman, SRC ti raport avek Lasanble Nasyonal, pa fek raporte, me a plizyer repriz zot in raport kot Lasanble Nasyonal, bann konsern ki zot annan lo bann *compliance issue*.

E sa Lalwa i pou annan en eleman, en konponan *compliance* konsiderab ki vin atraver diferan provizyon ;- par egzanzp atraver *registration of* bann dimoun ki pou fer bann, ki pou avek en dimoun ki pou fer en prodwi, ki pou annan *excise tax* ki ganny enpoze lo la. So ki mannyer SRC pou asir sa *compliance*?

Par egzanzp eski *Excise Unit* dan SRC i kapab *assess* an

se ki konsern kalite bann *alcoholic beverages*? Eski i annan kapasite e pou li fer li? Eski i annan en *assessment* ki kapab ganny fer lo *excise tax* ki pou ganny kolekte lo *tobacco products*?

Mon servi sa 2 legzanp, akoz tou lede legzanp nou annan prodikter lokal ki prodwi *alcoholic beverages*. E nou annan prodikter lokal ki prodwi *tobacco products* isi.

E mon konnen sa Lalwa in koz lo bann *raw materials*, be nou bezwen osi regard kapasite sa lenstitisyon ki pou enplimant sa Lalwa.

En lot kestasyon ki vini, se eski *Excise Tax Unit* dan SRC, mon pa konnen si i ankor apel *Excise Tax Unit* dan *Customs Division*, eski i annan lekipman pou li *address* bann *discrepancies*, ki li menm li i ti koz ek Lasanble lo la, an relasyon avek bann *excise liabilities* ki bann konpanyen i annan? I enportan sa.

Akoz si nou regard plizyer konponan sa Lalwa, i met bokou lanfaz lo abilite *Customs Division* pou fer sir i *compliance* avek bann provizyon ki sa Lalwa pe met devan.

Taler mon pou al en pti pe en pe pli an detay dan serten provizyon Lalwa, pou mon kapab konpran ki lenpak zot

pou annan lo bann prodikter lokal ki pe fer serten prodwi.

Prezan an relasyon ek sa, eski zot pe dir nou ki SRC pou annan provizyon *training* adisyonnèl?

Par egzanp, Onorab Cosgrow in mansyonn bann *petroleum products*. Eski nou annan posibilite pou teste sa ki mon'n lir dan plizyer fwa sa ki nou apel bann *fuel, chemical markets* an relasyon avek bann prodwi *petroleum*?

Tousala i enportan pou nou vwar ki mannyer nou, nou kapab enplimant en Prozedlwa, ki pou fer li pli efikas, fer li pli rantab pou sa bann dimoun ki nou sipoze pe pas sa Lalwa. Savedir sa 2 group dimoun.

Savedir sa dimoun ki li pe fer sa biznes, pe enport sa bann prodwi, oubyen pe fer sa bann prodwi. E sa dimoun ki demen pou annan, pou *derive* en benefis direk atraver bann reveni ki Gouvernman i kolekte, swa atraver sistenm lasante, swa atraver sistenm ledikasyon, swa atraver okenn lezot servis ki Gouvernman i met a dispozisyon son pep. Menm i kapab konstitisyonnel, oubyen i kapab *otherwise*.

So sa i bann keksoz ki nou bezwen konpran. E prezan anliny avek sa, mon ti a kontan ki *panel* i eksplik nou ki kantite

konsiltasyon in annan an relasyon avek sa Prozedlwa?

Si mon konpran byen, enn bann kad ki ti ganny etabli anba sa provizyon sipor, sete ki pou annan bann *national, consultative workshops*. Eski i annan sa bann *national consultative workshop* pou idantifye ki bann *gaps* i kapab annan an relasyon avek sa nouvo Lalwa ki pou ganny travay lo la?

Dezyenmman, eski SRC ozordi oubyen *Customs Division* i annan en *profile* - en *producer profiles* pou tou bann prodikter e bann akter ki pe fer sa bann aktivite?

Akoz i pou neserer si nou pe koz lo sanz kad *registration*, oubyen *improve* kad *registration* pou bann prodikter anba sa Lalwa i devan nou ozordi.

Lasanble Nasyonal i bezwen pran konsyans ki i pe fer. Pas en Lalwa ki pou annan en lenpak lo bann dimoun ki pe fer en aktivite ki anploy lezot dimoun.

Nou bann *constituency* e i nou lentere pou nou pa fer lavi bann, prodikter, oubyen bann *businessman* pli difisil atraver bann Lalwa ki pli *draconian* oubyen ki pli epe dan son lenplimantasyon.

E prezan pou nou vin lo en pwèn ki enportan, se ki enn

bann kestyon, ki nou, nou ti demann, avek SRC e ki nou'n deza demande dan FPAC, se ou bezwen annan en *post clearance audit* ki ganny fer an relasyon avek *excisable goods*.

Sa ki nou ti a kontan konnen, *specifically to excisable imports*, eski i annan sa kalite *post clearance audit* ki ganny fer?

Eski sa kapasite in *build* dan *Customs Division* pou zot kapab fer sa? Pou fer ki zot kapab fer li a en oter ki permet zot fer lenplimantasyon sa Lalwa vin enn ki konkret.

E enn ki si oule i anmenn sa benefis ki nou oule *derive from* sa ki mon bezwen apele, dan serten sikonstans bann re bon provizyon ki trouve dan sa Lalwa.

E mon dernyen, mon dernyen pwen lo sa seri, i konsern sa ki nou apel bann, *periodic risk assessments*. Sa i en keksoz ki bezwen ganny fer *on a continuous basis*.

Ziska la nou pa konnen si sa i ganny fer, aköz napa fason pou nou war sa lenformasyon kot pe ganny donnen.

Me ozordi nou pe ganny demande pou amann, pou sanz en Lalwa oubyen pou met en nouvo Lalwa konplet an se ki konsern *excise tax*.

Sa i bann pwen ki nou bezwen adrese. Prezan ler nou vin lo serten pwen pli spesifik an relasyon avek sa Lalwa, enn bann keksoz ki mon anvi konpran, e mon anvi ganny en reasirans. Par egzanp mon pou servi non detrwa konpanyen, mon pa pe nonm sa bann konpanyen dan okenn fason derogatwar, non

Me i zis ki sa i bann konpanyen ki nou annan. *Ok*, par egzanp, anba *alcohol products*, nou annan en konpanyen lokal ki apel *Takamaka Bay*.

Mon napa okenn lasosyasyon avek *Takamaka Bay*, me mon konnen poudir i en konpanyen lokal, ou war son *advertising*, ou vwar son bann prodwi.

E son bann prodwi i *compete* avek plizyer lezot prodwi, enternasyonalman. E souvandfwa ou vwar bann etranze ki vini, etranze i prefere aste sa *Takamaka Bay*, mon pa pe fer *advertising* pou *Takamaka Bay*.

Mon pe siport, ki mannyer mon kapab dir sa, mon kontan war en prodwi lokal fer byen.

Osi annan - mon konnen i annan dimoun ki pa pou kontan, mon pou koz lo la, ou

annan *amalgamated tobacco* ki fer prodwi sigaret.

Sa ki mon ti a kontan ki *panel* i reasir mwan, sa 2 konpanyen byensir i konpanyen ki an egzistan, zot servi bann materyo brit a baz bann keksoz probableman ki zot enporte.

Reasir mwan ki sa Lalwa dan okenn ka pa pou fer lavi sa bann konpanyen pli difisil? Reasir mwan ki napa nanryen ki pou sanze dan en fason drastik, dan lafason ki sa bann konpanyen i kapab fer zot aktivite?

Ou annan lezot konpanyen ki fer bann lezot prodwi, par egzanp limonnad, *ice cream soda*, bann pti keksoz koumsa.

Me ki zot osi fer, apard ki sa prodwi limonnad, zot fer lezot prodwi alkolik, lezot konpanyen ki fer sa osi.

Mon ti a kontan osi ganny reasirans ki lafason ki sa Lalwa i ganny enplimante, i pa vin en fason pou dekouraz lezot akter pou antre dan sa sekter prodiksyon.

Akoz sa osi i relevan pou nou konsidere, ki mannyer nou fer sir ki nou pa pas en Lalwa lo prensip son merit, ki pa sanz konteks ki sa bann konpanyen pe *operate* ladan,

ki sa bann biznes pe *operate* ladan.

Dan en fason tro vit oubyen dan en fason ki fer li difisil pou zot. Prenon lefe ki bokou bann konpanyen, sa bann biznes osi in pas atraver moman difisil avek *COVID*.

Aprè ki nou *move* lo sa bann konpanyen ki fer sa bann kalite prodiksyon, *then* nou vin lo sa bann konpanyen ki fer, ki dil avek bann moto veikil.

E nou tou nou konnen, transpor i ganny enporte, nou aste transpor, e i annan bann egzanpsyon ki'n ganny mete. Be osi i annan bann *tax* ki ganny *levied* lo bann *parts*, lo bann *quarter panel* par egzanp.

Preparasyon en loto, lo gardbou pou reparasyon en loto. So, eski sa pou war en sanzman?

Eski son *rate* ki sa bann *tax* pe ganny mete ozordi, pa pou fer ki reparasyon en loto pou en dimoun ki bezwen al kot en garaz, servis ki sa garaz pou ofer, pa pou monte, oubyen pa pou vin pli o?

Akoz deza *shipping* i en problem pou li fer vini sa prodwi ou met sa *tax* lo la. So byensir pou li kapab *recoup* son *cost* i pou pas sa lo son konsonmater.

Akoz si ou regard *schedule 2*, avek *schedule 1 and 2*, i koz lo plizyer eleman avek moto veikil. E nou bi, se pa fer ki par egzanp *rate taxi, well taxi* i ganny serten konsesyon, me bann *rates* i monte pou bann konsonmater vizavi bann *tax* ki ganny *levied* lo sa bann keksoz.

So se sa bann konsiderasyon primordyal ki mwan mon ti a kontan *panel* i adrese ozordi apre midi.

Akoz pou mwan i esansyel ki nou balans, pa zis pas en bon Lalwa, me lenpak sa Lalwa pou dimoun ki pou resevwar sa Lalwa, ki sa Lalwa pou ganny enplimante lo zot. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mon annan Onorab Gervais Henrie, mon a donn ou laparol.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Speaker ozordi nou e pas en Lalwa *Excise Tax* ki nou'n ganny dir evidaman i pe moderniz *Excise Tax* ki ti a, i si mon pa tronpe i date 2009 son orizinal.

So 2009/2019, apepre 13an sa Lalwa. Me o fir ki bann lannen in pase, nou annan plizyer *S.I.*, ki'n anmenn bann

diferan, in entrodwi ou ek bann regilasyon e in annan serten lamannman, ki'n ganny fer dan sa Lalwa.

Me aprezan, dan lespri modernizasyon, non-selman pei, me atmosfer biznes, e pli enportan koleksyon reveni i apropiye ki ozordi nou pe diskrit sa Lalwa. E, parski enn bann gran difikilte ki'n annan dan Sesel se *to broaden the tax base*, asire ki tou sa ki devret peye i pey sa ki i devret pe peye.

E mon krwar sa mesaz ki Lasanble i merit pe anvoye ozordi. Poudir si nou oule partaze parey Lopozisyon pe koz lo la, me nou bezwen dabor kolekte pou nou kapab partaze.

Donk, mesaz ki nou koman en Lasanble responsab nou merit pe anvoy pou bann dimoun, ki tou dimoun ki merit pe pey zot *tax*, dabor anrezistre zot biznes e pey zot *fair share*.

Annou pa fer ki omwen 70poursan koleksyon reveni i zis par apepre 33poursan dan Sesel. Me sa Lalwa ki nou pe regarde la, se *Excise Tax*.

E parey mon koleg Onorab Hoareau in koz lo la, i annan diferan kalite *tax* ki *SRC* i kolekte.

E *Excise Tax* li, i ganny kolekte lo en group prodwi spesifik, e sa i koumsa partou dan lemonn. E dan konteks

Sesel ozordi, *Excise Tax* i aplike lo sigaret ouswa prodwi taba, lo lakol, lo veikil e bann, prodwi ek *petroleum product*.

E mon'n tann taler, i annan en enterven an ki'n koz lo get dan posibilite redwir lo karbiran. E zot in sey fer nou per, ki dir si sa i pa le ka, biznes pou *pass on* sa *tax* lo konsonmater.

Be toultan in koumsa. *Tax* lo *fuel* in reste R8 pou sepa an konbyen letan. Nou pa ti koze lontan pou dir sey fer desann? Toultan sa rezim in reste, e pou kwa R8 sa obsesyon ... R8 Roupri, mon pa konnen.

Me la ozordi nou pe koz lo nou bezwen sanz sa. Aprezan dan sa ki *SRC* li i kolekte, nou pe demande ki mannyer sa larzan Seselwa i benefisye?

E ankor olye eksplik nou bann dimoun, nou fer per avek en bann politik popilis, nou pe sey *press for action*. Me zot pe zis, swa zot pa konpran ki zot pe koz lo la, ouswa zot zis annan sa tandans zis mansonz e konfiz dimoun.

Excise Tax, an 2019, si mon get en pe mon bann sif, 2018, nou anmas 1.2 bilyon.

2019 - 1.3,

2020 - 1.3,

2021 - 1.4 e 2022 in prozekte ki pou anmas 1.4. Sa i zis konponan sa. Prezan total

tax ki li *SRC* i ranmase, nou pe demande ki mannyer larzan, ki mannyer dimoun i benefisye ek sa larzan ki li i kontribye.

2018 *SRC* i anmas 7.2 bilyon total an 2018.

An 2019 i ranmas 7.2, an 2020 - 6.3.

Parski sityasyon ekonomik ti difisil. Me solman Mr Speaker an 2020 letan *SRC* i anmas 6.3 bilyon *tax* total, nou bidze ti 11 bilyon.

So letan ou pe dir avek sa dimoun poudir be larzan ki ou, ou kontribye ki mannyer ou benefisye. Be ou pa dir li poudir i annan an plis ki Gouvernman i bezwen al rode, i bezwen al rod dan *Grant*, i bezwen vann *treasury bonds*, i bezwen prete.

Sa ki nou bezwen dir ek dimoun. Akoz ler ou pe kontribye, i pa ase sa ki ou kontribye. E Gouvernman aktyel ki Gouvernman lepase, i bezwen al rod ekstra.

E vwala nou koman en Lasanble responsab, nou bezwen dir ek dimoun, asire ki ou kontribye ou *fair share* anrezistre ou biznes e pey ou *tax*.

Fon Pansyon pe vin en size diskisyon. Mosyon, kestyon, rapor fek sorti, nou'n ale pou nou lir, edik nou lekor ki mannyer nou annan en gran trou dan Fon Pansyon?

Parski letan i peye avek sa ki kolekte, *plus* lo larzan son kou *administrative* i pe ariv li pres R96milyon *deficit* zis lannen pase. Be si sa i kontinyen.

E ozordi la diferans ant msye avek, madanm ki pe kontribye dan Fon Pansyon i pres 6mil madanm ki pe kontribye dan Fon Pansyon an plis ki zom.

Koman en Lasanble responsab nou bezwen pe rode, e oli nou bann msye? Zot pa dan sekter formel kot zot pe kontribye?

Sa i kalite mesaz ki nou-Akoz nou ozordi la, si demen i *collapse* dan 12an, i pou lo nou *legacy*, aköz nou ki ti la letan nou ti merit pran sa desizyon brav pou pran sa bann desizyon e dir avek nou dimoun nou tou ansanm, nou bezwen fer fas avek sa sityasyon.

Alors se sa, nou bezwen konpran poudir sa i en Lalwa ki ase senp, i pe get en konponan *tax* ki *SRC* i ranmase, e nou donn en koudmen pou dir *ok*, nou ava modernize pou ki pei i benefisye e nou pa profit ladan zis pou fer bann politik bon marse, e vin demann en bann kestyon ki nou menm nou, nou konnen poudir son larepons i pa vre.

Alor Mr Speaker, mon ti anvi zis remet sa dan perspektiv pou dimoun konpran, poudir i pa neserman sa Lopozisyon pe dir, i en keksoz *straight forward* ki nou pe moderniz en konponan Lalwa e dan *tax* ki nou kolekte koman en pei. E nou pe dir pe dir poudir nou bezwen met en lord, fer sir tou keksoz i modern.

Me avan mon terminen Mr Speaker, mon ti ava kontan demann en kestyon. Nou konnen poudir detrwa lannen pase ti annan en *S.I.* ki ti sorti, ki ti donn egzansyon serten kategori *biznes* ki partikilyerman lye avek *Tourism*.

Par egzansp lo *fuel* ki zot ti servi. Bann lotel kekfwa zot annan zot zenerater, i annan lakonpanyen avyon, lakonpanyen *helicopter*, zot pe ganny serten egzansyon.

E alor ki mannyer sa i afekte koleksyon ouswa zesyon? Parske ki i arive, letan nou pe dir fer sir Seselwa i benefisye sepaman kwa. Be nou bann dalon ki dan *biznes* nou pa pe demande poudir zot pey egzakteman zot *fair share* ki zot dwatet pe peye?

Sa i bann keksoz ki nou merit, parski zot ki t entrodwi sa, pa nou. Sa *S.I.* zot ki i la sa bann letan. So mon ti ava

kontan VP i eklersi lo la dan kestyon lotel.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Order!

HON GERVAIS HENRIE

Lakonpanyen avyon, lakonpanyen *helicopter* ki pe ganny egzansyon, ki mannyer zot benefisyè anba la. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Nou ava prezan apel VP pou fer son repons lo deba.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mr Speaker tou dabor mon ti a kontan remersye tou bann Manm ki'n koze.

E mon'n not bann diferan pwèn, e sirtou bann konsèrn ki i annan vizavi, non selman sa Lalwa, me i paret lezot keksoz ki annan pou fer avek lekonomi e kot nou ete ozordi.

Premyèman mon krwar i bon klarifye poudir *Excise Tax* i en *tax* ki pa parey *tax* lo VAT ki baze lo valè en biznes ki pe ganny fer, oubyen lo valè lenportasyon ki pe antre, ki

prezan kalkil sa *tax* baze lo son valè lo sa pwèn lenportasyon.

Excise li, e se pou sa rezon i apel *excised* li, i diferan ek larestan, i plito en *tax* ki baze lo kantite en prodwi. Par egzansyon si dan ka lalkol, i pou baze lo konbyen lit lalkol. E kekfwà i ava dir ou, i R23 oubyen i R25 lo en lit lalkol.

Lo *fuel* i pa baze lo pri *fuel*, i baze lo konbyen lit moto *gasoline*, ki nou apel benzèn oubyen dyezel, ki *gas oil*, i R8.50 par lit, i *fix* li. Ki sa pri i monte, ki sa pri i desann, sa ki Gouvernman i anmase i par lit, i fer keksoz bokou pli fasil. Pareyman lo sigaret, i en sonm ki *fix* par sigaret.

Mon napa devan mwan la ki i ete lo sigaret, me posibleman i kapab R4 ziskan R5 par sigaret. Alor i *fix* li, i pa baze lo pri e kou prodiksyon.

So sa en premye klarifikasyon. Lot konsèrn ki'n leve, sa ki mon'n tandè, se ki i paret tou dimoun i an faver ki Lalwa i paret annord.

Parey Onorab Henrie in eksplik klerman, sa Lalwa pa entrodwir nouvo *tax* li, i pe moderniz en Lalwa ki deza la.

Moderniz dan le sans ki olye bann zofisyè Ladwann servi pouvwà anba *Customs Management Act*, oubyen anba *Revenue Act*, zot ganny zot

pouvwar anba *Excise Tax Act* li menm.

Sa travay par egzant ki zot pou fer ler zot pe al dan en sant prodiksyon. Annou pran par egzant prodiksyon lakol. En zofisye i takse, parey mon'n eksplike, baze lo kantite ki ganny prodwi.

Be pou li konnen ki kantite lit ki ganny prodwi, i bezwen kapab mezire ki kantite ki ganny prodwi dan sa sant prodiksyon, dan sa *factory*.

Me sa Lalwa i permet li osi pou i kapab fer en lot mezir, pa zis dan sa *factory*, i kapab osi regard dan bann laboutik, dan bann laboutik *duty free* pou li verifiye pou en tel marsan oubyen prodikter ki kantite in vann.

E i a rekonsilye sa sif, avek sa ki li ki'n trouve koman deklarasyon prodikter. I a met sa 2 ansanm, i a determinen si sa deklarasyon ti rezonnab ou non.

Eski ozordi i kapab fer sa anba son Lalwa, wi i kapab ? Me selman i pa kapab fer li zis anba *excise*, i osi bezwen servi lezot Lalwa *Tax*. Sa *Bill* ki devan nou ozordi, i permet li anba son prop *excise tax* annan pouvwar pou fer tousala. I pa pe azout okenn nouvo *tax* dan lafason ki i pou kolekte.

Me selman i kapab ed SRC atraver son *Unit Excise*, anmas plis larzan. Pa aköz in entrodwir en nouvo tarif, me aköz i pou pli efikas, i pou pli konn prodiksyon, e *excise* i baze lo prodiksyon oubyen lavant.

Alors sa set enn bann keksoz ki sa i pou ed nou. E mon annan sa pti lenformasyon lo sigaret, i aktyelman R3.34 par sigaret, *excise tax*.

Alor i en sonm *fix*, i pa baze lo konbyen in koute pou fer sa sigaret, i en sonm *fix*.

Mon ti oule osi dir lo sa pwen, ki serten Manm sirtou dan Lopoziyon, ki'n dir zot siport Lalwa, me zot krwar poudir i osi enportan pou depans larzan ki'n kolekte byen.

Mon antyerman dakor, avek sa, e mon larepons se ki lafason larzan i ganny depanse, i pas atraver Lasanble Nasyonal, atraver Bidze. Se tou le lannen, tou sa bann departman ki depans larzan i vin devan Lasanble Nasyonal.

Alors zot annan sa kontrol pou gete ki egzaktman sak departman i depanse. Si zot krwar i pe depans an tro, oubyen si zot krwar i annan fason i kapab vin pli efikas.

Ankor sa pouvwar i parsyelman dan zot lanmen. Eski nou kapab redwir serten

tax, par egzantp lo fuel, senpleman pou ed biznes.

Mon krwar si nou ti anvied biznes, nou ti kapab tir tou *tax* fer li vin zero. Be eski sa i en solisyon pratik?

Eski i pa vin en kontradiksyon avek menm largiman ki'n ganny mete, ki nou devret donn plis pou ed bann ki pli bezwen?

Me kot ou pou ganny larzan si dizon ou tir R1 lo *excise tax* lo *fuel* ki RS8.50 e ou perdi ou atraver zis R1 posibleman R75 milyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Silvouple Onorab Pillay, les VP eksplik son pwèn.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mon pe dir, si par egzantp ou tir R1 e ou perdi R75 milyon, ou pou perdi en sonm sibstansyel. Onorab si i pa krwar, i kapab al tyeke konbyen *excise* i anmase ek *fuel* e *workout* li menm. Sey *workout*.

MR SPEAKER

Mersi, sa i pa ler pou en deba silvouple.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Ler ou'n koze, mon'n ekout ou, mon pe rann mon larepons, mon ekspekte menm respe. Mersi. Mon pe zis donn en legzanp. I kapab RS 0.50, i kapab R1 ki ou tire, i paret fasil pou dir.

Me mon repete, e sak fwa mon'n ganny sa privez vin dan Lasanble, mon'n dir sak fwa zot fer en kritik, anmenn en propozisyon. Si zot fer en kritik ki *tax* i tro ser, anmenn en propozisyon, ki en solisyon.

Me si ou fer desann, ou perdi ou R50 milyon, R75 milyon, R100 milyon, ki ou solisyon pou ranplas sa larzan, kan ou bezwen al depanse? Akoz zisteman menm avek sa *tax* ki ou pe kolekte ozordi, dan Bidze ki ti ganny aprouve sa lannen, Gouvernman pou *still* annan en *deficit* R1 bilyon.

Dapre Bidze, sif Bidze ki ti anmennen, pa sif revize, sif Bidze ki ti anmennen.

Alor eski ler ou pe perdi dapre ou Bidze, ou tir ankor ou al ankor dan *deficit*, selman ou ekspekte annan plis larzan pou depanse? Oli solisyon? Mon pa war solisyon mwan.

Alor mon pa konpran ki mannyer bann propozisyon i kapab ganny anmennen kot en Gouvernman, ki son Bidze

orizinal in prezante, i an *deficit*, zot pe rod fason pou redwir son reveni, be selman dir li depans plis. I pa fer sans ditou.

Lo kote sistenm ki egziste ozordi *ASYCUDA*, lenformasyon ki on annan se ki sistenm i ankor pe ganny rektifye par bann konsiltan ki'n vin Sesel atraver *EU*, pou zot remet sa *ASYCUDA world* ki an plas ozordi azour avek sistenm *excise*.

I *work in progress* parey nou dir, i pa ankor fini. Eski nou annan dimoun dan *SRC* ozordi ki konnen ki mannyer pou metrize sa sistenm e kolekte *tax*?

Wi nou annan. Eski nou annan bann meyer metod pou fer li? Mon krwar nou kapab toultan amelyor lo sa ki nou annan.

Me sa ki sa lamannman pe anmennen, se ki donn zot plis pouwar atraver en sel Lalwa pou zot fer zot travay dan en fason efikas. Eski bann, prodwi ki zot bezwen mezire pou zot kapab kolekte *tax*, zot annan mwayen pou mezire?

Zot annan zot prop fason mezire kot *SRC*, me souvandfwa sa ki zot fer se servi bann Lotorite ki dan pei oubyen aletranze pou ed zot.

Enn, par egzanp *Bureau of Standards*, ki par egzanp ler ou

pe mezire *fuel*, i a kapab dir ou si son bann paramet ki i sipoze annan, i sa oter ki zot dir i ete. E dan le ka kot zot pa kapab, zot souvan servi bann laboratwar aletranze. Sa ki mon rapel sete laboratwar an Singapore e lezot landrwa ki zot fer.

Eski ker zot pe fer zot travay, i annan en *risk assessment* ki ganny fer lo lekel landrwa zot pou ale, eski zot in fer zot travay byen?

I annan ozordi anba zot fason travay, sa ki apel en *post clearance audit*. E sa normalman i ed zot vwar kote zot in anmas reveni, lafason ki zot in fer e si ti fason pli efikas. Kot i annan fot, sa bann *audit* i ed zot eklersi sa bann keksoz.

Eski atraver sa Lalwa nou pou fer lavi pli difisil pou bann biznes? Larepons i senp, non. Napa okenn lentansyon ar Gouvernman pou fer lavi bann biznesmenn pli difisil.

Lekontrer i vre. Nou anvi fer keksoz pli vit pou zot, pli efikas pou zot. An menm tan nou anvi ki zot benefisyete atraver en regilater, en *tax collector* devan zot laport ki kolekte *tax*.

Me an menm tan, nou osi ki zot, nou ti a kontan ki zot osi realize ki sa *tax collector* i kapab vin bokou pli efikas, pou

konnen egzaktman konbyen zot devret anmase.

E alor nou ekspekte osi lonnekte lo lapar tou bann, dimoun, bann prodikter oubyen enportater kan zot pe fer zot deklarasyon avek Ladwann.

Mon krwar mon'n adres bokou bann konsern an se ki konsern *duty*, tarif, parey mon'n dir taler. Nanryen pa pe sanze, nou pe gard sa egzaktman parey. E sa se senpleman en zefor pou moderniz nou sistenm *tax* e pou fer sir ki nou lebra ki kolekte reveni, zisteman pou kapab soutenir depans Gouvernman e pou kapab soutenir sa zefor ki Gouvernman i fer dan lekonomi, pou fer lekonomi marse.

Sa lebra i en lebra ki for, i en lebra ki efikas. An se ki konsern konsiltasyon ki SRC in fer an se ki konsern sa Lalwa, wi, in annan konsiltasyon avek plizyer bann parti prenon, Mahé e Praslin. An 2021 e 2022, plizyer bann prodikter ti ganny kontakte, zot in ganny zwenn e bokou in ganny koze avek zot an se ki konsern Lalwa ki ti pe ganny met an plas. Mon krwar mon'n adres en kantite. *Exemption* wi, pardon, ti annan enn ki ti demann mwan si anba 14(3), 14(2).

Akoz ki nou'n mete ki *Commissioner* ki annan sa pouvwar pou li kapab determin bann kategori bann *goods* ki pou fer. Sa ki mwan mon'n konpran atraver bann eksper ki isi, se ki i annan serten kategori an term bann kalite prodwi ki kapab vini.

Demen i kapab sanze, en menm prodwi i kapab sanz laform. E pou mezir lakantite, par ler i enportan pou annan sa fleksibilite direktman ek sa Komisyoner.

I senpleman fleksibilite, me pa pou annan en diskresyon absol, ki li i kapab dir, be ou kapab fer vin sa prodwi, me en lot pa kapab.

Mon konpran sa konsern ki ou pe anmennen. Parske ou kapab dir poudir en *duty free shop*, Komisyoner i kapab dir ek li, be ou, ou kapab anmenn tel prodwi, me selman sa lot li i pa kapab, oubyen i a ganny mezire dan en lot fason.

Se pa sa lentansyon. Lentansyon se asire ki menm kalite prodwi, si demen i sanz laform ki i pe aparet, zot bezwen annan en fason pou zot kapab mezir li e lafason ki i pou ganny anmennen dan sa landrwa i devret a la diskresyon *tax* sa *Commissioner*.

Se senp rezon sa. Mon espere mon'n kapab adres

laplipar bann konsern ki i annan. Zis mon'n tann Onorab Henrie dir *exemption*, mon pa konnen si menm pwen, i ti pe koz lo la, si menm pwen, *ok*, nou'n adres sa.

Vwala Mr Speaker, an gro set en Lalwa ki pe ganny modernize, en Lalwa ki pou tir serten pouvwar anba lezot *Act*, met li kareman dan *Excise Tax Act*, fer li vin pli modern, pli vit, donn pouvwar bann, zofisye pou anmas larzan pli byen.

E mon asire larzan ki'n anmas byen, nou pou depans li byen osi. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Avek sa nou a pran vot lo *general merit* sa *Bill* pou *Second Reading*. Manm ki an faver lev lanmen silvouple?

Mersi, mon krwar tou Manm in vote. Okenn Manm ki'n vot kont? *Thank you*. Bon, vot lo *general merit Excise Tax Bill, 2022* 32 Manm in vot pour, 0 kont ek 0 abstansyon.

Alor *Bill* in aprouve lo *general merit* e Madanm Clerk a fer *second Reading*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to provide for the imposition and collection of*

Excise Tax, to repeal the Excise Tax, Act, (Cap 264), and to provide for other related matters. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Bon nou'n ariv a lafen sa staz. Mon krwar i en bon moman pou donn zot en *pause* pou zot kapab *refresh*. Nou a rebran 4er edmi. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Byen nou ava pas dan Staz Komite pou lamannman ek klarifikasyon. Bon mon'n resevwar en *amendment* formelman.

E sa san 72erdtan *notice*. Me selman mon'n pran konsiderasyon Lartik 79(1). Sa lamannman ki mon'n gannyen parey in ganny sirkile avek bann Manm mon krwar bomaten, i demande ki bann *schedule* ki dan vye Lalwa i ganny mete dan nouvo Lalwa.

E dan Lartik 79(1) aktyelman i dir poudir *schedules and regulation* anba vye Lalwa ki pe ganny *repeal*, i kontinyen anfors anba nouvo Lalwa. So dan en sans deza *schedule* ti bezwen ganny lir an

referans avek nouvo Lalwa. Koman parti nouvo Lalwa.

So, mon pa'n war sa koman en *amendment* mazer. Kwa ki bann *schedule* i vremen konsekan pou sa Lalwa. Alor mon'n aksepte sa. Me selman sa ki mon ti ava demann *Bills Committee* oubyen mon pa konnen *LGB*, si li ki pou prezant sa lamannman. Ki mannyer zot le fer.

Ler nou ariv lo la a lafen? Yes ok. Dan sa ka *Bills Committee* lekel ki pou *lead* amannman? Onorab Naidu? Tre byen Onorab Naidu komanse.

HON SATHYA NAIDU

Bonn apre midi Mr Speaker. Nou pou al komans lo paz 7. Lo kote enterpretasyon. *Commissioner General*.

Eski nou kapab ganny sa definisyon silvouple?

LEGAL DRAFTSPERSON

JULIA JEAN

Bonn apre midi. "*Commissioner General*" means the *Commissioner General of the Seychelles Revenue Commission, appointed in terms of section 4(1) of the Seychelles Revenue Commissions Act, 2009*'.

MR SPEAKER

Byen nou'n korek lo la. Onorab Andre wi.

HON CLIFFORD ANDRE

Wi. Mr Chair ti annan bann propozisyon ki nou ti fer dan *Bills Committee*. E enn bann propozisyon ki, i an sirkilasyon annefe - mon krwar in pri serten landrwa.

Nou ti propoze ki par lefe ki dan seksyon 44 - dan *Clause 44* i mansyonn '*Commissioner General*.' Alors ti enportan ki nou annan en definisyon of sa.

Ki reprezantan *Attorney Zeneral* fek lir. So nou pe ganny sa format pou nou sirkil avek bann Manm.

So letan zot pe asize kekfwa zot kapab tyek zot *email*. I pou antre *anytime soon*. Mersi.

MR SPEAKER

Byen. Mersi. Nou'n gannyen dan *mail*. Tre byen. Onorab Pillay wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ya. Nou pe dir nou pe *insert* anba definisyon *sectio* - en definisyon pou '*Commissioner General*?' Sa ki nou pe dir?

Ou konnen Mr Speaker si nou pe fer sa. Akoz mwan mon *still* angase avek lefe ki se nou ki propoz lamannman. E non pa *panel* ki propoz lamannman.

So, mon ti ava kontan ki ler nou, nou lir nou rapor. Nou fer nou bann insertions ki nou, nou le fer.

And then si i annan queries lo sa bann insertion, sa i ava annan queries lo sa bann insertion. I pa the other way around.

Mon konpran sa ki Onorab Andre pe dir. Ki nou pa'n ganny sa - sa definisyon in vini. E ki sa en keksoz ki *Bills Committee* in agree.

Mon krwar sa ki'n arive se ki *Bills Committee* in rekomande ki i annan en definisyon *for Commissioner General* ki ganny insert. Sa mon konpran. So, mon ava les li la pou lemoman. *Thank you.*

MR SPEAKER

Thank you. So nou ava kapab pran li la dan soz. Byen Bills Committee nou ava kontinyen.

HON SATHYA NAIDU

Nou ankor lo paz 7. *'Distiller.'* *The second line after the word 'himself' we insert 'or self or herself' and after the word 'his' we insert the word 'or her agent'.*

On to page 9. Excise warehouse. On the second line after the word 'manufacturer' we insert 'and distributor'.

On to page 10. Liability. We insert 'means the event' the word 'the event' is being inserted.

On to, panel i ok avek sa?

MR SPEAKER

Panel i an akor? Panel pe swiv? Silvouple lev lanmen si zot le nou poz si zot annan komanter. Onorab Andre wi.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair ti ava bon kekfwa *panel* i donn nou lendikasyon si i *ok* pou nou kapab kontinyen pou Onorab Sathya kapab kontinyen. Mersi.

MR SPEAKER

Wi. Ok. Mon krwar VP in sinyal ok. Nou ava kapab kontinyen.

HON SATHYA NAIDU

Nou lo clause 3. Part 3 after the line, second line after the word 'have any regard to' we are removing 'any'.

So, it should read 'regard to information supplied to him or her'.

Under part 4 of clause 3, We are removing 'the' and replacing it with 'a'. and after manufacturer we are removing 'any'. So, it should read 'a manufacturer of goods shall...'

On to Clause 4 (1) after the word 'quantity of' it should read 'quantity of goods'.

Line 2 'been produced on registered production centres' - 'centres' should be plural. And the word 'any' after the word 'on' should be removed.

On to Clause 6 on page 13. Part (a) 'after manufacture' we remove 'and'. The same appears with regards to part (b). And part (c) after 'production centre' there is the omission of 'as the Commissioner may require and' is removed.

Under part (e), after 'excise warehouse' it should read 'where all manufactured goods shall be stored before removal, which shall be part of the registered production centre'. And it ends there.

MR SPEAKER

Annou pause en pti moman la. Nou ava fer sir panel pe take it all in. Onorab Pillay wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Dan, nou arive lo section 4?

MR SPEAKER

Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Instruments and tables for calculating quantities of goods liable to excise tax. Ok so taler

mon ti raise en konsern regarding lekipman ki SRC li menm i annan anba son responsabilite.

Mon war ki nou pa mansyonn, nou pa fer mansyon la of lezot laboratwar ki Komisyoner i kapab designate as bann landrwa pou teste, pou fer sa bann testing.

So, pa ti ava prudent to mention sa osi dan Lalwa?

MR SPEAKER

VP.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon krwar lafason ki in ganny ekrir, i pa pe dir poudir ler i pe prescribe i neserman bann lenstriman ki pou SRC li.

I kapab dan en lot lab. I kapab dan en lab elsewhere. So, mon krwar i kouer tou sa bann lenstans. Sa se mon pwennvi.

MR SPEAKER

Yes Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon bi se lefe ki nou'n siport merit sa Lalwa se fer li pli for posib. Mon swiv ou largiman.

Me selman pou extend ou largiman en pti pe plis. Sa ki nou'n dir se ki Excise Unit i

kapab *draw* lo bann laboratwar referans pou fer sa bann tes.

Mon krwar ki ava byen ki nou mete dan Lalwa, ki napa naryen ki anpes *Excise Unit* servi bann laboratwar referans.

Akoz sa bann laboratwar referans zot anba zot prop Lalwa e zot fer kalibrasyon zot prop lekipman. Ki pa anba kontrol *SCR*. Ou konpran mwan Mr Speaker?

So, vi ki zot, zot annan zot prop Lalwa, zot fer zot prop sa, so *SRC* li i bezwen kapab *rely* lo sa bann laboratwar.

So ou bezwen fer provizyon anba Lalwa. Kote ki sa bann laboratwar referans i ganny fer pou *testing*. Akoz demen en dimoun i kapab *challenge* ou. I dir ou be se ou *SRC* ki sipoze pe fer sa tes, me se *SBS* ki pe fer tes eksetera.

So, mon ti pe zis etabli ki ou annan en koneksyon ant Komisyoner dan sa konteks avek sa laboratwar referans ki pe fer sa bann tes.

I zis pou fer li en pti pe pli for. Mon pa'n ganny sans propoz en lamannman, akoz lesansyel nou ti bezwen konpran si *Excise Unit* i annan sa kapasite pou li fer sa *testing* li menm.

Me nou'n krwar ki i ava vini ek letan. Me ki ozordi zot pe

servi bann lezot lenstitisyon ki pe fer sa pou zot.

MR SPEAKER

Me an se moman la eski ou annan en *amendment* ki ou anvi propoze ki Lasanble i kapab konsidere?

Oubyen eski i annan lezot largiman? Onorab Andre ou le adres sa pwen? *Ok?*

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker sa ki petet mon ti ava kontan ganny klarifikasyon avan mon fer okenn propozisyon.

MR SPEAKER

Wi ale. Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Se petet si Mr Barrack oubyen en teknisyen i kapab ed nou. E dir nou lefe ki zot, zot in travay e swiv sa Lalwa. Si i annan landrwa kot nou fer mansyon avek laboratwar referans pou fer teste.

Akoz sa ti enn bann *gaps* ki ti'n ganny idantifye dan *assessment* ki ti ganny fer par sa konsiltan ki ti ganny sa travay pou fer revizyon lo sa Lalwa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mr Barrack ou ti ava kontan pran laparol?

**COMMISSIONER OF
CUSTOMS PAUL BARRACK**

Mersi Mr Speaker. Pou lemoman nou pa'n enkorpor sa konponan dan Lalwa. Me avek zot gidans nou pare pou konsider entrodwi li. Mersi.

MR SPEAKER

Bon ki nou kapab konsidere? Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Eski posibilite ki nou servi - akoz seksyon 4 i koz lo bann *instruments and tables for calculating quantities of goods liable to excise tax.*

Eski sa parti sa seksyon i dil avek sa kalite *level of spirit* eksetera? Oubyen nou kapab fer li ler nou ariv lo sa seksyon ki dil avek sa kalite *level of spirit or whatever.*

E kot nou dir a sa moman ki napa naryen dan sa Lalwa, ki anpes Komisyoner fer servi lezot laboratwar ki annan akreditasyon pou fer sa bann tes.

Something very simple. I pa pou konplike. I pa sanz Lalwa. Me i zis fer Lalwa e pti pe pli for. E fer li pli kler ki SCR i annan sa potansyel pou pran sa *sample* anvoy li an deor pou en lot dimoun gete.

MR SPEAKER

Me nou ti ava kontan ganny en keksoz spesifik ki Lasanble ti kapab konsidere. *Ok panel* okenn nouvo pwennvi lo la?

Lasanble i osi kapab konsider, VP ki mon krwar in dir Lalwa pa'n war li nesese pou fer sa spesifikasyon.

Yes VP?

**THE VICE-PRESIDENT MR
AHMED AFIF**

Mr Speaker mon krwar lafason in mete mon pe zis fer en sizesyon. Par egzanp dizon ki zot pe mezir *fuel*, e zot annan en spesifikasyon ki ler zot pe mezir sa, koman sa i tel kalite *fuel* e alor ou pou annan R8.50 lo la.

Pou li teste pou dir sa i sa kalite *fuel*. Sa *Commissioner* anba 4(2), '*May by rule prescribe the instruments, meters, gauges, and other methods of calculation*'.

So i kapab dir par egzanp, '*SCR hereby authorises that*' tel S.I. anba *Bureau of Standards* ki set en serten standar ISO ki i donn son limero ki annan pou fer ek *fuel* '*is acceptable to SCR.*'

So i fer referans. Sa ki la i donn li pouwar pou fer tousala. So tou sa bann standar ki nou le rode, 4(2) i kouver li. Se sa lafason mon war li i pe adrese. Si i annan en kalite

lenstriman. Sa lenstriman i bezwen annan en referans li. I ava fer referans avek sa *ISO standard* ki servi sa lenstriman. Ki *SBS* or en laboratwar Sengapour i servi.

E alor otomatikman *through the rule* anba 4(2) i permet Komisyon kapab dir poudir nou fer sa aköz nou aksepte tel standar.

E se sa, sa koneksyon ki met li avek sa. Mwan mon war li satisfèzan. Si zot krwar i pa devret koumsa, mon *open to that*. Be parey ou pe dir pa nou ki devret. I pa dan nou lanmen la. I dan zot lanmen. Alors si zot anvi fer sizesyon, vin ek en sizesyon konkret, nou ava dir zot ki nou panse. Lalwa i dan zit lanmen *at this point*. Mersi.

MR SPEAKER

Lasanble okenn lot *views*? Eski nou santi i bezwen lamannman la? Oubyen nou kapab kontinyen? Onorab Pillay mon en pti pe anbarase lefe ki napa en propozisyon konkret ki nou kapab.... Ou le fer enn. Yes?

HON SEBASTIEN PILLAY

Ki mon pe propoze ki nou entrodwir en *Clause 3*. Ki dir ki *'nothing under this Act shall notwithstanding anything written under this Act, the Commissioner may delegate the*

testing or whatever of okenn keksoz to any other reference laboratory'.

Akoz sa laboratwar i bezwen ganny akredite. E i bezwen ganny en let formel konmkwa ki i pe ganny drwa fer sa tes pou sa prodwir.

Akoz sa prodikter i ganny drwa demen pran en aksyon kont *SRC* si i santi poudir sa laboratwar referans i pa en laboratwar referans.

Sa ki mon propoze se ki ou fer en *insertion of a clause*. Me lefe ki mon pa'n ganny sans enterakte avek sa Lalwa *as much* ki mon ti ava kontan, mon propozisyon i reste sa.

So si zot pa dakor avek *then* mon pa kapab fer plis ki sa.

MR SPEAKER

Lezot Lasanble silvouple. Yes Onorab Andre? I annan....

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair mon ti ava kontan, i pa pou vin lo sa *proposal* ki Onorab Pillay in fer, me selman par lefe ki sa dernyen versyon i fek ganny sirkile. Kekfwa si ou ti ava donn nou 1 minit pou tou Manm lo menm *page* aköz letan Onorab Sathya, Onorab Naidu pe dir paz 14, lo sa *electronic version* i montre en lot paz.

So pou nou kapab annan - pou nou konsistan e pou nou konpran ki pe pase. Akoz letan mon pe gete konmsi Manm pa pe tro, tro konpran.

Pou nou kapab ganny li byen e kote nou ete. Ti ava bon kekfwa zot ouver zot, sa dernyen versyon ki Clerk fek sirkile, pou nou tou kapab lo menm paz, konpran ki pe pase.

Akoz kekfwa Onorab Pillay pe eksplik en keksoz, nou pa konpran dan Lalwa ki *clause*. Akoz letan in dir *clause 3, is it clause 3 or sub-clause 3?*

So nou bezwen kler ki nou pe koz lo la. Pou nou kapab annan en direksyon e fer en Lalwa parey VP in dir ki definitivman i ava satisfere nou tou. E satisfere pep Seselwa. Avek ou permisyon Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Wi mon swiv ou. I *mean* lo versyon ki mwan mon annan son *page number* lo son dokiman li menm, pa lo *computer*. Lo son dokiman li menm i paz 13.

Mon pa konnen si sanmenm sa ki ou pe dir.

HON CLIFFORD ANDRE

Se sanmenm sa ki mon pe dir Speaker. Akoz *the printed version* paz i diferan avek dan

electronic version. Mon pa konnen akoz si kekfwa letan i *print* sistenm i sote.

So kekfwa nou ava ouver nou *electronic version* ki nou tou nou ava lo menm paz, pou nou konpran ki vreman pe ganny dir e *at least* satisfere nou lekori ki sa Lalwa ki nou pe pase i enn ki *deserve*.

MR SPEAKER

An tou ka i kler nou pe koz lo son seksyon 4 e nou pe regard, ki annan paragraf 1 ek paragraf 2 ladan pou lemoman.

Well nou bezwen pran en desizyon. Si lezot Manm Lasanble pa war nesese ki nou annan sa lamannman. Dan sa ka mon mazin si nou pou vote. I pou vot kont. Dan sa ka nou ava les li koumsanmenm.

Any views? Bon be mon krwar nou bezwen kontinyen. Mr Barrack ou le fer en pwen?

COMMISSIONER OF CUSTOMS PAUL BARRACK

Mersi Mr Speaker. Mon ti oule zis met dan latansyon Lasanble ki dan regilasyon ki pou mars avek sa *Act* anba seksyon 66, nou annan en provizyon, son tit i *'Taking of Samples'*. E ladan i koz en pti pe lo *sample* ki nou kapab pran pou fer teste, pou determin par egzant volume lalkol dan konteks lalkol.

Mon pa konnen si sa i pou ede. Me selman i lo paz 47 dan regilasyon.

Dan Act parey mon'n dir. Sorry koreksyon, i paz 47 dan Act instead of Regulation, my apology. E son tit i 'Taking of samples - mon pa konnen si sa ki'n fer antre la dan sa provizyon i reponn kekyon Onorab.; 66 (1) avek (2). I lo paz 47 of the Act, 'Taking of samples'.

MR SPEAKER

Lo 47, ki seksyon i ete Commissioner?

COMMISSIONER OF CUSTOMS PAUL BARRACK

I the revised section 66. Originally i ti seksyon 58.

MR SPEAKER

Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be mwan mon annan en konsern mwan. Nou pa kapab, nou bezwen annan en dokiman ki'n ganny gazete. Lasanble i bezwen pe lir sa dokiman ki'n ganny gazete.

Okenn lot dokiman ki annan sanzman e varyasyon dan seksyon, i pa en dokiman ki Lasanble i sipoze pe konsidere until ki Lasanble i aprouv li.

So pou lemoman nou sipoze pe get sa *gazetted version of the Bill*. So, mon pe get seksyon 66. Pou mwan i dir '*an authorised removal of goods from duty free shops*'.

So, mon pa ganny en konpran. Konmsi pou mwan mon kar i enportan ki Lasanble i bezwen konsider versyon gazete en Lalwa.

Nou pa kapab pe konsider en lot versyon en Lalwa, ler nou pe lir li.

MR SPEAKER

Onorab Pillay sa versyon ki nou pe regarde ki ou'n endik nou la, i diferan avek versyon ki'n gazete? *Yes sir*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair *Bills Committee* in travay avek *panel* parey nou fer. E sa bann propozisyon, se propozisyon ki nou, nou'n mete. E ki zot in dakor avek.

So, it is a working version ki nou annan pou nou travay avek. Wi Onorab Pillay i pe dir poudir sa ki'n pibliye.

Me selman nou, nou bezwen fer en Lalwa pa neseserman sa ki'n pibliye. Sa Lalwa ki nou, nou bezwen fer se Lalwa ki nou, nou'n travay avek.

Ki zot in donn nou manda koman *Bills Committee* pou

travay avek *panel*, pou fer sir ki nou ganny en Lalwa letan i sorti. Letan in fini la, letan nou'n diskite, nou ganny en Lalwa ki korek, ki konpreansiv, ki pli pros avek sa ki Legzekitiv i le anmenn sa *issue*.

So sa ki'n sirkile i se sa ki nou nou'n diskite dan *Bills Committee*. So, *it is working document* ki nou bezwen travay avek.

So i napa naryen *hors de contexte*.

MR SPEAKER

Ok. Eski i korek pou dir souvan letan nou'n konsider sa bann Lalwa nou'n al lo *track version* ki kapab en pe diferan avek versyon?

HON CLIFFORD ANDRE

Definitely.

MR SPEAKER

I korek, nou abitye fer sa.

HON CLIFFORD ANDRE

Definitely Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Yes Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pa le labour sa pwen. Selman mon ava *drop* okenn propozisyon. Si Gouvernman i santi poudir i *ok* pou li annan, i

pa bezwen fer mansyon laboratwar referans, anba sa, *then* sa i en desizyon ki Gouvernman i pran. Mon napa mazorite pou pous sa lamannman. Me selman ki mon le met devan ou, sa *track version* la, i pa ankor vini en Lalwa li. *Ok?*

So Lasanble i bezwen fer referans avek Lalwa ki la. I bezwen fer referans ek sa ki'n gazete. I bezwen war sa dokiman ki'n gazete. Mon konpran sa ki Onorab Andre pe dir. Be sa ki la la i fer ki sa ti *originally* seksyon 58 ki nou fek gannyen la. Mon fek gannyen sa.

So ki mannyer nou kapab realistikman prezan re pran pou nou regard en dokiman ki nou fek gannyen.

Mon pe - *I am trying to be very reasonable* la. So, mon pwen mwan i se ki mon pa kontan e mon dezapwente avek en proses ki nou pe fer.

Kot si nou annan en dokiman ki nou bezwen pou fer en travay avek nou pe ganny li, mon fek ganny sa *email* la 22 minit pase mon. *Ok?*

E mwan mon pe lir, pou mwan mon pe lir Lalwa ki'n ganny gazete. E mon pou swiv bann sanzman ki ganny fer baze lo Lalwa ki'n ganny gazete.

MR SPEAKER

Wi be selman sa ki monn konpran avek Onorab Andre, sa versyon ki nou annan la, *is the gazette version, except for the modifications that has been agreed within the panel.*

Ki zeneralman se egzaktaman sa ki nou fer dan Lasanble. So koriz mwan si - Onorab Andre wi?

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Speaker pa pou fer sa long. Akoz si nou toultan *stick to the gazetted version.* Savedir pa neser *Bills Committee* i fer *meeting* avek *panel.* Nou vini nou diskite la.

Me par egzamp nou pe dir nou'n diskite avek *panel.* E sa ki nou annan la i zis en pti mon mazine *technical error* ki kot *Customs* pa'n *forward* sa ki nou'n travay lo la. Ki nou'n negosye noun travay lo la. Nou'n diskite nou.

Konmsi sa dokiman atan posibleman pou zot vwar. Me i la devan zot. E se sa ki nou pe diskite so mon krwar nou kapab *proceed* pou nou fini avek sa travay.

MR SPEAKER

Mon krwar nou pou bezwen fer li akoz nou abitye soz. Onorab Pillay in fer en desizyon lo neserite fer referans avek

laboratwar. Ki i santi i kapab les pase.

So nou ava kontinyen avek kot nou ti'n arive. So nou ava kontinyen Onorab Naidu. Ou ti'n ariv dan seksyon 6 mon krwar.

HON SATHYA NAIDU

Yes, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

I annan en, Mr Speaker i annan en pti koreksyon ki nou bezwen fer la. An referans avek paz 14. *Sorry* paz, donn mwan en pti segonn Mr Speaker.

Paz 14.

MR SPEAKER

Silvouple spesifye osi son seksyon. Seksyon sa Lalwa. Son *Clause.*

HON CLIFFORD ANDRE

Se dan *heading.* An referans avek *Clause 6. 'Registration of excise manufacturers'.* Epi avek i pou azout '*and excise bonded warehouse'.*

E dan *clause 6(1)* apre '*manufacturer*' i pou vin '*and store*'. Lezot in fini donner par Onorab Sathya. Zis pou....

MR SPEAKER

So ‘manufacture and store of excisable goods’ ki ou pe dir?

HON CLIFFORD ANDRE

Yes.

MR SPEAKER

Ok. Lasanble i swiv? Panel zot adopte, zot sa, zot an akor avek sa? Ok. Lasanble pa’n met obzeksyon.

HON SATHYA NAIDU

Alright.

MR SPEAKER

Next please.

HON SATHYA NAIDU

Clause 9 sub-clause 1. After the third line of the certificate, we are removing ‘or if the holder of the registration certificate is convicted of an offence under this Act or other revenue law’.

The line which has been removed will be mentioned under sub-clause 2 part (c). Alright. And then there will be rearrangement of the parts whereby there will be (d) in the place of (c) and ....

MR SPEAKER

One second. Onorab Pillay wi ou pwen.

HON SEBASTIEN PILLAY

Why the removal? What is the point for the removal?

MR SPEAKER

Bills Committee ou le adres sa? Yes Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair i zis pou tir sa dan clause 9 (1) e pou met li dan (2) ki vin (c). Sa se pou zis fer li vin en pti pe pli, pou *tidy li up as such*.

Akoz i ti ansanm avek clause 9 (1). Ki nou’n fer zis noun tir li la pou fer li vin en *sub-clause*. En *standalone sub-clause* pou kapab annan en pe plis klarite.

Se sa ki nou’n diskite. Letan nou diskite pou nou fer pli kler. E pou bann dimoun ki pe lir ki zot pou *subject matter of this Act* pou zot pli konpran.

Dan plas si ou met li ansanm kekfwa zot pa konpran e i konfiz zot.

So se sa diskisyon ki nou ti annan. E se sa ki Onorab Naidu in dir. I pa pou tir li konpletman li Onorab Pillay, me i zis pe fer li pli kler anba dan en *standalone sub-clause*. Ok?

MR SPEAKER

Vi ki sa i en *issue drafting* petet. Eski madanm *draftsperson* pou

kapab diriz nou? Si i tonm byen.

LEGAL DRAFTSPERSON
JULIA JEAN

Bonn apre midi. Mr Chair i pa sanz naryen. In zis tir li anler e met li parey in eksplike koman en *standalone subclause* anba. I pa'n retir li net so i ankor la dan sa seksyon.

MR SPEAKER

Wi ok. So i ankor valab. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair etandonnen ki nou'n fer sa, nou bezwen komans sa paragraf avek en lartik defini. Nou bezwen met *'the holder'*. Mersi.

MR SPEAKER

Sorry Onorab Georges. *The* kwa?

HON BERNARD GEORGES

'The holder'. Nou bezwen zis azout *'the'* avan. Akoz la konmela i komans avek *'holder'*. Si nou lir *chapeau* i pou lir: -

'A certificate of registration may be cancelled if holder...' I bezwen annan en *'the'* pou lir byen.

Parey tou bann lezot paragraf i komans avek *'the'*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Bon panel i ankor pe swiv nou. Bills Committee i a kontinyen.

HON SATHYA NAIDU

Part 3. Duty free shops. 'Application and registration of duty free shops'. The words 'ship chandler' and 'distributors' is removed. On the clause 14 sub-clause 1. The second line after 'duty free shops' we remove 'ship chandlers and distributors'.

The same occurs on the third line after 'duty free shops'. By the same term is removed.

Under sub-clause 2 of 14, after 'duty free shops' there is an omission. The same repeat itself under sub-clause 3 after 'duty free shops'.

And on to sub-clause 4, part (b). After 'duty free shop' the same occurs.

MR SPEAKER

Pause please. Yes, onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Again, can we get, eski nou kapab ganny klarifikasyon akoz?

MR SPEAKER

Bills Committee. Kapab eksplike akoz ou pe propoz sa? Klarifye please.

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair sa set akoz letan ou pe get bann travay ki *excise tax* i fer, i targete lo *duty free shops*. So the *ship chandlers* i annan laranzman ki ganny.

Me selman letan ou pe kalkil pou ou fer *excise tax* se ou kalkil lo konbyen in vann. E se sa i targete lo *duty free shops*.

So *duty free shop* parey VP in eksplike pli boner i travay lo lit oubyen lo *quantity*. Se sa ki nou'n tir sa *ship chandler* akoz i pa aplikab dan sa konteks ki la.

So se sa rezondet akoz letan nou'n diskite as *Bills Committee*, se lesplikasyon ki nou'n gannnen. E nou nou'n satisfè avek sa lesplikasyon ki nou'n ganny donnen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Byen nou ava kontinyen.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Chairman avek ou permisyon. Mon pa le *labor* sa pwen, me selman mon krwar nou pou la pou en bon pe letan si mon kontinyen raise sa bann *interruptions*.

Eski SRC i kapab dir nou as is the case anba *Standing*

Orders mon pe demann en kestyon SRC, eksplik nou, in the original Act zot ti'n enkli *ship chandlers*, in the gazetted Bill. Why was it gazetted in the first place and then removed?

Akoz in ganny gazete an premye lye apre in ganny retire? Si i pa ti bezwen la akfer nou ti met li la in the first place?

MR SPEAKER

Mersi. Lekel ki pou reponn? Mr Barrack.

COMMISSIONER OF CUSTOMS PAUL BARRACK

Thank you Chair. Orizinalman nou ti feel ki *ship chandler* i pou kapab ganny kategorize anba *duty free shops* pou zisteman pou facilitate kontrol avek bann aktivite ki sa 2 antite pou desarze anba *excise tax*.

Apre ki nou'n get zot bann aktivite pli pres nou'n war ki i pou pli byen si *duty free shops* i ganny separe avek *ship chandlers*.

Akoz aktivite *ship chandlers* zot main purpose se pou supply bato, bann vessel avek bann prodwir excisable dan konteks sa Act.

E basically se sa zot aktivite ki zot fer. Tandis ki *duty free shop* zot main purpose se pou vann bann keksoz ek

bann pasaze *duty free*. E normalman zot baze *Airport*.

Tandis ki *ship chandlers* i baze *in inland*. E zot aktivite i en pe diferan. E se pou sa rezon ki at a later *stage* nou'n pran en desizyon ki it is best pou separ zot for pli bon kontrol. E pou *manage* sa lenstriman ki devan nou pli byen. Mersi Chair.

MR SPEAKER

Mersi. Son repons se ki i pli bon koumsa dapre sa. *Yes?*

HON SEBASTIEN PILLAY

Avek ou permisyon. *This is a substantial amendment. It is a substantial amendment. Akoz we altering the clause. And it does not have 72 hours.*

So ou konnen, ou konnen akoz mon pe dir ou sa. Akoz la nou pe ganny en *Law Revision Commission Bill* ki pe vini. Sa *Law Revision Commission Bill* i *basically* dir poudir Lasanble Nasyonal nou enkapab pou nou get Lalwa. Sa ki sa Lalwa pe dir.

I pe vin devan Lasanble sa Lalwa byento. E mwan mon war sa koman en mank respe pou pouvwar lezislatif ki nou nou'n gannyen anba Konstitisyon.

So eski Gouvernman ki pou *dictate* Lezislasyon oubyen se Lasanble Nasyonal ki pou *dictate* Lezislasyon? Finalman

be Gouvernman plito i ekrir *Bill* li menm e i pas li menm. Mon pa pe target sa bann zofisye ki la.

Me pou mwan mon war li poudir nou pa kapab esper bann sanzman sibstansyel dan *Bill* san ki nou pas an traver bann prosedir ki nou sipoze pas an traver.

Unless ki nou ti ava'n ganny en *notice* koman Manm ki sa lesplikasyon i vini. Be la nou pe vwar nou pe fer en kantite sanzman dan en Lalwa dan labsans lesplikasyon.

E pe bezwen demann sa bann lesplikasyon la an se moman ki nou pe fer sa travay. Ki pe zis retard nou travay plis.

So mon bezwen protes - mon bezwen met sa *protest* devan ou. E demann ou gidans. Ki nou Lasanble Nasyonal i ganny respe pou son pouvwar ki i gannyen anba Konstitisyon! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Well mon pa pou osi lwen pou dir ki i annan mank respe akoz i annan partisipasyon *Bills Committee* ladan.

Sorry mon annan en kantite lanmen ki'n leve. Mon pa konnen lekel - *VP* premye apre nou a annan.....

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Chairman. Mr Chairman mon pa krwar i annan naryen sibstansyel dan sa ki'n ganny propoze.

Lesplikasyon i tre senp;- *ship chandlers* ek *distributors* i pe ganny konsidere en pe parey bann *bonded warehouse inland*.

Nou pa pe sanz prensip taksasyon la. I zis ki zot pe dir dan la pratik *ship chandlers and distributors* pou zot i pa devret dan sa seksyon, senpleman akoz i pa, dan son fason fer son loperasyon i pa parey en *duty free shop* ki pe vann en keksoz.

I en landrwa spesifik in *land* ki *clear goods* detanzaot. E alor i annan lezot landrwa Lalwa, dan sa Lalwa ki *take care of bonded warehouse*.

I zis *cleaning up*. E re aranze. Napa naryen sibstansyel ladan. I pa vedir prezan en sel kou akoz noun sanz sa *ship chandlers* pou ganny takse en lot nivo. Ditou, i pa sa le ka.

Dezyenm pwen Mr chairman se ki tou sa bann sanzman, se nou'n fer sa an kolaborasyon ek *Bills Committee*. I pa ki nou pe enpoze. Mon pa krwar i annan kestyon en pozisyon vin met

keksoz dernyen minit. Napa naryen ki pe sanze pou *ship chandlers* la apre sa. Si zot pas sa. Naryen pa pou sanze pou zot.

Nou pe zis fer sa pli *neat*. Alor dan lentere bouz keksoz, si zot anvè nou kontribye en keksoz, nou kontribye. Be ler nou kontribye pa vin dir nou pe enpoze. Oubyen si zot dir zot ki pe fer sa. Nou, nou pa devret dir naryen. Ler nou dir prezan nou pe enpoze.

Annan ou travay. Annou fini ek sa *Bill*. Mersi bokou Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges ou ankor lo menm pwen.

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Chair. Mon lo menm laliny me pa lo menm pwen. Mon pe regard en pti pe sa *track version* ki nou annan devan nou. E mon antisipe ki kantmenm *at this point VP* i annan rezon. Nou pa ankor ariv lo en *substantial issue*. Mon war ki pwen *Leader* Lopoziyon pou fer sans en pti pe pli tar.

Akoz ler mon pe *scroll down* en pti pe lo mon versyon, mon vwar ki i annan en nouvo seksyon plizyer *clause* ki'n ganny ensere anba en nouvo

part ki apel ‘*excise bonded warehouse.*’

E sa nou pou annan problem. Akoz menm mwan mon pa ankor ganny sans lir sa. E mon mazin ki meyer fason *to be fair to everybody, panel.*

But especially nou koman Lezislater, mon krwar ki i ti ava preferab pou nou pa *proceed* avek *Committee Stage* ozordi. Re pran sa en lot moman kot nou’n kapab vwar en pe sa bann keksoz.

E *Bills Committee* i kapab fer en laplikasyon pou amann sa Lalwa. E sel keksoz ki reste mwan pou fer e mon ti ava kontan ekout en pti pe *panel* avan pou regarde.

Me mon lentansyon apre midi. Mon pa ankor fer li la me mon pou fer li si *panel* i donn mwan sa sans.

Akoz mon bezwen ekout zot pou vwar ki mannyer zot ale. Me mon ti ava kontan mwan *move* anba *Order 23* pou *adjourn* sa deba ozordi. E pou re pran li en lot zour.

Dan en fason ki Lasanble an antye i ava kapab regard sa nouvo seksyon lo *excise bonded warehouse* ki pe vini taler Mr Speaker.

Mon pa ankor fer sa Mosyon. Mon ti ava kontan konnen ki, akoz etandonnen ki mon pa konnen, mon pa ankor

lir sa bout Lalwa. Mon ti ava kontan konn son lenplikasyon, son grander, son lamannman.

Be mon pe donn notis ki *this is probably* sa ki nou devret fer pou bann Manm Lasanble koman lezislater *take stock of* sa lamannman. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Andre in lev son lanmen, me solman letan ou pe al pran laparol, swivan sa mon ti ava demann ou si *Bills Committee* okenn lot landrwa in fer bann tel amannman dan Lalwa?

Ki kekfwa Lasanble an antye pa’n ganny ase sans pou konmsi *take onboard*. Si ou adres sa osi apre nou ava kapab konsider kestyon Onorab Georges.

Go ahead Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair pou donn sipor sa ki *VP* in dir, wi se sanmenm sa dan *Bills Committee* nou fer li *extended*. Me parfwa nou pa ganny bann *extension* ki vini.

E nou’n ensiste ki nou ganny bann Minis ki vini. Pa senpleman bann teknisyen, pou ki en desizyon i kapab ganny pran dan *meeting* dan plas nou sorti dan *meeting*.

Teknisyen i sorti dan meeting i bezwen al seek *approval from* Minis apre retourn kot nou. Ki fer annan, en pran plis letan e nou *end-up* avek en sityasyon.

Sa sityasyon ozordi mon 100poursan dakor avek Onorab Georges. Mon krwar i ava osi *cater* pou sa konsern ki Onorab Pillay in met devan.

Me selman i pa en keksoz ki ariv souvan. I zis safwasi letan nou'n diskite lo kote SRC zot ti annan sa dokiman avek zot.

E nou, nou'n lo sa dokiman ki nou ti annan. E ki nou, nou ti'n *track*. E nou ti'n anvoy kot bann Manm. Selman sa final versyon mon mazine - e sa nou ti fer li dan prezans Minis. Mon mazine in bezwen annan serten pti defayans ki'n arive. Alors mon pou siport sa ki Onorab George LGB in dir.

E si nou ti kapab pran en *adjournment* pou nou kapab re pas lo la. E si i nesese parey nou pe dir, *Bills Committee* i ava *meet* bann lamannman ki ganny konsidere koman sibstansyel ankor devan Lasanble.

E kekfw nou ava zis posibleman *waive* sa *72 hours* si i nesese. Oubyen si nou pou pran li semenn prosen savedir i ava donn nou letan pou nou

annan sa *72 hour*. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi. En enstan Onorab Pillay. *I will get to you in one second*. Mon pe rod sa seksyon *Standing Orders* ki adres *adjournment* lo soz. 23, *ok*.

Onorab Pillay ou pwen *please*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker. Onorab Georges pa'n entervenir lo *Bill* so i parfetman kapab fer demann en *Motion for adjournment*.

Be selman mwan mon pwen mon annan en keksoz pou mon dir ek *VP*. Ou konnen ou fek reponn mwan e dir ek Lasanble *let's get on with it*. Konmsi mon ti ava kontan enplor ou. Nou'n siporte merit ou *Bill*. So pa bezwen tret nou koumsa. Nou pe zis dir ek ou koumsa poudir ou annan sanzman ki ou pe propoze ki nou pa ankor war.

So i pa ti nesese ou vin donn mon en lektir lo la.

(Interruption)

MR SPEAKER

Non, non tyonbo en kou. Mwan mon pa vin donn li lektir ki manner i pou fer dan *Cabinet*. I pa pou donn mwan lektir ki

manner pou travay dan Lasanble!

Sa i kler sa. Ou kapab kontan, pa kontan. Ou pa pou donn mwan lektir!

(Interruption)

MR SPEAKER

Order! Order! Ok. Well ok Onorab Pillay. Mersi pou sa pwen. VP wi.

THE VICE-PRESIDENT MR AHMED AFIF

Mersi Mr Chairman. Mwan mon pa vin eksit ek personn mwan. Selman mon le fer li kler ki zot bezwen deside si zot bezwen nou *input* oubyen zot pa bezwen nou *input*.

Ler nou met en *input* nou ganny dir sa *Bill* pa pou zot, zot ki annan pouvwar. E en lot lokazyon zot demann nou, nou lopinyon, la nou pe enpoze.

Nou pa vin ni enpoze, ni pous keksoz anba zot nennen nou. Sel keksoz ki mwan mon ti pe dir, si nou pran de desizyon nou pou al pwen par pwen. Nou donn lesplikasyon kot nou kapab. E nou tonm dakor.

Mwan mon antyerman dakor avek sa ki Onorab Georges in dir. I paret ler mon pe ekout diskisyon poudir tou

Manm pa lo menm paz. Sa i kler.

Akoz sa dernyen revizyon in ganny sirkile en pe tar i paret. Kekfwa *Bills Committee* osi dan zot travay zot pa'n ganny petet ase partisipasyon pou ki tou dimoun i finalman lo en menm paz.

E si zot santi sa *Bill* i dan zot lanmen. Si zot santi poudir zot bezwen plis letan. Nou dan zot lanmen. Nou *ok* pou zot *adjourn*.

Mwan mon ok. I pa mon desizyon. Si zot le *adjourn* i ava donn plis letan pou netway sa *Bill*. Mon konvenki ki kantmenm pou netwaye pou napa okenn *substancial amendment* ladan.

Me selman i enportan ki tou dimoun i lo menm paz ki ler zot vote e nou, nou satisfè ki nou'n ganny en *Bill* ki prop, ki a la oter okenn revizyon ki pe ganny fer.

So, mon vremen mon siport sa Mosyon ki Onorab Georges in mete. Mon pa krwar nou absoliman prese nou bezwen pas sa ozordi. Si nou kapab *defer* sa pa tro lwen dan lavenir.

Then nou asire nou kapab fer son travay fini sa *Committee Stage*. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Bon mon ava zis dir ki mon pa war ki entervansyon *panel* i *out of order*, oubyen ki zot pe fors Lasanble fer keksoz. Mon krwar mwan mon santi koman Speaker ki bezwen diriz sa deba ki nou bezwen kontinyen gard lentansyon - *the intension of the Bill* dapre *panel* ki *track*, kontinyen, nou bezwen tyeke si sa ki nou pe dir i dapre lentansyon sa ki *panel* ki anmenn sa *Bill* la devan, i sa ki zot ti anvi dan *Bill*.

Sanzman mon toutafe dakor. Mon toutafe realize poudir *yes* Lasanble i annan dwa propoze, konsidere, debat sanzman. La mon krwar kekyon ki bann Manm i bezwen demande, si mannyer pe ale la bann kekyon ki'n ganny leve, si zot santi poudir i annan *substantial issues* dan sa *Bill* ki zot pa'n ganny sans *take onboard*, ki zot pa'n ganny sans swiv, pou zot kapab vote lo sa *Bill*, mon krwar sa i kekyon ki zot bezwen demann zot lekor.

E dan sa ka mon ava, si sa i le ka mon mazine zot ava konsider Mosyon onorab Georges pou *adjournment* seryezman.

Yes, Onorab Georges?

HON BERNATD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon pa ti'n ankor fer mon Mosyon. E

annefe mon pa kapab fer mon Mosyon ziska ler mon koz lo *Bill*.

Alor *just to do that* mon pe refer lo *clause 23*. E mon krwar ki *clause 23* i enn ki in ganny drafte dan en fason ki kapab ganny pli byen drafte akoz i annan pou fer avek *excise bonded warehouse*.

Mon pe dir sa zis pou mon satisfere *Standing Orders* ki mon pe adres sa *Bill*. Annefe tou sa ki mon fek dir la, i pa vre. Me mon pe zis fer li pou mwan kapab prezan anba *Order 23 (5)*, satisfere kriter ki i *must be holding the floor* avan ki mon *move* anba *Order 23(1)*, pou demann ou Mr Speaker koman *Chairman* sa Lasanble ozordi la, pou raport avek Lasanble lo progre ki nou'n fer.

E pou demann ou *leave to sit again* a en nouvo zour kot nou pou kapab retourn lo sa *Bill*. Mersi. Sa se mon Mosyon.

MR SPEAKER

Sa i ou Mosyon. Be dan sa ka nou ava apel pou *secondment*. Onorab Pillay, Onorab Andre *sorry*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mon'n ganny eleve dan plas Onorab Pillay la mannyer ou pe dir mwan. Selman mon segonn sa Mosyon

ki Onorab Georges in mete.
Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Manm ava vot lo sa
Mosyon silvouple pou *adjourn*.

*The question is that the
debate be now adjourn.* Manm
ki an faver lev lanmen
silvouple?

Thank you. Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Ale *order!* Onorab Cosgrow
silvouple gard lord! Mersi.

Manm ki pe vot kont lev
lanmen silvouple?

Madanm Clerk.

Vot lo *Motion to adjourn
debate according to Order 23 of
the Standing Orders, 27* Manm
in vot pour, 0 kont e 5 in
abstain. *Thank you.*

Mosyon pou *adjourn* in
pase par Lasanble.

Permet mon zis en kestyon
lo ki mannyer i pou deroule
prezan, eski *Bills Committee*
pou travay lo met tou bann
amanman ki'n ganny fer dan
en dokiman, pou met sa a
latansyon Lasanble an zeneral,
pou ler nou rebran deba da,
sorry pa deba - ler nou rebran
Committee Stage lo sa *Bill*, nou
a kler lekel bann amanman ki
pe ganny mete. So nou ganny

langazman *Bills Committee* lo
la, tre byen.

Me dan sa ka mon krwar
nou ava *adjourn* la e nou ava -
Zis dir mwan ki zot propoze an
term kan nou kapab rebran sa
Bill? Yes, Onorab Georges.

Sorry, next week? Tre
byen, akseptab. Bon nou ava
pas dan Staz Lasanble pou nou
kapab *adjourn* Lasanble
prezan. Mersi.

Mon ava remersye *panel*
pou zot partisipasyon ozordi. E
mon ava swet zot bonn
kontinyasyon e nou ava atann
travay *Bill Committee* pou nou
rebran lo sa *Bill*.

Lasanble i *adjourn* ziskan
demen bomaten 9er.

(ADJOURNMENT)

